

Memòria d'Activitats 2006

Tarragona, març del 2007

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	2
1. ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT	5
1.1. Desenvolupament de l'estructura organitzativa	6
1.2. Incorporació progressiva, via contractació, de personal per cobrir els llocs previstos en el pla quadriennal d'activitats	23
1.3. Incorporació d'investigadors adscrits i investigadors col·laboradors	25
1.4. Habilitació i equipament de la seu de l'Institut	28
2. LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA	30
2.1. Línies de Recerca	31
2.2. Programes Transversals	82
2.3. Tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals	89
3. ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ	109
3.1. Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica	109
3.2. Màster en Arqueologia	112
3.3. Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica	112
3.4. La internacionalització del Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica	113
3.5. Cursos de formació avançada	115
3.6. Exposicions, conferències i altres activitats de difusió	121
3.7. Publicacions científiques	128
OBJECTIUS ESTRATÈGICS I INDICADORS DE SEGUIMENT	135
MITJANS DE COMUNICACIÓ	140

PRESENTACIÓ

L'Institut Català d'Arqueologia Clàssica presenta la Memòria d'Activitats del 2006 amb la satisfacció d'haver conclòs de manera adequada el seu quart any de funcionament. D'acord amb les seves Bases d'Actuació i amb el contracte programa signat amb el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI). Pel que fa a l'estructura organitzativa, el 3 de febrer el Consell de Direcció va convocar un procés de selecció per al lloc de treball de director de l'Institut. Així, amb data 7 d'octubre, el Consell va nomenar la Dra. Isabel Rodà de Llanza com a nova directora per un període de quatre anys a partir de l'1 de gener de 2007. El Consell de Direcció de l'Institut ja va fer palès públicament el seu agraïment i la seva felicitació al Dr. Josep Guitart i Duran per la important tasca duta a terme durant aquests quatre primers anys en què l'Institut s'ha consolidat com a institució referent en el context de l'arqueologia clàssica tarragonina, catalana i europea.

Aquest any ha servit per consolidar les dues unitats de suport a la recerca que se situen al taller i al laboratori, respectivament: la Unitat de Documentació Gràfica i la Unitat d'Estudis Arqueomètrics. L'objectiu d'aquestes dues unitats és, d'una banda, donar suport als diferents projectes de l'Institut i, de l'altra, oferir el seu servei a projectes externs de diverses institucions i empreses que desenvolupen la seva activitat en el camp de l'arqueologia clàssica.

Aquest 2006 s'ha continuat desenvolupant la tasca científica de l'ICAC a partir de les quatre Línies de Recerca que es consideren fonamentals en arqueologia clàssica (vegeu el quadre resum sobre recerca a l'ICAC a les pàgines 32 i 33): l'estudi de la ciutat antiga a partir de les seves restes arqueològiques; l'estudi del paisatge i les formes de poblament i organització del territori en l'antiguitat; l'anàlisi dels materials arqueològics i de l'activitat productiva comercial que pot ser reconstruïda a partir d'aquests materials, i, finalment, les produccions artístiques de l'antiguitat i tots els aspectes ideològics i històrics que se'n deriven.

En el marc d'aquestes Línies, aquest any s'ha treballat en 38 projectes. Dins la línia de recerca «Arqueologia de la ciutat antiga» destaca molt especialment el projecte sorgit d'un conveni marc de col·laboració entre l'Institut i l'Hospital Joan XXIII de Tarragona per dur a terme estudis paleopatològics de l'àrea funerària de Tàrraco. Dins d'aquesta

mateixa línia, cal destacar també el projecte sobre els treballs arqueològics que s'estan portant a terme al Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere de Terrassa, l'objectiu final del qual és la redacció d'una monografia. Pel que fa a la línia «Arqueologia del paisatge, poblament i territori», la signatura d'un conveni entre l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut ha permès impulsar un projecte anomenat «Estudi arqueomorfològic del barri de la Satalia en el context de la muntanya de Montjuïc (Barcelona)».

Pel que fa a personal, l'ICAC ha comptat amb 11 investigadors doctors propis –un del Programa Ramón y Cajal del Ministeri d'Educació i Ciència– i 7 tècnics de suport a la recerca. L'any 2006 l'Institut ha tingut un total de 13 becaris.

Amb el curs 2006-2007 s'ha iniciat el Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica que forma part del Programa Oficial de Postgrau (POP) en Arqueologia impulsat per la URV i del POP d'Art, Cultura, Història i Societat impulsat per la UAB. S'hi han matriculat un total de 33 alumnes. Pel que fa al Doctorat Interuniversitari d'Arqueologia Clàssica (URV, UAB, ICAC), aquest any s'ha cursat el segon curs del primer bienni (2004-06). Alhora, ha finalitzat el primer curs del segon bienni i s'ha iniciat el segon curs d'aquest mateix bienni (2005-07), amb un total de 36 alumnes matriculats.

Les activitats de formació avançada –un dels objectius assenyalats per a l'Institut– s'han continuat desenvolupant aquest 2006. Els Seminaris Internacionals d'Arqueologia Clàssica, que van tenir lloc entre els mesos de gener i juny, van comptar amb la col·laboració de professorat de diverses universitats europees. El Dr. Jean-Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne) va inaugurar el curs el mes de febrer amb l'arqueologia de la ciutat romana i els seus edificis públics com a tema central. El va seguir la professora Renate Thomas (Universitat de Colònia) parlant de la pintura romana a les províncies; el professor Francesco D'Andria (Università di Lecce), sobre comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental als segles V-IV aC, i, finalment, el professor Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme. Clermont-Ferrand) tractant l'arqueologia dels paisatges en diferents períodes històrics. Els seminaris van comptar amb una mitjana de 40 persones matriculades.

Pel que fa a publicacions, el mes de febrer es va presentar el tercer número de la Sèrie Documenta, *El Palatí. La formació dels palaus imperials a Roma*, del Dr. Ricardo

Mar. A més, va aparèixer el quart d'aquesta mateixa sèrie, *Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tarraco. El temple septentrional i el complex martirial de Sant Fructuós*, del Dr. Jordi López Vilar, que es va presentar el 14 de desembre a la Sala d'Actes de l'ICAC. Com a producte de la Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte), formada per la URV, la UB i l'ICAC, aquest 2006 s'ha editat *Oxyrhynchos I. Fouilles archéologiques à El-Bahnasa (1982-2005)*, del Dr. Josep Padró. A més s'han deixat preparades per a la seva publicació l'any 2007 cinc obres més.

Una de les novetats més destacades d'aquest 2006 és la cessió que s'ha fet a l'Institut de la biblioteca i fons documental del Dr. Pere de Palol i Salellas. Es tracta aproximadament de 6.000 obres que configuren un conjunt únic d'un valor científic inestimable. Diaris d'excavacions, planimetries, dibuixos de peces arqueològiques, correspondència amb altres investigadors estatals i europeus, notes personals, reflexions sobre problemàtiques sorgides al llarg de la recerca, etc. Tot plegat, una quantitat enorme d'informació que l'ICAC ha començat a catalogar i gestionar òptimament per posar-la a l'abast de les noves generacions d'investigadors.

ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT

1

ESTRUCTURA ORGANITZATIVA I EQUIPAMENT

1.1. Desenvolupament de l'estructura organitzativa

Durant l'any 2006, l'ICAC ha continuat desenvolupant l'estructura organitzativa d'acord amb allò que preveuen els seus Estatuts i el Pla Quadriennal d'Activitats, format pel document de Bases d'Actuació i el Contracte Programa subscrit amb el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI). Les actuacions dutes a terme en aquest sentit han estat, a banda de la preparació, la redacció i la signatura de convenis de col·laboració amb diferents institucions, l'acord del Consell de Direcció del Consorci Institut Català d'Arqueologia Clàssica de convocar el procés de selecció de candidats per a la contractació d'un nou director (DOGC, 4.565, 03/02/06). Arran d'aquest procés de selecció, es va nomenar, en la reunió del Consell de Direcció celebrada el 07/10/06, la Dra. Isabel Rodà de Llanza com a nova directora de l'Institut, per un període de quatre anys a partir del 01/01/07.

REDACCIÓ I SIGNATURA DE CONVENIS DE COL·LABORACIÓ

Convenis de col·laboració signats el 2006 (19)

- ✓ Pròrroga del conveni de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) en el marc del programa de suport al personal investigador estranger per a l'obtenció dels permisos de treball i residència a Catalunya. 2 de gener.
- ✓ Conveni de col·laboració entre el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) relatiu a la participació de personal investigador del CSIC en projectes científics administrats per l'ICAC. 19 d'abril.
- ✓ Conveni de Cooperació Científica entre la Universitat Rovira i Virgili (URV) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC). 19 de maig.
- ✓ *Addenda* al conveni de col·laboració per a la gestió i execució del projecte arqueològic de Cant Tacó-Turó d'en Roina (Montmeló- Montornès del Vallès, Vallès Oriental). 24 de maig.
- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia (ICAC) i l'empresa ROCS SCP per a la participació en el programa de beques d'iniciació a la recerca de l'ICAC. 24 de maig
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Fundació Privada de l'Hospital Universitari Joan XXIII i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a projectes de recerca. 14 de juny.

Signatura del conveni de col·laboració entre l'Hospital Joan XXIII i l'ICAC,
el 14 de juny de 2006.

- ✓ *Addenda* al conveni de col·laboració per a la gestió i execució del projecte *Estudi de les termes públiques romanes de Iesso (Guissona, Segarra)*. 26 de juny.
- ✓ *Addenda* al conveni de col·laboració entre la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC). 25 de juliol.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a dur a terme estudis arqueomètrics. 5 d'octubre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre l'Arquebisbat de Tarragona (Capítol de la Catedral) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a l'estudi i publicació dels treballs arqueològics desenvolupats a la Catedral de Tarragona durant els anys 2000-2003. 11 d'octubre
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre l'Assotiation pour le développement de l'Archéologie en Languedoc (A.D.A.L.) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) per a la publicació d'un llibre de la sèrie de Monographies d'Archéologie Méditerranéenne, sobre les ceràmiques de vernís negre del jaciment de Pech Maho (Aude-France). 7 de novembre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a l'*Estudi arqueomorfològic en l'àmbit geogràfic de la muntanya de Montjuïc (Barcelona) i la seva rodalia, en concret, del barri de La Satalia*. 28 de novembre.
- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Institut Municipal de Cultura i Esports de Terrassa i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a l'estudi del Conjunt Monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa. 13 de desembre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat de Barcelona, la Universitat de Múrcia i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al programa *Corpus Signorum Imperii Romani*. 14 de desembre.

- ✓ Conveni específic de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i la fundació privada de l'Hospital Universitari Joan XXIII per al projecte de recerca *Estudi de l'àrea funerària oriental de Tàrraco*. 15 de desembre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al projecte de recerca *Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'antiguitat a l'època moderna*. 20 de desembre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al projecte de recerca *La ciutat romana de Cosa (Ansedònia, Itàlia)*. 20 de desembre.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al programa *Evolució social de l'estat nòmada: les poblacions autòctones de la regió de Sicca Veneria (El Kef, Tunísia) i les seves relacions amb la civilització fenicio-púnica. Prospeccions i excavacions arqueològiques a Althiburos*. 21 de desembre.
- ✓ Conveni específic entre la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al programa *Formació i desenvolupament de les societats complexes en la protohistòria catalana*. 21 de desembre.

Convenis que han quedat preparats per a la seva signatura a principis del 2007

- ✓ Conveni específic de col·laboració entre la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al projecte de recerca *Prospecció geofísica de la Catedral de Tarragona*.
- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Arquebisbat de Tarragona (Capitol de la Catedral) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a la realització de prospeccions geofísiques al subsòl de la Catedral de Tarragona.
- ✓ Conveni marc de col·laboració entre l'Ajuntament de Cambrils i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica.

S'ha seguit treballant en la redacció dels convenis següents

- ✓ Conveni marc entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).
- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i la Escuela Española de Historia y Arqueología de Roma (EEHAR).
- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), el Museu Comarcal del Montsià i l'empresa Palomo i Carles, CB, per al projecte de recuperació del patrimoni cultural del Mas de Sant Pau (Masdenverge, Montsià).
- ✓ Conveni específic de col·laboració interuniversitària entre la Universitat Rovira i Virgili, la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia

Clàssica per a la realització conjunta del Màster Interuniversitari en arqueologia clàssica.

- ✓ Conveni de col·laboració entre l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i la Universitat de Southampton per a la utilització de tècniques de prospecció geofísica en el camp de l'arqueologia.
- ✓ Conveni específic de col·laboració entre el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per al desenvolupament del programa *Corpus Signorum Imperii Romani*.

Unitats de suport a la recerca

Durant l'any 2006, l'Institut ha consolidat els recursos de suport a la recerca. A més de seguir desenvolupant el Centre de Documentació – Biblioteca, s'han sistematitzat les dues **UNITATS DE SUPORT A LA RECERCA**, amb l'objectiu que esdevinguin ja Serveis, a partir del moment que hagin completat el seu equipament i hagin consolidat els seus protocols d'actuació:

- Unitat d'Estudis Arqueomètrics
- Unitat de Documentació Gràfica

UNITAT D'ESTUDIS ARQUEOMÈTRICS

L'arqueometria, que es basa en l'aplicació de la tècniques analítiques pròpies d'altres disciplines científiques (geologia, química, biologia, etc.) a l'estudi del patrimoni, ha anat prenent importància en el conjunt de la recerca arqueològica al nostre país en els darrers anys. Avui dia, els estudis arqueomètrics han esdevingut imprescindibles per obtenir un tipus de dades que, un cop interpretades, amplien de manera significativa la informació històrica que proporcionen els materials arqueològics. Entre ells, la caracterització de materials inorgànics ha estat un dels pioners, ja que aquests materials, sobretot ceràmics però també lapidis i metalls, són els que més sovint perviuen en el registre arqueològic o com a suport de produccions artístiques.

La Unitat d'Estudis Arqueomètrics va néixer amb l'objectiu d'aplicar tècniques analítiques als materials arqueològics inorgànics (inicialment pedres ornamentals, materials de construcció i ceràmiques) i proporcionar una interpretació en clau arqueològica dels resultats. A partir d'aquí, l'actuació de la Unitat s'articula en tres camps:

1. Suport a la Investigació

Consisteix en l'objectiu fonamental de la Unitat, i s'orienta cap a:

- Donar suport als arqueòlegs per solucionar problemàtiques relacionades amb el jaciment en general, el material recollit, les dades obtingudes *in situ* i en el laboratori.
- Oferir els seus serveis a institucions públiques nacionals i estrangeres i empreses privades, relacionades amb la gestió del patrimoni, l'arqueologia o la restauració, així com de unitat de suport a la investigació.

2. Recerca i innovació

Paral·lelament, es preveu portar a terme projecte d'investigació relacionats amb l'àmbit de l'arqueometria que puguin ser útils de cara al coneixement més profund dels materials inorgànics utilitzats a l'Antiguitat o bé destinats a compleció de les col·leccions de referència de què disposa. Així mateix, també es considera important la innovació mitjançant l'optimització de les tècniques analítiques en la seva aplicació a materials arqueològics, així com l'experimentació de noves tècniques per valorar-ne la utilitat i rendibilitat arqueomètrica.

3. Docència

La Unitat participa en la docència avançada mitjançant la oferta d'una sèrie de cursos especialitzats relacionats amb les tècniques arqueomètriques, en especial d'aquelles aplicades en la Servei.

Anàlisi de materials lapidis mitjançant
microscopia òptica.

La Unitat es va crear el gener del 2006, tot i que ja es treballava en la seva definició des del mes de setembre del 2005. Una de les primeres tasques que s'hi va portar a terme va ser el desenvolupament de la infraestructura necessària, a més de la configuració de l'equip que l'havia de posar en marxa. A banda d'iniciar l'execució d'analítiques, també es va començar a establir contactes amb les diferents universitats i/o laboratoris per establir acords que permetessin realitzar-hi les làmines primes i altres analítiques, que s'ha concretat amb la inclusió de clàusules específiques per a l'ús de l'equipament i/o dels fons en els convenis marc firmats amb la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona) i la Universitat Autònoma de Barcelona (Bellaterra).

Vista del laboratori, lloc de treball de la Unitat/Servei d'Estudis Arqueomètrics.

Tasques realitzades durant el 2006

- El 5 d'octubre del 2006 es va signar un conveni específic de col·laboració entre el LEMLA (Laboratori d'Estudis de Materials Lapidis i Arqueològics), de la UAB, i l'ICAC per dur a terme estudis arqueomètrics.
- S'ha treballat en 22 projectes. A més de col·laborar en diversos projectes de l'ICAC -«Estudi del paisatge antic de l'ager *Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)», «El jaciment romà de Can Tacó i el seu entorn (Montmeló-Montornès del Vallès)»-, la Unitat ha treballat amb diferents clients externs: empreses relacionades amb el patrimoni arqueològic de Catalunya i de la resta d'Espanya (ESTRATS S.L., Hermanos Campano, S.L., TURASUR S.L.), universitats de Catalunya i de la resta d'Espanya (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universidad de Sevilla, Universidad Pablo de Olavide), l'Ajuntament de Llinars del Vallès, el Patronat Municipal de Cultura-Museu de Mataró, El Parque Arqueológico de Carranque (Toledo), El Consorcio de la Ciudad Monumental de Mérida i l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural (Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya).
- S'ha desenvolupat una metodologia de registre de les mostres que entren al Servei/Unitat i de gestió dels serveis sol·licitats que ha comportat la creació d'una base informàtica amb el registre de les dades pertinents de cada mostra/sol·licitud i amb un registre de fitxes tipus de referència dels principals materials lapidis i tipus ceràmics utilitzats en època romana.
- S'han dut a terme tasques de recerca i analítiques destinades a l'ampliació del fons de referència o per a recerca dins la Unitat que han permès la participació en diversos congressos.
- S'ha iniciat l'actualització i unificació del fons de làmines primes i mostres macroscòpiques del LEMLA en una única base de dades que en faciliti l'ús com a col·lecció de referència per a les anàlisis petrogràfiques.
- S'ha iniciat la recopilació de fons bibliogràfic relacionat amb les tècniques i materials aplicats a la Ud'EA juntament amb el Servei de Documentació – Biblioteca de l'ICAC.

- S'ha iniciat la projecció de la Unitat/Servei per donar-lo a conèixer en l'àmbit de l'arqueologia, el patrimoni i la restauració (universitats, museus, institucions, empreses, etc.).
- S'ha participat en les tasques docents del Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica (URV, UAB, ICAC) impartint el mòdul I - Arqueometria i matèries primeres i en la confecció del material de suport corresponent (dossiers, material de pràctiques, etc.).
- Ha continuat vigent el programa I+D d'Estudi de Materials Lapidis, dirigit pel Dr. Aureli Àlvarez (ICAC).
- S'ha assistit al congrés VIII Colloque International ASMOSIA, a Aix-en-Provence, del 12 al 18 de juny, en què es va presentar el pòster «El marmore de Tarraco o piedra de Santa Tecla».

UNITAT DE DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

La Unitat de Documentació Gràfica de l'ICAC va ser creada el setembre del 2005 amb la finalitat d'omplir un buit en l'àmbit de la documentació gràfica, una realitat que existia dins el món de la recerca i el món professional.

La manca de professionals degudament formats, el desconeixement dels marcs tècnics i metodològics, i l'absència de referents clars, limiten la praxis i les enormes potencialitats que té la documentació gràfica. Per tal de suplir aquest inconvenients, i considerant la necessitat d'aportar feines de qualitat i amb un alt grau de valor afegit, es va crear la Unitat de Documentació Gràfica amb una triple finalitat: la docent, la prestadora de serveis i la de recerca i experimentació.

No obstant, i considerant que el 2006 ha estat l'any de la seva configuració i materialització, s'han prioritzat els esforços en la formació de l'equip i en definir les formes i metodologies de treball per poder afrontar els objectius establerts amb prou garanties d'èxit.

L'any es va iniciar amb un equip format per dues persones, el coordinador i un tècnic, amb l'objectiu immediat d'ampliar-lo i consolidar-lo. Per assolir aquest objectiu, es va fer una selecció de quatre persones de diferents mòduls de formació professional, vinculades als camps de l'arquitectura i la topografia, amb l'objectiu que fessin les pràctiques laborals a l'Institut, amb la intenció de formar-los dins les especificats pròpies del dibuix i la fotografia arqueològiques. Un cop finalitzada la seva formació i amb la valoració dels resultats, un d'ells es va incorporar laboralment a l'equip, el mes de juliol, amb la configuració de l'equip humà actual.

Àrea de recerca i experimentació

Pel que fa als elements tècnics i metodològics, durant el 2006 la Unitat de Documentació Gràfica ha experimentat diferent programari i maquinari per tal d'avaluar-ne les potencialitats, costos i possibles aplicacions.

En concret s'ha valorat la versió 2006 de l'Autocad, sobretot la seva potencialitat com a integradora del dibuix amb les dades estratigràfiques d'excavació. Concretament, s'han explorat els sistemes de relació de bases de dades arqueològiques amb la planimetria generada a partir de les excavacions.

S'han assajat, a més, diversos sistemes de construcció de models tridimensionals i les diferents aplicacions i utilitats del Photoshop dins l'arqueologia. S'han testejat diversos programes de fotogrametria digital amb l'objectiu d'optimitzar la feina de presa de dades sense perdre ni fidelitat ni exactitud.

Pel que fa a la presa de dades topogràfiques, s'ha provat diversa maquinària, concretament làser 3d de la casa Leica i GPS centimètrics de la casa Topcon.

D'aquesta experimentació s'han obtingut els primers resultats, una part dels quals s'han materialitzat en la compra dels programes Autocad 2007 i PI 3000 (programa per a la realització de fotogrametria digital). Pel que fa a la topografia, i per tal d'ampliar les possibilitats que dona el material del qual ja es disposa, es va decidir la compra d'un GPS centimètric. Totes aquestes compres s'han realitzat considerant les potencialitats, tant en resultats com en forma de treball, que aquestes noves eines poden aportar,

Proves de làser 3D a La Llosa (Cambrils, Baix Camp).

així com les noves línies de treball que teòricament es poden establir. En conseqüència, amb aquesta maquinària i amb el *software* a disposició s'han començat a desenvolupar diverses metodologies de treball explorant noves vies d'expressió gràfica, processos encara oberts però que ja han començat a donar els seus resultats.

A nivell metodològic, a més de l'experimentació amb nou *software* i maquinària, s'ha iniciat la creació d'un fons bibliogràfic, integrat dins la biblioteca de l'ICAC, format per treballs sobre teoria, pràctica i història del dibuix i la fotografia en arquitectura i arqueologia, i sobre diversos temes vinculats a la praxis i projecció arquitectònica en l'antiguitat. La intenció és crear un centre de documentació de referència bibliogràfica on estiguin recollits el màxim nombre possible d'obres referents a la praxis de la documentació gràfica, la seva teòria i el coneixement del fet arquitectònic d'època clàssica.

Pel que fa al desenvolupament teòric, s'han iniciat col·laboracions amb diversos projectes per estudiar o assessorar sobre aspectes vinculats a la modulació, la mètrica o la praxis constructiva. Una d'aquestes col·laboracions s'ha materialitzat en un capítol sobre modulació urbana en el projecte de Planimetria Arqueològica de Tarragona i un

altre sobre la modulació i la restitució volumètrica de la Basílica Paleocristiana del Francolí (Tarragona).

Àrea formativa

La Unitat de Documentació Gràfica ha centrat la seva activitat docent, bàsicament, en dos aspectes. El primer, ja citat anteriorment, s'ha centrat en la formació d'estudiants de segon mòdul de Formació Professional en la pràctica i teoria de la documentació gràfica en arqueologia. L'objectiu primer era el d'aconseguir gent degudament preparada per formar part de la Unitat i oferir la resta al col·lectiu empresarial i professional d'arqueòlegs.

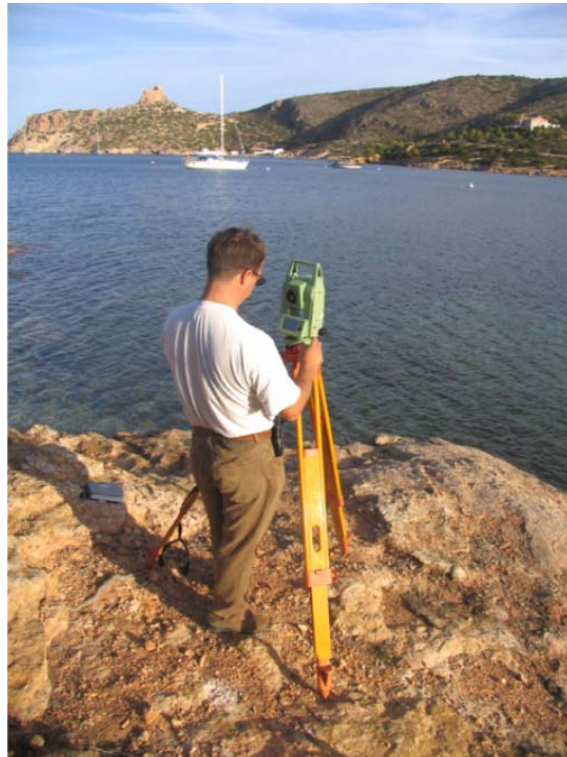
Curs de pràctiques amb GPS.

El segon aspecte ha anat destinat a arqueòlegs i s'ha formalitzat dins el Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica. En concret s'ha impartit matèria de dibuix arquitectònic i dibuix de materials en les assignatures d'Introducció a la Ceramologia i Sistemes Constructius i Documentació de l'Arquitectura. En total s'han impartit 3 crèdits.

A més, s'han impartit diversos cursos monogràfics d'Autocad per a arqueòlegs destinats a membres de l'Institut.

Àrea de suport a la recerca arqueològica

Aquesta és l'activitat en què la Unitat ha dedicat més hores i esforços. Tot el plantejament teòric que es pugui realitzar, de la mateixa manera que les millores tècniques i metodològiques que es puguin establir, no serviran de res si no s'apliquen ni es materialitzen en feines concretes. A més, no s'ha d'oblidar que una de les finalitats principals de la Unitat és, precisament, donar suport en el camp de la documentació gràfica a qualsevol projecte de recerca, professional o empresa d'arqueologia que ho necessiti.

Topografia a Cabrera.

La Unitat de Documentació Gràfica ha participat en un total de 31 projectes, tant en excavacions d'urgències i projectes de recerca com en publicacions, i en espais geogràfics que engloben Catalunya, les illes Balears, Andorra, Itàlia i Tunísia.

Althiburos (Dajmani, Tunísia).

Tasques realitzades durant el 2006

L'any 2006 han sol·licitat els serveis de la Unitat de Documentació Gràfica tres museus (Museu Arqueològic de Catalunya, Museu Municipal de Montcada i Museu d'Història de la Ciutat), sis empreses privades (Aldeman, Nemesis, Arqueoradar, Cota 64, Patrimoni Arqueològic i Cultural, i Àrea), tres centres universitaris (Institut Català de Paleocologia de la URV, ICAC i Universitat de Barcelona) i dues administracions (Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Tarragona i l'Ajuntament de Palma de Mallorca). Evidentment, el principal client (amb un 46% de la facturació) ha estat el mateix ICAC amb projectes propis.

Pel que fa a volum o a la transcendència del projecte en què s'ha participat, s'han de destacar els treballs realitzats a la ciutat romana de Iesso (Guissona, Segarra), la fotogrametria de part de la muralla de Siurana (el Priorat), la documentació fotogràfica de la muralla de Tarragona, les excavacions de Cosa (Ansedonia, Itàlia) la topografia de la ciutat d'Althiburos (Dajmeni, Tunísia) i la participació en l'adequació de la documentació gràfica de les diferents publicacions de l'ICAC.

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ – BIBLIOTECA

El Centre de Documentació-Biblioteca de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica disposa d'un fons documental en constant actualització i creixement, integrat per monografies, publicacions periòdiques, audiovisuals i bases de dades.

Amb un espai de consulta ubicat a la primera planta, disposa de 16 punts de lectura i un terminal per a l'accés a internet i a diferents bases de dades.

Quant a recursos humans, el Centre de Documentació-Biblioteca compta amb un bibliotecari i un tècnic de biblioteca responsables del seu funcionament i de la progressiva adquisició de fons documental.

És voluntat de l'Institut convertir Tarragona en un dels espais d'investigació especialitzats en Arqueologia Clàssica més importants del Mediterrani, establint vincles de col·laboració amb altres institucions especialitzades en recerca clàssica de la ciutat, com la centenària Reial Societat Arqueològica Tarraconense, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona o la Universitat Rovira i Virgili.

Vista de la biblioteca, zona de consulta tant d'usuaris interns com externs.

Objectius

El Centre de Documentació-Biblioteca es planteja els següents objectius per a un bon desenvolupament de la seva tasca:

- Custodiar la informació científica generada per l'Institut (la seva consulta és reservada i restringida).
- Donar suport bibliogràfic a les diferents Línies de Recerca.
- Ser un punt de referència per als investigadors en el desenvolupament de la seva activitat de recerca.
- Cooperar amb altres biblioteques de centres especialitzats en arqueologia i establir sistemes d'intercanvi bibliogràfic.

Fons documental

Total fons documental adquirit per l'ICAC fins l'any 2006 **1.937**

	Total	Compra	Intercanvi	Donatiu
Llibres	1.406	892	177	337
Exemplars de revistes	446	16	204	226
BDD (bases de dades)	3	3	0	0
Material audiovisual	46	0	3	43
Dossier de lectures	13	0	0	13
Treball de recerca	17	0	0	17
Separates	6	1	0	5

El nombre total de títols de revistes és de 81.

Servei de préstec

Tipologia d'usuaris

- Usuaris **interns** integrat per investigadors, becaris i personal d'administració i serveis de l'ICAC. (Amb el carnet de l'ICAC tenen accés als serveis que ofereix tant el centre de documentació com la xarxa de biblioteques de la URV.)
- Usuaris **externs** format pels membres de la comunitat universitària de la Universitat Rovira i Virgili i els de la xarxa Rebiun mitjançant el servei de préstec interbibliotecari establert.

Consulta en sala

- Usuaris interns: han de deixar el seu testimoni personalitzat al lloc del llibre consultat i apuntar a l'espai corresponent el títol i la signatura del document.
- Usuaris externs: han de sol·licitar autorització via correu electrònic amb les seves dades personals, el motiu de la petició i els llibres a consultar.

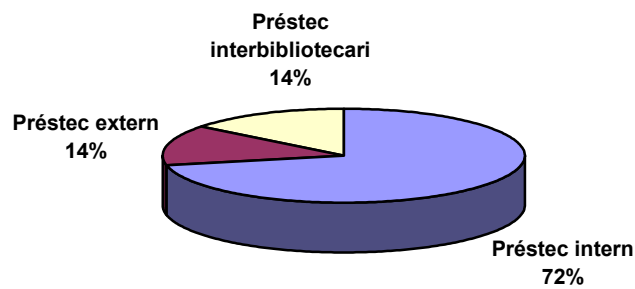
La consulta del fons de recerca del centre de documentació generat per l'Institut és limitada i restringida. Els usuaris externs que vulguin tenir accés caldrà que demanin permís per escrit.

Servei de préstec

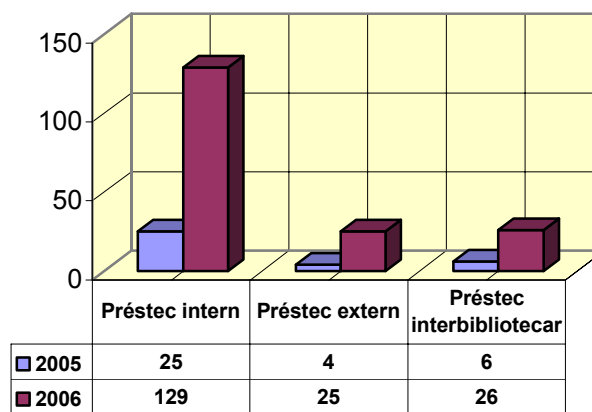
Els usuaris interns hauran de passar pel centre de documentació per tal de formalitzar el préstec d'aquells documents que hagin d'utilitzar de manera més perllongada que la consulta o que hagin de treure de l'Institut.

Els usuaris externs pertanyents a la URV hauran d'informar a la seva biblioteca del llibre de l'ICAC que els interessa. La biblioteca de la URV s'encarregarà de subministrar-los el document i de retornar-lo posteriorment a la seu de l'ICAC.

SERVEI DE PRÉSTEC 2006

Comparativa préstec 2005-2006

Tipus de préstec

Altres serveis

- Informació bibliogràfica i de referència
- Servei d'alerta de novetats bibliogràfiques
- Formació d'usuaris
- Reprografia

Distribució de les publicacions editades per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica

La distribució de les publicacions editades per l'ICAC també és competència del Centre de Documentació-Biblioteca. Els resultats de la distribució de les seves publicacions a data 31 de desembre de 2006 són:

CITACIÓ BIBLIOGRÀFICA	DISTRIBUÏTS
LÓPEZ VILAR, Jordi. <i>Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tarraco : el temple septentrional i el complex martiral de Sant Fructuós</i> . Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2006.	260
MAR, Ricardo. <i>El Palatí: la formació dels palaus imperials a Roma</i> . Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2006.	319
MACIAS i SOLÉ, Josep Maria (Ed.). <i>Les termes públiques de l'àrea romana de Tarraco : Carrer de Sant Miquel de Tarragona</i> . Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2004.	403
SUBIAS PASCUAL, Eva. <i>La corona immarcescible: pintures de l'antiguitat tardana de la necròpolis alta d'Oxirinc (Mínia, Egipte)</i> . Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2003.	618
TOTAL	1.600

FORMES DE LLIURAMENT DE LES PUBLICACIONS

Donatiu	1.144
Intercanvi	202
Llibres en dipòsit (albarans)	166
Venda	88
TOTAL	1.600

Intercanvi de publicacions

Com a centre públic d'investigació, l'ICAC té l'objectiu de desenvolupar la investigació, la formació avançada i la difusió de la civilització i cultura clàssiques. És per aquest motiu que una de les activitats essencials de l'Institut és l'adquisició d'un fons bibliogràfic especialitzat i adequat a les necessitats dels seus investigadors.

Institucions (nombre i nom) amb les quals s'ha establert intercanvi

▪ Universitats (19)

- Universidad Autónoma de Madrid
- Universidad de Alcalá
- Universidad de Burgos
- Universidad de Cádiz
- Universidad de Córdoba
- Universidad de Extremadura
- Universidad de Jaén
- Universidad de León

- Universidad de Murcia
- Universidad de Sevilla
- Universidad de Valladolid
- Universidad de Zaragoza
- Universidad del País Vasco
- Universidad Pablo de Olavide
- Universidade da Coruña
- Universitat d'Alacant
- Universitat de Girona. Institut del Patrimoni Cultural
- Universitat de València
- Universitat Rovira i Virgili

▪ **Institucions i museus nacionals (38)**

- Acram. Associació Catalana per la Recerca en Arqueologia Medieval
- Ajuntament de València
- Arkeolan. Centro de Estudios e Investigaciones Histórico Arqueológicas
- Casa de Velázquez
- CEHOPU
- Centro de Estudios Celtibéricos de Segeda
- Consejería de Educación y Cultura. Murcia
- Consell de Mallorca
- Consorcio Ciudad Monumental, Histórico-Artística y Arqueológica de Mérida
- Diputació de Castelló. Servei d'investigacions Arqueològiques i Prehistòriques
- Diputació de València. Servei d'investigació Prehistòrica
- Dirección General de Instituciones del Patrimonio Histórico. Junta de Andalucía
- Fundació Caixa Laietana
- Institució Alfons El Magnànim
- Institución Fernando El Católico
- Institut Europeu de La Mediterrània
- Instituto Alavés de Arqueología
- Instituto de Cultura Juan Gil-Albert
- Instituto de Estudios Albacetenses "Don Juan Manuel"
- Junta de Extremadura
- Museo Nacional de Arte Romano
- Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles
- Museu d'arqueologia de Catalunya
- Museu d'arqueologia de Catalunya - Empúries
- Museu de Badalona
- Museu de Guissona
- Museu de Mataró
- Museu de Terrassa
- Museu d'història De Manacor
- Museu d'història De Tarragona
- Museu diocesà I Comarcal De Solsona
- Museu Municipal "Les Maleses"
- Museu Nacional Arqueològic De Tarragona

- Museu Nacional d'art De Catalunya - Gabinet
- Real Academia de La Historia
- Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona
- Rsat. Reial Societat Arqueològica Tarraconense
- Seminario de Arqueología y Etnología Turolense

▪ **Institucions internacionals (4)**

- Istituto Archeologico Germanico
- Museo de Arqueología e Etnografia Setubal
- Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana
- Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln

Principals idiomes del fons documental per ordre d'importància

- Castellà
- Català
- Francès
- Italià
- Anglès
- Grec

CESSIÓ DE LA BIBLIOTECA I FONS DOCUMENTAL PERE DE PALOL A L'INSTITUT CATALÀ D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

El dia 30 de juny van arribar a la seu de l'ICAC el fons documental del Dr. Pere de Palol, fons que la seva família ha cedit a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica.

Al llarg de tota una vida dedicada a la recerca, el Dr. Pere de Palol i Salellas va cultivar una biblioteca de gran importància que permet fer un recorregut per una de les vides científiques més importants i prolífiques de la recerca catalana, una mostra de les inquietuds i els objectius científics d'un home entregat a la investigació. La importància i rellevància del Dr. Pere de Palol com a arqueòleg ha fet que l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica hagi decidit ser dipositari de la seva biblioteca personal.

Les aproximadament **6.000 obres** que integren la Biblioteca i fons documental Pere de Palol mostren la seva formació com a prehistoriador, el seu coneixement sobre món romà hispànic i, també, les seves grans aportacions al món de l'arqueologia de l'antiguitat tardana. La tardoantiguitat (segles IV-VIII) va ser la gran passió del Dr. Palol, i va centrar la major part del seu treball com a arqueòleg. Els volums sobre arquitectura paleocristiana i els estudis sobre mobiliari litúrgic i d'art i cultura de la Mediterrània al llarg de l'antiguitat tardana són el seu llegat científic més valuós. El bizantinisme i les relacions comercials i culturals que circulaven pel Mediterrani, durant aquests segles, també són temàtiques que es veuen reflectides a la seva biblioteca.

La Biblioteca i fons documental Pere de Palol cedida a l'ICAC configura un conjunt únic d'un valor científic inestimable. Diaris d'excavacions, planimetries, dibuixos de peces arqueològiques, correspondència amb altres investigadors estatals i europeus, notes personals, reflexions sobre problemàtiques sorgides al llarg de la recerca, etc. És també molt interessant el nombrós fons fotogràfic existent en aquest conjunt

documental. Imatges inèdites d'excavacions realitzades pel mateix Dr. Palol, així com imatges de visites o viatges a altres jaciments de gran interès per a la seva recerca. Tot plegat, una quantitat enorme d'informació que cal catalogar i gestionar òptimament per posar-la a l'abast de les noves generacions d'investigadors.

En definitiva, una fons documental carregat de coneixement sobre l'antiguitat tardana i que mostra les preocupacions científiques d'un dels grans arqueòlegs catalans dels últims temps. Un fons que permetrà completar i enriquir la biblioteca d'aquest Institut.

Moment de l'arribada de la Biblioteca i fons documental
Pere de Palol a l'ICAC.

1.2. Incorporació progressiva, via contractació, de personal per cobrir els llocs previstos en el pla quadriennal d'activitats

L'any 2006, d'acord amb les previsions del Contracte Programa, es va assolir la contractació de personal següent:

TIPUS DE PERSONAL	NOMBRE
Investigadors ¹	12
Investigadors en formació	13
Suport a la investigació	11
Administració ²	4
TOTAL	40

¹ Inclou el director i 1 investigador del Programa Ramón y Cajal (Ministeri d'Educació i Ciència).

² Inclou l'administrador.

L'ICAC ha seguit desenvolupant, mitjançant convocatòria pública, el seu programa de Beques per a la Formació de Personal Investigador. D'una banda, s'han renovat les sis Beques ja existents d'Iniciació a la Recerca en el camp de l'arqueologia clàssica (BIR), i, de l'altra, amb la posada en funcionament del Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica, l'ICAC ha creat 15 Beques de Col·laboració (BC) per a estudiants vinculats al Màster Oficial en Arqueologia Clàssica, que han de fer un mínim de 480 hores de pràctiques en projectes relacionats amb l'Institut. A més a més, l'Institut compta amb la participació de 6 empreses d'arqueologia que col·laboren en el finançament d'aquest programa i ofereixen una àmplia gamma de pràctiques de camp i de laboratori:

- CODEX - ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
- ARQUEOCIÈNCIA SERVEIS CULTURALS
- ACTIUM PATRIMONI CULTURAL
- ATICS
- MÀRMARA-DAVID BEA I CASTAÑO
- ROCS

1.3. Incorporació d'investigadors adscrits i investigadors col·laboradors

A més dels investigadors contractats, l'Institut ha comptat amb personal col·laborador procedent de diverses universitats, museus, centres de recerca, etc., ja sigui per participar en les Línies, Programes i Projectes com en les activitats de formació avançada i difusió.

Universitats dels Països Catalans

Universitat de Barcelona (UB):

- Dra. Mercè Roca
- Dr. Josep Padró Parcerisa
- Dr. Joan Sanmartí
- Dr. Carles Miralles
- Dr. Santiago Riera Mora
- Dra. Rosario Navarro
- Dr. Salvador Mestres
- Dr. Jordi Nadal
- Dra. Sílvia Valenzuela
- Dr. Yannick Miras
- Sr. Alejandro Ros
- Sr. Jaume Noguera
- Sra. Marta Miñarro
- Sr. Albert Casas
- Sra. Gisela Ripoll
- Sr. José Remesal
- Sra. Paula Brito Schimmel
- Sr. Piero Berni
- Sr. Víctor Revilla
- Sr. Pau Marimon
- Sr. Antoni Puig

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB):

- Dr. Joan Gómez Pallarès
- Dra. Isabel Rodà
- Dra. Eva Koppel
- Dra. Montserrat Claveria
- Dr. Josep Maria Escolà
- Dr. Alberto Prieto
- Dr. Joaquim Pera
- Dr. Oriol Olesi
- Dra. Carme Ruestes
- Dr. Isaias Arrayás
- Dra. Raquel Daza
- Dr- Ramon Martí
- Sr. Albert Pèlachs

Universitat Rovira i Virgili (URV):

- Dr. Antoni González Senmartí
- Dr. Ricardo Mar
- Dra. Eva Subías
- Dr. Jesús Carruesco
- Dr. Jordi Diloli
- Sr. Frederic Cervelló
- Dr. Josep Giné
- Dr. Amancio Isla
- Dra. Joana Zaragoza

Universitat Oberta de Catalunya (UOC):

- Dr. Cèsar Carreras

Universitat de Lleida (UdL)

- Dra. Natàlia Alonso
- Dr. Joaquín Ruíz de Arbulo

Universitat de València (UV):

- Dra. Carmen Aranegui
- Dra. Esperanç Huguet

Altres universitats i centres de recerca

- Dr. José Miguel Noguera (Universidad de Murcia)
- Dr. Vicente Salvatierra (Universidad de Jaén)
- Dr. José Beltrán (Universidad de Sevilla)
- Sr. Lluís Camarero (Consejo Superior de Investigaciones Científicas)
- Sr. Santiago Giralt (Consejo Superior de Investigaciones Científicas)
- Dr. Dominique Garcia (Université de Provence)
- Dr. Zieling (Landschaftverbandes Rheinland Archäologischer Park-Regional Museum Xanten)
- Sr. Emilio Provinciale (Hospital Universi)
- Dr. Christophe Pellecier (Conservador de Patrimoni del Service regional de l'Archéologie du Languedoc-Roussillon)
- Dr. François Lissarrague (École des Hautes Études en Sciences Sociales)
- Dr. Maxence Ségard (Université d'Aix-en-Provence)
- Dra. Cécile Arline (Université d'Aix-en-Provence)

Museus

- Dr. Domènec Campillo (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Barcelona)
- Dr. Jordi Principal (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Barcelona)
- Dr. Javier Nieto (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya)
- Sr. Xavier Aquilué (Museu d'Arqueologia de Catalunya – Empúries)

- Sr. Ramon Buixó (Museu d'Arqueologia de Catalunya – Girona)
- Sr. Jaume Massó (Museu Comarcal Salvador Vilaseca, Reus)
- Sr. Àlex Farnós (Museu del Montsià)
- Sr. Lluís Piñol (Museu d'Història de Tarragona)
- Sr. Andreu Muñoz (Museu Bíblic Tarraconense)
- Sr. Antonio Moro i García (Museu de Terrassa)

Altres

- Sra. Araceli Martín (Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció cultural de la Generalitat de Catalunya)
- Dra. Maria Teresa Miró (Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya)
- Sra. Margarida Genera (Servei d'Arqueologia de la Generalitat de València)
- Sr. Olivier Codina (Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació del Govern d'Andorra)
- Sra. Clara Arbués (Consell Comarcal de l'Alt Urgell)
- Sr. Carles Gascón (Consell Comarcal de l'Alt Urgell)
- Sr. Josep Pou (Ajuntament de Calafell)
- Sra. Marta Morán (Servei d'Arqueologia, Ajuntament de Lleida)
- Sr. Xavier Payà (Servei d'Arqueologia, Ajuntament de Lleida)
- Sr. Antoni Martín (Arqueòleg municipal de l'Ajuntament de Teià)
- Sr. Josep Ros (Patronat d'Arqueologia de Guissona)
- Sr. Rafel Gabriel (Reial Societat Arqueològica Tarraconense)
- Sra. Maite Mascort (Societat Catalana d'Egiptologia)
- Sra. Maria Adserias (Àrea de Coneixement i Recerca)
- Sr. Moisès Díaz (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
- Sra. Imma Teixell (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
- Sra. Mònica Mercado (Estrats SL)
- Sr. Eduard Sánchez (Arqueociència)
- Sr. David Asensio (empresa Rocs)
- Sr. Jordi Morer (empresa Rocs)
- Sr. Joan Enrich (Arqueocat)
- Sr. Josep Gurri (Dortoka Disseny)

L'any 2006, l'Institut també ha comptat amb la presència de professors i investigadors visitants de reconegut prestigi internacional:

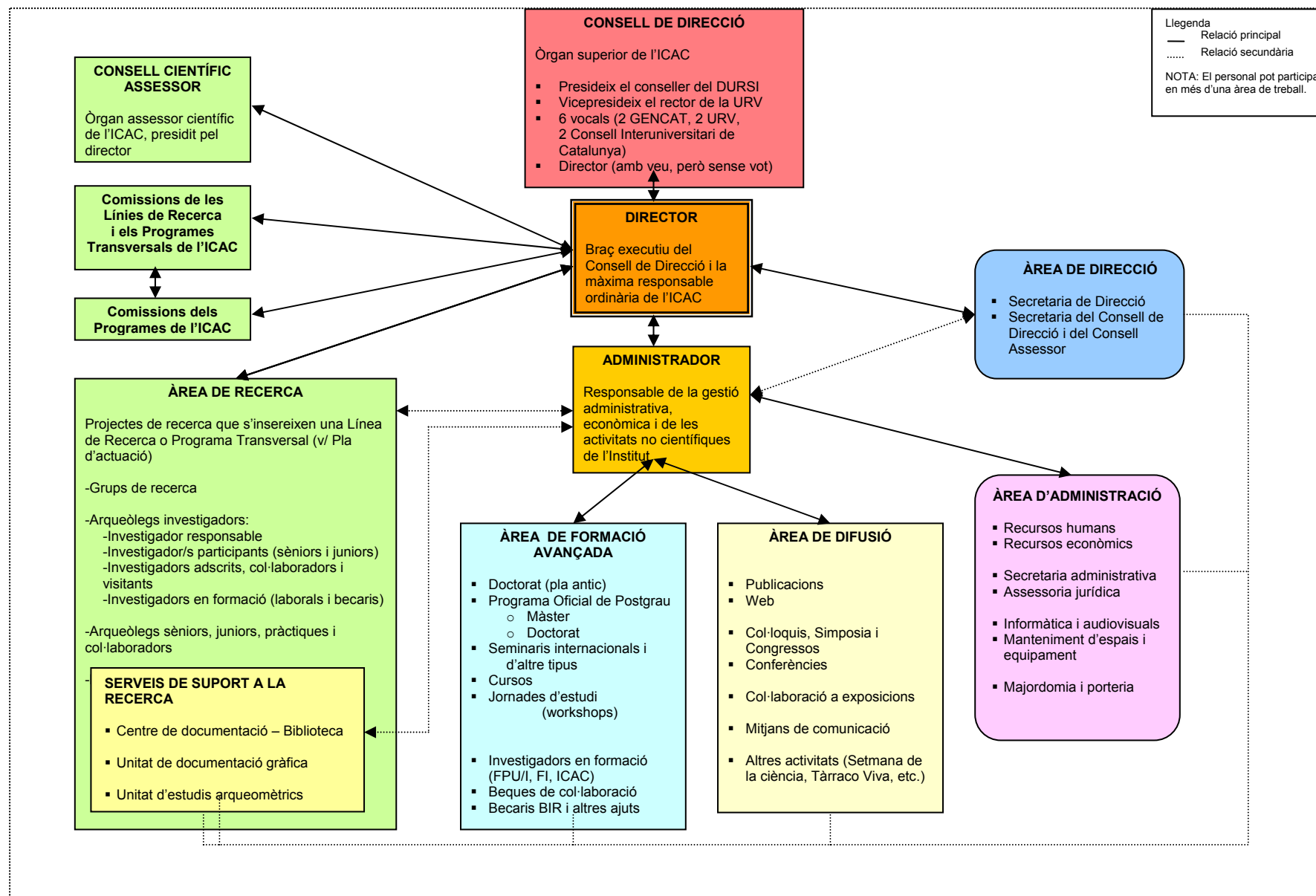
- Dr. Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme. Clermont-Ferrand)
- Dr. Francesco d'Andria (Università di Lecce)
- Dr. Jean Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne)
- Dra. Renate Thomas (Universitat de Colònia)

1.4 Habilitació i equipament de la seu de l'Institut

Aquest any 2006 s'ha continuat treballant en l'adequació de la seu de l'Institut. A partir de l'aprovació de la reforma integral dels lavabos de les dues plantes, a finals d'any se n'ha iniciat la rehabilitació. A més, s'ha remodelat el sistema de seguretat de l'edifici i s'ha instal·lat un sistema de control d'incendis.

A banda, s'ha seguit adquirint material científic per al laboratori i el taller que inclou programari i material per a topografia i fotogrametria. Pel que fa al servei informàtic, s'ha continuat equipant i aquest any s'ha adquirit un nou servidor.

ORGANIGRAMA DE L'ICAC PER ÀREES DE TREBALL

LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA

2

LÍNIES, PROGRAMES I PROJECTES DE RECERCA

2.1. Línies de Recerca

L'any 2006 l'ICAC ha consolidat les Línies de Recerca i ha desenvolupat els Programes Transversals que es van definir inicialment en el document Bases d'Actuació. A les dues pàgines següents s'inclou un quadre descriptiu amb les quatre Línies de Recerca, els Programes i Projectes de Recerca i els tres Programes Transversals.

Línia de Recerca ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ANTIGA

Programes	TARRACO	ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO (GUSSONA)	MISSIÓ ARQUEOLÒGICA A OXIRINC (MINIA, EGIPTE)	ALTRES PROJECTES
Projectes	Planimetria arqueològica de Tàrraco	Excavació i estudi de les termes públiques romanes de Iesso	Excavació a la necròpolis alta	Estudi del conjunt arqueològic de Monteró (Camarasa, la Noguera)
	Estudi de l'aqüeducte subterrani de Tàrraco	Estudi del <i>Cardo Minor</i> núm. 2 de la ciutat romana de Iesso	Excavació a l'Osireion	Treballs arqueològics al conjunt monumental de les Esglésies de Sant Pere de Terrassa*
	Excavacions a la Catedral de Tarragona	Estudi de la muralla nord del recinte fortificat de Iesso	Excavació al suburbi occidental de la ciutat d'Oxirinc	
	Estudi de l'àrea funerària de Tàrraco*			
	Assentament ibèric de Tarragona*			

Línia de Recerca ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI

Programes	EVOLUCIÓ DEL PAISATGE I IMPLANTACIÓ TERRITORIAL DE LA CIUTAT ANTIGA AL NORD-EST DE LA TARRACONENSIS ENTRE EL PERÍODE IBÈRIC I L'ALTA EDAT MITJANA	AGER TARRACONENSIS	FORMACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE SOCIETATS COMPLEXES EN LA PROTOHISTÒRIA CATALANA	ALTRES PROJECTES
	Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval	Estudi del paisatge arqueològic antic a l'ager <i>Tarraconensis</i> (a la dreta del riu Fancolí)	Ciutadella ibèrica d'Alorda Park o les Toixoneres (Calafell, el Baix Penedès)	Ocupació del sòl i pastoralisme de la Prehistòria a l'Edat Mitjana al vessant sud dels Alps francesos
	El jaciment romà de Can Tacó i el seu entorn (Montmeló – Montornès del Vallès, Vallès Oriental)	La vil·la romana del Morell (el Morell, el Tarragonès)	Necròpolis de Santa Madrona (Ribarroja d'Ebre, la Ribera d'Ebre)	Vil·la romana del Mas de Sant Pau (Masdenverge, el Montsià)*
	Estudi arqueomorfològic del barri de la Satalia en el context de la muntanya de Montjuïc (Barcelona) *	Estudi de la vil·la romana de Mas d'en Gras (Vila-seca, Tarragonès)	Poblat ibèric del Castellot de la Roca Roja (Benifallet, el Baix Ebre)	<i>Ad villam</i> . Base de dades de les vil·les romanes de Catalunya
			Poblat ibèric del Castellet de Banyoles (Tivissa, la Ribera d'Ebre)	<i>Forma Orbis Romani</i>
			Jaciment protohistòric de Sebes (Flix, la Ribera d'Ebre)	<i>Cella vinaria</i> : estudi del jaciment del Veral de Vallmora (Teià)*
				Evolució social i formació de l'estat nùmda: les poblacions de la regió de Sicca Veneria (El Kef, Tunísia) i les seves relacions amb la civilització púnica*

* Projecte iniciat l'any 2006.

Línia de Recerca *INSTRUMENTUM DOMESTICUM. MATERIALS I COMERÇ EN EL MÓN ANTIC*

Projectes	Xarxa Temàtica (XT): La vaixella fina d'importació i les seves imitacions a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització
	Reestudi de la vaixella fina de vernís negre de Cosa (dipòsits A-E). (Ansedònia, Toscana, Itàlia)
	Estudi del material amfòric de Xanten (<i>Colonia Ulpia Traiana</i> , Xanten, Germània Inferior)
	Marques i terrisseries d'àmfores a <i>Barcino</i> (Pla de Barcelona)

Línia de Recerca *ARQUEOLOGIA CLÀSSICA I PRODUCCIONS ARTÍSTIQUES*

Programa	<i>Corpus Signorum Imperii Romani. Hispania</i>
Projecte	<i>Los sarcófagos romanos de la Bética</i> , volum I, fascicle 3, del <i>Corpus Signorum Imperii Romani</i> , escrit L. Baena i L. Beltrán.*

Programes Transversals

Programa	Mètodes i tècniques de les ciències experimentals aplicades a l'Arqueologia Clàssica Projecte: Avaluació de la prospecció geofísica en jaciments arqueològics catalans
Programa	Tecnologies de la Informació i la Comunicació aplicades a l'Arqueologia Clàssica
Programa	Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuais, epigrafia i numismàtica - Projecte: Tipologia de l'hàbitat rural en el món hel·lenístic i romà: contrast entre les dades arqueològiques i les fonts textuais i iconogràfiques - Projecte: Culte i organització de l'espai a la ciutat antiga: Afrodita/Venus en les fonts textuais i iconogràfiques

* Projecte iniciat l'any 2006.

Línia de Recerca

ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ANTIGA

▪ Programa *Tarraco*

Durant el 2006 l'ICAC ha continuat desenvolupant aquest programa de recerca (vegeu-ne la definició i els objectius a la pàg. 25 de la Memòria d'Activitats del 2004).

El 14 de desembre de l'any 2006 es va presentar la monografia corresponent al número 4 de la Sèrie Documenta, *Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tarraco. El temple septentrional i el complex martiral de Sant Fructuós*, del Dr. Jordi López Vilar, fruit del projecte impulsat per l'ICAC des del 2002 anomenat «*Tarraco* paleocristiana. El suburbi del Francolí».

Alhora s'ha continuat desenvolupant el projecte «Planimetria arqueològica de Tàrraco» i s'ha seguit treballant amb l'«Estudi de l'aqüeducte subterrani de *Tarraco*». També s'ha continuat treballant en l'anàlisi dels resultats de l'excavació portada a terme a les dependències del Claustre de la Catedral de Tarragona, iniciada l'any 2005 com a resultat del conveni signat entre l'ICAC i el Capítol Catedral de l'Arquebisbat de Tarragona.

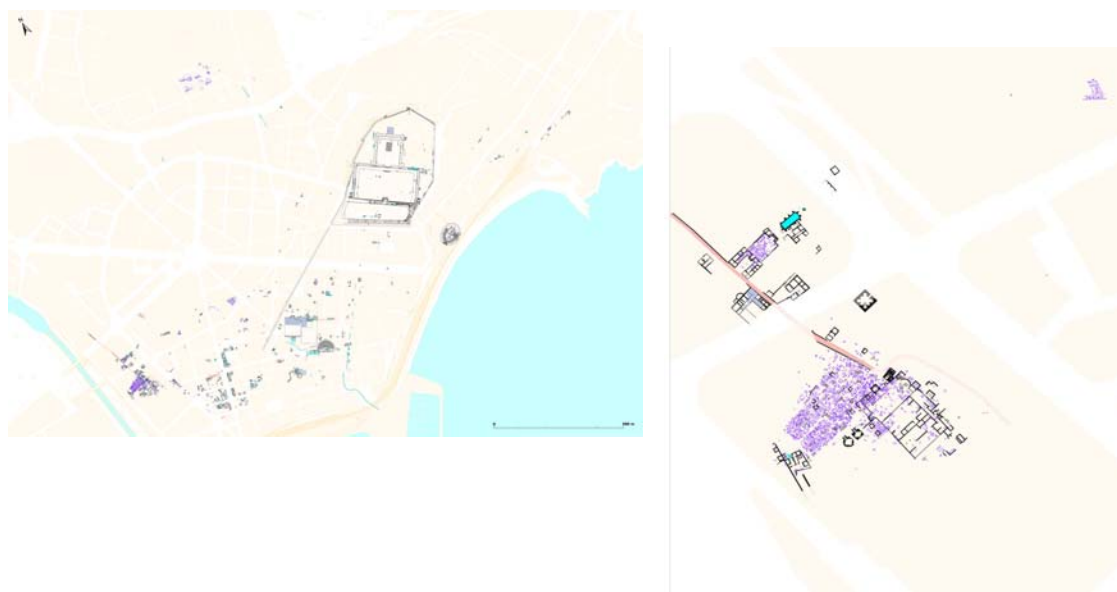
L'any 2006 s'han iniciat dos nous projectes dins del programa *Tarraco*. D'una banda, l'«Estudi de l'àrea funerària de Tarraco», que té com a objectiu analitzar la dinàmica urbana i històrica de la ciutat romana, i, de l'altra, l'estudi «Assentament ibèric de Tarragona», que preveu compilar i analitzar les actuacions arqueològiques realitzades al nucli ibèric de Tarragona.

➤ PROJECTES DE RECERCA

- Planimetria arqueològica de *Tarraco*
- Estudi de l'aqüeducte subterrani de *Tarraco*
- Excavacions a la Catedral de Tarragona. Noves aportacions al recinte de culte del *Concilium Provinciae Hispaniae Citerioris*
- Estudi de l'àrea funerària de *Tarraco*
- Assentament ibèric de Tarragona

Projecte	PLANIMETRIA ARQUEOLÒGICA DE TARRACO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Direcció col·legiada	Josep M. Macias (ICAC) Lluís Piñol (Museu d'Història de Tarragona) Maria Teresa Miró (Àrea de Coneixement i Recerca) Josep Guitart (ICAC)
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC) Ignacio Fiz (ICAC)
Descripció	Aquest projecte, impulsat per l'ICAC i el Museu d'Història de l'Ajuntament de Tarragona amb la col·laboració del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i el Departament de Coneixement i Recerca de la Generalitat de Catalunya, es proposa la realització de la planta arqueològica de la ciutat romana de Tàrraco, desglossada, en la mesura del possible, en diferents períodes cronològics. La base documental del projecte és la bibliografia i historiografia existent (amb una quantitat

	aproximada de 2.000 referències topogràfiques) i les nombroses excavacions arqueològiques, encara inèdites, desenvolupades a la ciutat. Es preveu la realització d'una publicació de referència que inclogui les dades bibliogràfiques emprades en l'elaboració de la planimetria, així com una relació, mitjançant breus fitxes descriptives, de totes les dades arqueològiques inèdites en el moment de l'edició.
Activitat realitzada el 2006	A partir del conveni signat entre l'ICAC i el Museu d'Història de Tarragona, s'ha efectuat el recull documental i la digitalització de tota la informació arqueològica i historiogràfica disponible. Un cop constituïda la base informativa del projecte implementada en un Sistema d'Informació Geogràfica, s'ha iniciat la fase d'edició de l'obra, constituïda per dos volums, un de text que inclourà tota la informació i un altre que presentarà un nombre aproximat de 46 plànols DIN-A2 amb la recopilació de tota la informació planimètrica en les escales gràfiques següents: 1:5.000, 1:1.250 i 1:500. S'han efectuat conferències amb contingut procedent d'aquest projecte.
Data d'inici	Gener del 2004
Data prevista de finalització	Febrer del 2007

Dues imatges de la planimetria. A l'esquerra, la planimetria de Tàrraco superposada al castre municipal de Tarragona. A la dreta, la zona de la necròpolis paleocristiana (fase tardana).

Projecte	ESTUDI DE L'AQÜEDUCTE SUBTERRANI DE TARRACO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Moisés Díaz Garcia (Codex - Arqueologia i Patrimoni)

	Josep Maria Puche (ICAC)
Breu descripció	Aquest projecte se centra en l'estudi de l'aqüeducte subterrani romà de Tarragona – <i>cuniculus</i> – documentat a la part baixa de la ciutat i del qual, actualment, es coneix un tram de 110 m de longitud excavat dins la muntanya i a uns 13 m de fondària. El <i>cuniculus</i> de <i>Tarraco</i> és, presumiblement, l'obra hidràulica més antiga de la ciutat i, a hores d'ara, presenta nombrosos interrogants quant al seu moment d'excavació, la font de captació d'aigua i la seva funcionalitat. A més, textos decimonònics descriuen tres ramals diferenciats d'aquesta obra. La justificació del projecte es troba en l'interès i la potencialitat científica d'aquesta infraestructura hidràulica de la ciutat romana, un dels pocs exemplars coneguts a les províncies occidentals de l'antic Imperi Romà.
Activitat realitzada el 2006	S'ha continuat amb l'estudi i la redacció d'articles.
Data d'inici	Gener del 2004
Data prevista de finalització	2007
 Detall d'un segment del <i>cuniculus</i> en procés d'excavació.	

Projecte	EXCAVACIONS A LA CATEDRAL DE TARRAGONA. NOVES APORTACIONS AL RECINTE DE CULTE DEL <i>CONCILIVM PROVINCIAE HISPANIAE CITERIORIS</i>
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigadors responsables	Josep M. Macias (ICAC) Joan Menchón (ICAC) Andreu Muñoz (Museu Bíblic Tarraconense) Immaculada Teixell (Codex – Arqueologia i Patrimoni)
Breu descripció	Mitjançant un conveni amb l'Arquebisbat de Tarragona-Capítol Catedralici de la Catedral de Tarragona, l'objectiu és estudiar els resultats arqueològics obtinguts en

	les excavacions arqueològiques derivades de les actuacions del Pla director de la Catedral de Tarragona, finançades a partir del Conveni 1999-2003 per a la restauració de les Cases dels Canonges, en què han participat Generalitat de Catalunya, Diputació de Tarragona, Consell Comarcal del Tarragonès, Ajuntament de Tarragona i Capítol de la Catedral de Tarragona (Arquebisbat de Tarragona), i pel Plan Nacional de Catedrales (Ministeri de Cultura-Ministeri de Foment), programa de l'1% Cultural. A partir de les excavacions arqueològiques efectuades a la Catedral de Tarragona i al seu entorn, s'efectua una revisió i actualització científica sobre el recinte de culte del <i>Concilium Provinciae</i>. Aquesta tasca inclou la revisió dels contextos ceràmics fundacionals de l'obra, la definició d'una nova planta arquitectònica del complex i la realització d'un estudi estilístic dels nous elements de decoració arquitectònica del conjunt.
Activitat realitzada el 2006	S'ha procedit a l'anàlisi dels resultats obtinguts durant els treballs arqueològics i s'ha iniciat la redacció de la publicació. Han estat traslladats i estudiats a les dependències de l'ICAC els materials marmoris i ceràmics més significatius. S'ha realitzat la documentació fotogràfica dels nombrosos fragments d'escultura arquitectònica decorativa pertanyents al recinte de culte. S'ha incorporat al projecte la Unitat d'Estudis Arqueomètrics de l'ICAC, que està efectuant l'estudi geològic dels marbres recuperats. S'ha participat en un congrés internacional dedicat al culte imperial.
Data d'inici	Juliol del 2005
Data prevista de finalització	Juny del 2007
Cisterna visigòtica trobada a la Catedral (foto: Joaquim Vendrell).	

Projecte	ESTUDI DE L'ÀREA FUNERÀRIA DE TARRACO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC)
Investigador col·laborador	Emilio Provinciale, Josep Giné
Descripció	Aquest projecte preveu l'estudi interdisciplinari d'aquesta àrea funerària des del vessant arqueològic, paleopatològic i etnogràfic. L'estudi incorporarà els diferents arqueòlegs que han treballat en aquesta àrea funerària de la ciutat per tal d'analitzar la dinàmica urbana i històrica d'aquest indret de la ciutat romana. A més, mitjançant un conveni amb l'Hospital Universitari de Tarragona Joan XXIII, s'impulsarà la realització d'una tesi doctoral paleopatològica sobre l'àrea funerària. Així mateix, s'impulsarà un treball de doctorat sobre les pràctiques i rituals funeraris a les necròpolis altimperials de Tarraco i la seva contextualització cultural a partir de les fonts textuais coetànies.
Activitat realitzada el 2006	S'ha definit tant el conjunt d'excavacions arqueològiques a estudiar com l'equip que hi participarà tenint en compte els diversos arqueòlegs professionals que han intervingut en aquest sector de la ciutat. S'ha iniciat la realització de la tesi doctoral paleopatològica prevista en el projecte, cosa que ha generat l'assessorament pertinent al doctorand i les gestions oportunes per obtenir la disponibilitat del material ossi. S'han efectuat dues conferències en col·laboració amb el Dr. Giné (Hospital Joan XXIII) en què s'han esbossat els objectius i criteris d'actuació d'aquest projecte.
Data d'inici	Gener del 2006
Data de finalització	2008
	 Restes trobades a l'àrea funerària de Tarraco.

Projecte	ASSENTAMENT IBÈRIC DE TARRAGONA
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	<i>Tarraco</i>
Investigador responsable	Josep M. Macias (ICAC)
Investigador col·laborador	Maria Teresa Miró i Alaix
Descripció	Aquest projecte preveu la compilació i anàlisi de les diferents actuacions arqueològiques efectuades a Tarragona en les quals s'hagin obtingut dades referents al nucli ibèric de la ciutat. L'objecte és valorar l'entitat urbana i històrica de l'assentament preromà de la ciutat intentant precisar-ne les etapes històriques i la funció en el context econòmic i social del seu entorn. El projecte preveu la participació dels arqueòlegs que hagin estat treballant en les estratigrafies d'aquesta època. En funció dels resultats del projecte, es preveu la possibilitat de publicar-los en un volum monogràfic.
Activitat realitzada el 2006	S'han estat revisant les diferents memòries d'excavació de Tarragona en què s'han documentat vestigis d'època ibèrica. S'ha definit l'equip de treball del projecte d'acord amb els diferents arqueòlegs professionals que han actuat a la ciutat i han identificat vestigis d'aquesta època.
Data d'inici	Gener del 2006
Data de finalització	2008

▪ **Programa ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO (GUSSONA)**

L'ICAC ha seguit col·laborant en aquest programa, promogut pel Patronat d'Arqueologia de Guissona, una institució en què col·laboren, entre d'altres, la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans (vegeu-ne la definició i objectius a la pàg. 31 de la Memòria d'Activitats del 2004). S'ha continuat treballant en l'excavació de les termes públiques de la ciutat romana, iniciada l'any 2004, en el projecte d'estudi del *Cardus Minor* 2 i en el projecte centrat en el sector de la muralla nord.

➤ **PROJECTES DE RECERCA**

- Excavació i estudi de les termes públiques romanes de *Iesso*
- Estudi del *Cardus Minor* núm. 2 de la ciutat romana de *Iesso*
- Estudi de la muralla nord del recinte fortificat de *Iesso*

Projecte	EXCAVACIÓ I ESTUDI DE LES TERMES PÚBLIQUES ROMANES DE IESSO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Arqueologia de la ciutat romana de Iesso (Guissona)
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Joaquim Pera (UAB)
Investigadors col·laboradors	Josep Ros (Patronat d'Arqueologia de Guissona) Núria Padrós (ICAC)
Breu descripció	Aquest projecte es planteja portar a terme l'excavació, estudi i interpretació historicoarqueològica d'unes termes públiques de la ciutat romana de Iesso, localitzades al Parc Arqueològic de Guissona. Els realitzats fins ara permeten afirmar que estem davant d'un edifici de dimensions considerables, i que va ser construït amb molta solidesa i emprant molt acuradament tots els procediments que els romans havien anat desenvolupant per a aquest tipus d'edifici, tant les tècniques relacionades amb l'aigua (circulació, impermeabilització, desguàs...), com les que permetien una correcta calefacció de les sales calentes (forns, paviments hipocaustos, <i>tubuli</i> per escalfar les parets, etc.). Ja s'ha pogut constatar també que l'edifici va ser remodelat diverses vegades, almenys tres, en el curs dels segles I i II dC. La primera d'aquestes remodelacions va comportar també, segons sembla en l'estat actual de l'excavació, una ampliació de l'edifici, amb el previ aterrament de les construccions veïnes, les restes de les quals apareixen sota els paviments de les noves estances de les termes. Conseqüentment, la seva excavació és bastant complexa, ja que cal documentar detalladament l'estratigrafia formada en cadascuna d'aquestes fases constructives per tal de poder interpretar-ne l'evolució amb tot el detall cronològic i tipològic possible.
Activitat realitzada el 2006	La campanya portada a terme el 2006 ha desenvolupat l'excavació en tres línies complementàries: 1. Extensió de l'excavació cap al sector de ponent per tal de completar en planta el descobriment de les estances de la segona fase de les termes que s'havien excavat només en part a la campanya anterior. En aquest sector s'ha pogut seguir la canalització d'aigua corrent en canonada de plom molt ben conservada. Destaca l'aparició <i>in situ</i> d'una peça troncocònica de plom inserida a la canonada, segurament amb la funció de decantació de les impureses de l'aigua. 2. Completar l'excavació en profunditat en alguns punts practicables en el sector de les sales calentes de les termes excavades ja el 2004 i 2005. Els resultats han estat molt aclaridors, especialment amb l'aparició de les restes les <i>suspensurae</i> d'un paviment hipocaust de la segona fase sota la piscina construïda quan es va remodelar l'espai a la tercera fase. 3. Excavació en profunditat d'una rasa transversal direcció est-oest, aprofitant les estances que no presenten paviment d' <i>opus signinum</i> situades al nord del <i>frigidarium</i> i de l'atri de la segona fase, per tal d'obtenir una seqüència estratigràfica completa de l'ocupació de la zona des del

	moment inicial de la ciutat, i de les diverses fases constructives de l'edifici termal. Pel que fa a les tasques de laboratori i estudi, s'ha completat l'inventari dels materials apareguts en les campanyes dels anys 2004 i 2005, i està en curs d'elaboració la corresponent Memòria d'Excavació.
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització de la 1a fase	2007
 Termes públiques de Iesso: vista aèria de la part descoberta fins al desembre de 2006.	

Projecte	ESTUDI DEL CARDUS MINOR NÚM. 2 DE LA CIUTAT ROMANA DE IESSO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Arqueologia de la ciutat romana de Iesso (Guissona)
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Joaquim Pera (UAB)
Investigadors col·laboradors	Josep Ros (Patronat d'Arqueologia de Guissona) Núria Romaní, Silvia Alcaide, Óscar Martín, Marta Flórez (ICAC)
Breu descripció	Aquesta actuació al Parc Arqueològic de Guissona es proposava inicialment la realització d'una excavació estratigràfica en un tram d'un dels carrers de la ciutat romana de Iesso, el <i>cardus minor</i> que limitava per l'est l'edifici termal que també s'està excavant. L'objectiu de l'excavació: establir l'evolució constructiva i cronològica del carrer, així com identificar els diversos elements d'infraestructures del carrer: clavagueres, canonades d'aigua corrent, etc. Posteriorment s'ha decidit excavar el carrer en extensió cap al nord en direcció a la muralla de la ciutat fins a connectar amb l' <i>intervallum</i> . Aquesta excavació es limitarà a extreure el darrer paviment conservat del carrer, amb l'objectiu de datar bé la fase final del <i>cardo</i> . D'altra banda, aquesta actuació permetrà integrar també el carrer en el circuit de visita del parc arqueològic.

Activitat realitzada el 2006	S'ha conclòs l'excavació estratigràfica en profunditat que s'havia iniciat en les campanyes anteriors. S'ha elaborat i entregat a la Direcció General del Patrimoni Cultural la Memòria d'Excavació corresponent. Així mateix, a partir d'aquest projecte s'ha elaborat un treball de recerca de doctorat que va ser presentat i avaluat positivament en el marc del Doctorat Interuniversitari d'Arqueologia Clàssica (ICAC, URV, UAB). L'estratigrafia ha permès documentar set fases d'evolució del sector excavat, la primera de les quals era prèvia a la construcció del carrer i està documentada bàsicament per la presència d'una sitja. La construcció del carrer es data en un moment anterior al 30 aC, però difícil de precisar amb exactitud. L'excavació ha documentat cinc repavimentacions successives del carrer entre l'època d'August, la primera, i mitjan segle II dC, la darrera, amb un aixecament de cota de carrer de més d'un metre d'alçada. Té un gran interès arqueològic també l'estudi de les clavagueres i les canonades de plom que l'excavació ha posat al descobert i que documenten la sofisticació de les tècniques relacionades amb la cultura de l'aigua en aquella ciutat romana. S'ha procedit també a l'excavació en extensió del darrer paviment del <i>cardo</i>, tal com estava previst en el projecte. Els treballs han mostrat que a partir d'un determinat punt cap al nord hi ha una rasa de saqueig de les pedres de la tapa de la claveguera del carrer, rasa que està reomplerta amb unitats estratigràfiques de segle V-VI dC, i documenten per tant activitat durant aquests segles en aquesta part de la ciutat.
Data d'inici	Novembre del 2004
Data prevista de finalització	2007
Vista d'una part del <i>cardo minor</i> núm. 2 en curs d'excavació.	

Projecte	ESTUDI DE LA MURALLA NORD DEL RECINTE FORTIFICAT DE IESSO
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Arqueologia de la ciutat romana de Iesso (Guissona)
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Joaquim Pera (UAB)
Investigadors col·laboradors	Josep Ros (Patronat d'Arqueologia de Guissona) Victòria Cantarellas, Arnau Fernández (ICAC)
Breu descripció	Les restes del recinte fortificat de Iesso descobertes al Parc Arqueològic de Guissona constitueixen una peça cabdal de l'arqueologia d'aquesta antiga ciutat romana. La part descoberta fins ara documenta la porta nord de la ciutat, a la qual desembocava el seu carrer principal, el <i>cardus maximus</i>, una potent torre de defensa, que protegia aquesta porta, i un tram de muralla que impressiona per la seva potència: tres metres d'amplada, i per la solidesa de la seva construcció, amb paraments de carreus de pedra de grans dimensions disposats acuradament en filades horitzontals. Aquest projecte es proposa la realització de cales estratigràfiques tant a l'interior com a l'exterior del recinte, per tal de precisar-ne la cronologia, i portar a terme l'estudi arqueològic, aprofundint en la tècnica constructiva, tipologies i significació històrica.
Activitat realitzada el 2006	Al llarg de la campanya del 2005 s'havia intervingut en tres cales del sector de la muralla, una a la zona extramurs, i dues a la zona de l'<i>intervallum</i>. A la zona exterior va ser possible arribar als nivells de fundació de la ciutat, cosa que va permetre confirmar l'existència d'una rasa de fonamentació de la muralla i un nivell de circulació. A la zona interior es van documentar quatre fases de paviments successius i diferenciats per a l'<i>intervallum</i> i el <i>cardus minor</i> núm. 2, el més antic dels quals relacionat segurament amb el moment de construcció de la muralla. A la campanya del 2006 en aquest sector s'hi ha portat a terme una cala en profunditat per comprovar la relació d'aquest primer paviment amb la construcció de la muralla, i el resultat ha estat positiu, ja que ha aparegut la banquetta de fonamentació de la muralla just sota del paviment. Durant l'any 2006 s'ha treballat en l'estudi del material, l'elaboració de les plantes arqueològiques i la redacció de la memòria d'excavació.
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització de la 1a fase	2007

Vista del Parc Arqueològic de Guissona en fase d'excavació, amb les restes de la muralla de Iesso en primer terme.

- **Programa Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte)**

L'ICAC ha continuat desenvolupant aquest programa (vegeu-ne la definició i objectius a la pàg. 35 de la Memòria d'Activitats del 2004) i els tres projectes que se'n deriven: les excavacions a la Necròpolis Alta, a l'Osireion i al suburbi occidental de la ciutat d'Oxirinc.

➤ **PROJECTES DE RECERCA**

- Excavació a la Necròpolis Alta
- Excavació a l'Osireion
- Excavació del suburbi occidental de la ciutat d'Oxirinc

Projecte	EXCAVACIÓ A LA NECRÒPOLIS ALTA
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte)
Investigadors responsables	Josep Padró (UB) Eva Subías (URV) Maite Mascort
Investigadors col·laboradors	Hassan Ibrahim Amer, Marguerite Erroux-Morfin, Esther Pons, Concepció Piedrafita
Breu descripció	Zona funerària amb tombes i deposicions que daten des del període saïta (segle VII aC) fins a la invasió dels àrabs a principis del VII dC. Les ruïnes consisteixen en grans cambres de pedra calcària escairada en alternança amb sepultures modestes construïdes amb tovot. Les tombes núm. 1 i 3 constitueixen les peces més monumentals i importants del conjunt per les referències escrites i

	les pintures que acompanyen l'edifici i els seus sarcòfags. Entre les construccions més tardanes destaca una casa funerària d'època paleobizantina amb espais de reunió amb decoració pictòrica i que compta amb criptes sepulcral que permeten prometedors estudis paleoantropològics.
Activitat realitzada el 2006	Els treballs arqueològics d'aquesta campanya es van reprendre el 29 d'octubre i van continuar fins al 14 de desembre de 2006. A la Necròpolis Alta s'han centrat principalment a ampliar tota l'àrea de la tomba 14, amb l'objectiu de poder delimitar-ne les dimensions i l'estructura interna, així com començar una zona nova que hem denominat de manera provisional Estructura 15, situada al nord de la tomba 14. Aquests treballs han permès recuperar una àmplia seqüència estratigràfica que va des dels segles V-VI dC fins al període saïta. Als estrats superiors, de terra color gris fosc amb tovots caiguts i nombrosos fragments de ceràmica, s'han trobat algunes restes humanes d'època copta, en bastant mal estat de conservació, i sense aixovar funerari. Respecte a la tomba saïta núm. 14, s'ha continuat netejant la part de davant de l'entrada de la cambra funerària 6, trobada l'any 2005. Durant aquesta neteja, s'ha localitzat una estança, que forma part de l'habitació 7, descoberta també l'any 2005. Es tracta d'una sala d'aspecte rectangular, construïda amb blocs de pedra, d'aparença molt similar a la de les habitacions 5, 6 i 7, que conserva la paret oest completa, d'aspecte abovedat, i amb una inscripció vertical pintada en color negre. En aquesta estança s'ha trobat un sarcòfag de pedra, antropomorf i epigràfic d'una talla excepcional, i amb restes de pintura en color negre en ulls i celles (UE 23.052-53). Per altra banda, s'ha començat a netejar la part posterior de les cambres funeràries 5 i 6, que ja començaven a aparèixer l'any anterior. En aquesta zona s'han trobat tres habitacions: 9, 10 i 11.
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	Juliol 2007

 Entrada de la cambra funerària núm. 6.	 Habitacions núm. 9-11.	 Sarcòfag antropomorf i epigràfic 23.052-53.
---	---	---

Projecte	EXCAVACIÓ A L'OSIREION
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte)
Investigadors responsables	Josep Padró (UB) Eva Subías (URV) Maite Mascort
Investigadors col·laboradors	Hassan Ibrahim Amer, José Javier Martínez , M. Luz Mangado. Arquitectes: Idoia Camiruaga i Eloy Algorri. Restauradors: Bernat Burgaya i Roger Xarrié. Topògraf: Antoni López. Fotògraf: Josep Lluís Banús. Fotografia aèria: Thomas Sagory.
Breu descripció	Àrea de culte de la rodalia de l'antiga ciutat, amb un gran àmbit subterrani dedicat al déu Osiris i als rituals anuals en honor seu. A partir del santuari es desenvolupa una àmplia galeria en direcció est-oest amb nínxols per a les ofrenes i dos accessos en rampa. Un altre accés, possiblement el principal, es troba al nord-est de la cambra principal. La baixada, més monumental que les anteriors, es fa mitjançant graons de pedra escairada que provenen d'una edificació de superfície construïda en tovet. El conjunt estava tancat dins d'un gran recinte quadrangular. L'exploració del monument, de dimensions encara no totalment conegudes, presenta problemes tècnics afegits que deriven de l'estat de conservació de la roca on van ser excavades les galeries i que demanen una intervenció paral·lela de consolidació. Aquestes restes es troben a 2 km en línia recta del límit occidental de la ciutat.
Activitat realitzada el 2006	Durant la campanya d'excavació de l'any 2006 en el temple s'han tractat diferents aspectes: - Treballs de consolidació i restauració arquitectònica de la subestructura del monument. - Treballs de consolidació de les estructures de tovet i de pedra calcària que es localitzen a la superfície.

- Sondeigs realitzats en diferents sectors del jaciment per tal de localitzar noves estructures arqueològiques. Principalment a la zona oest del recinte.
- Continuació de l'excavació a l'àrea pròxima a l'entrada monumental, en una zona ja iniciada als anys 2004 i 2005.
- Excavació a l'interior de les catacumbes.
- Estudi del material arqueològic.
- Reportatge fotogràfic del material arqueològic exhumat durant totes les campanyes d'excavació.

Treballs de restauració i consolidació

Durant el setembre del 2006 els arquitectes de la Missió han portat a terme treballs de consolidació i restauració de la volta que cobreix la Sala de l'Osiris. Atès el perill que comportava el despeniment de blocs, era una condició *sine qua non*, per tal de poder continuar l'excavació de l'interior de les catacumbes.

Paral·lelament, s'han portat a terme treballs de restauració d'urgència i de restitució d'algunes parts del temple, mentre es procedia a l'excavació de les galeries subterrànies. S'ha consolidat, també, la paret de pedra calcària que folra la part nord de l'entrada principal, per tal de poder continuar els treballs d'excavació d'aquest sector de l'entrada. Els restauradors han netejat l'estàtua del déu Osiris i n'han consolidat el rostre i la corona amb els fragments recuperats.

En un intent de protegir totes les estructures localitzades durant el procés d'excavació s'ha iniciat la reconstrucció amb tovots de la part est de la muralla que conforma el témenos.

Referent a la protecció de determinats elements de gran interès arqueològic i ritual, s'ha protegit amb una estructura de tovot l'altar situat a l'est de l'entrada i tres dels focs més ben conservats i de més envergadura dels que es localitzen disseminats en la plataforma d'accés al temple.

Alguns elements de pedra calcària que ja havien estat tractats pel restaurador en anys anteriors han tornat a ser reconsolidats. La pedra calcària de l'indret és de mala qualitat i s'exfolia amb facilitat a causa de la humitat del subsòl. Es tracta del pebeter i algunes restes de paviment en forma de grans lloses rectangulars a la zona de l'accés principal.

Per últim, s'han col·locat diversos testimonis a la sala annexa a la Sala de l'Osiris (Cambra 2), per comprovar l'estabilitat del sostre davant de futures intervencions en aquesta sala.

Treballs de restauració del témenos que delimita l'àrea sagrada de l'Osireion.

Sondeigs

A les zones nord i oest del recinte s'han portat a terme diversos sondeigs amb l'objectiu de localitzar les entrades nord i oest que tradicionalment es trobaven, segons assenyalen els textos, en relació amb aquest tipus de temples – necròpolis. El resultat ha estat nul. Per ara no s'ha pogut localitzar cap nova estructura, en superfície, al nord i a l'oest de la porta principal.

Excavacions al voltant de l'entrada principal

S'ha procedit a l'excavació de la plataforma situada a l'est de l'entrada principal i s'ha continuat amb una extensió per la banda sud. Com a resultat, s'han localitzat nombrosos focs de caràcter cultual. En aquests moments es compta amb més de 100. Alguns d'ells són força complexos, amb pedres i tovots que els envolten, i acompanyats de material ceràmic i restes de les ofrenes rituals.

Entre tot el material votiu volem destacar una olla falcada a terra al costat d'un foc. A l'interior s'hi ha trobat una gran quantitat de pinyols de dàtils, cosa que fa suposar que aquesta fruita havia estat oferta a la divinitat.

En aquest sector, entre els focs, s'han localitzat 9 monedes de bronze d'època romana. Un parell en bastant bon estat de conservació, cosa que permetrà afinar-ne la cronologia. Actualment estan en estudi. Les altres, molt malmeses, seran de difícil catalogació

Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	Juliol 2007

Zona situada a l'est de l'entrada principal on s'han localitzat gran quantitat de focs rituals i d'ofrenes.

Títol del projecte	EXCAVACIÓ AL SUBURBI OCCIDENTAL DE LA CIUTAT D'OXIRINC
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Programa	Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte)
Investigadors responsables	Josep Padró (UB) Eva Subías (URV) Maite Mascort
Investigadors col·laboradors	Dolors Codina i Neus Gasull
Breu descripció	Gran extensió que s'inicia a l'oest de la zona emmurallada, els límits de la qual encara no es poden precisar, però arriben si més no fins a l'emplaçament de l'Osireion, 1,5 km cap a l'oest. En general, l'estat de conservació és prou bo per poder realitzar-hi excavacions arqueològiques, tot i que les ruïnes són en gran part modestes i de tova. Fins a l'any 2005 la zona només havia estat explorada mitjançant sondeigs en ocasió de la construcció de la casa de la missió espanyola i mitjançant fotografia aèria. El 2005 es va iniciar l'excavació d'un nou sector (sector 16) a la zona nord-occidental, que consisteix en un gran recinte fortificat amb un conjunt eclesiàstic d'època paleobizantina i que arriba fins a la conquesta àrab.
Activitat realitzada el 2006	Les excavacions s'han concentrat en la continuació del desescombrament del mur major de la fortificació, fins a permetre el tancament del perímetre principal. Als angles NO i NE han aparegut dues torres de defensa i contrafort. En procedir a la neteja de la torre NE, i havent constatat que les ruïnes continuaven cap al nord gràcies a les vistes aèries i a l'exploració en superfície, s'ha desescombrat una extensió superior i s'ha trobat una superfície de tovots lligats amb morter particularment sòlid i ben conservat. A fi de conèixer la seva funció i interès, s'ha continuat el desescombrament i es pot avançar la hipòtesi que es tracta d'una casa-torre, associada a un parcel·lament de caràcter rural. El sector principal d'excavacions s'ha concentrat a l'annex oriental de la fortificació (sector 16-1) i al desescombrament

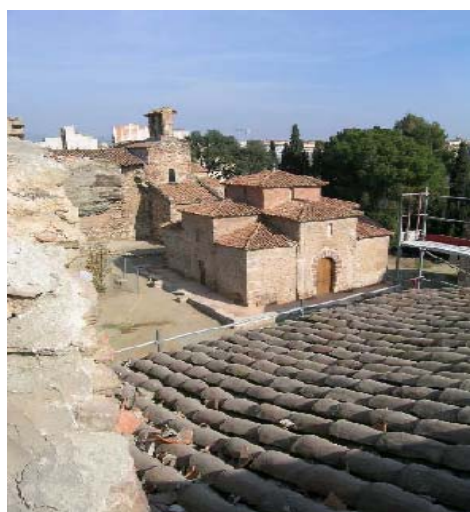
	de la cambra B amb columnes. La cambra, aproximadament quadrada, conté sis columnes de formes diferents i amb capitells diferents, certament reutilitzats. L'alçada de les columnes -2 metres, aproximadament- i les restes constructives llegibles als murs de la cambra, permeten saber que l'espai tenia una coberta en cúpula, i que deixava al centre una alçada de 3 metres. La cronologia de les cambres no és fàcil de fixar, ja que els materials apareguts són molt humils (àmfores del Baix Imperi LR7) i ceràmica de producció local datable entre la fi del segle V i el segle VII. La campanya d'excavacions s'ha fet en sintonia amb una estratègia de consolidació dels murs de tovot i una intervenció de cobertura localitzada sobre la cambra B amb columnes del sector 16-1, consistent en una teulada de fusta.
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	Juliol 2007
 Cambra amb columnes (cambra B). Sondeig realitzat a la casa-torre.	

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA ARQUEOLOGIA DE LA CIUTAT ANTIGA

Aquest any 2006 s'ha iniciat un ambiciós projecte a partir d'un conveni signat entre l'Institut Municipal de Cultura i Esports de l'Ajuntament de Terrassa i l'ICAC. Es tracta de la redacció d'un monografia sobre els treballs arqueològics efectuats durant 10 anys (1995-2005) a l'important Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere de Terrassa.

Títol del projecte	INVESTIGACIONS ARQUEOLÒGIQUES AL CONJUNT MONUMENTAL DE LES ESGLÉSIES DE SANT PERE DE TERRASSA
Línia de Recerca	Arqueologia de la ciutat antiga
Investigadors responsables	M. Gemma Garcia i Llinares (ICAC) Antonio Moro i García (Museu de Terrassa) Dr. Francesc Tuset i Bertran
Breu descripció	El conveni signat entre l'Institut Municipal de Cultura i Esports de l'Ajuntament de Terrassa i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica permetrà l'edició d'una monografia sobre els resultats de les intervencions arqueològiques al Conjunt Monumental de les Esglésies

	de Sant Pere de Terrassa realitzades entre els anys 1995 i 2005. Les excavacions arqueològiques han permès confirmar l'excepcionalitat del conjunt amb una ocupació que va des de l'època ibèrica fins als nostres dies. De totes aquestes restes cal destacar les relacionades amb el Conjunt Episcopal d'Ègara (segles IV-VIII), que han permès posar al descobert un important conjunt amb els seus elements clarament definits: catedral, església, baptisteri, edifici funerari, cementiri i zona residencial.
Activitat prevista per al 2007	Finalització de l'edició i publicació de la monografia.
Data d'inici	Setembre 2006
Data prevista de finalització	Desembre 2007

Edifici funerari construït a principis del segle VI.

Baptisteri localitzat a l'antic edifici de la Rectoria (460-principis s. VI).

Vista aèria del cementiri i els murs de l'antiga església de principis del segle IV.

Línia de Recerca

ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI

- **Programa Evolució del paisatge i implantació territorial de la ciutat antiga al nord-est de la Tarraconense entre el període ibèric i l'alta edat mitjana** (antic «Dinàmica del poblament i formes d'organització del territori a la *Hispania Citerior* mediterrània: anàlisi comparativa en àrees del nord-est de la península Ibèrica»)

L'ICAC ha continuat desenvolupant aquest programa (vegeu-ne la descripció i els objectius a la pàg. 45 de la Memòria d'Activitats del 2004) i els projectes que se'n deriven. El programa es porta a terme en col·laboració estreta amb la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i el Departament de Ciències de l'Antiguitat i l'Edat Mitjana de la Universitat Autònoma de Barcelona (Projecte I+D subvencionat per la Direcció General d'Investigació del Ministeri d'Educació i Ciència).

Aquest any, el projecte «Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'antiguitat a l'època medieval», donada la seva envergadura, s'ha dividit en dos projectes: la Vall del Madriu i la serra del Cadí (Alt Urgell). A més, s'ha iniciat un projecte nou, anomenat «Estudi arqueomorfològic del barri de La Satalia en el context de la muntanya de Montjuïc (Barcelona): aproximació historicogeogràfica i dinàmica territorial», l'objectiu del qual és l'estudi topogràfic, planimètric i diacrònic de la xarxa viària històrica, de les principals estructures agràries i usos del sòl (parcel·lars, cadastres, pedreres), i de l'estructuració territorial del barri de la Satalia en el context de la muntanya de Montjuïc.

➤ PROJECTES DE RECERCA

- Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'antiguitat a l'època medieval: la vall del Madriu (Andorra)
- Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'antiguitat a l'època medieval: la serra del Cadí (Alt Urgell)
- Estudi arqueomorfològic del barri de La Satalia en el context de la muntanya de Montjuïc (Barcelona)
- El jaciment romà de Can Tacó i el seu entorn (Montmeló-Montornès del Vallès, Vallès Oriental)

Projecte	OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL: LA VALL DE MADRIU (ANDORRA)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Evolució del paisatge i implantació territorial de la ciutat antiga al nord-est de la Tarraconense entre el període ibèric i l'alta edat mitjana.
Investigadors responsables	Josep Maria Palet (ICAC), Santiago Riera Mora (UB), Ana Ejarque (ICAC), Itxaso Euba (ICAC), Marta Flórez (ICAC) i Hèctor Orengo (ICAC).
Centres de Recerca implicats	ICAC, SERP (UB), Unitat de Limnologia del Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB) i l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera (IJA) del CSIC, Servei de Recerca Històrica (Govern d'Andorra).

Descripció	Estudi dels espais de muntanya com a paisatges culturals en les seves dimensions mediambientals, social i humana. Plantejat des d'una perspectiva diacrònica, el projecte se centra a estudiar els «signes arqueològics» de l'antropització dels espais muntanyencs pirinencs, atorgant una atenció preferent al pastoralisme en l'antiguitat. El marc geogràfic de referència són les comarques de la Cerdanya i l'Alt Urgell. Per a la seva realització, l'ICAC ha signat dos convenis de col·laboració: un l'any 2004 amb l'Ajuntament de Josa i Tuixent, l'Ajuntament de la Vansa i Fórnols i el Consell Comarcal de l'Alt Urgell, i un altre l'any 2005 amb la Direcció General del Patrimoni Cultural del Govern d'Andorra.
Activitat realitzada el 2006	L'any 2006, el programa ha desenvolupat intervencions arqueològiques a la vall del Madriu. Durant els mesos de juliol i octubre s'han fet excavacions a Pleta de les Bacives i a Basses de Setut, i prospeccions arqueològiques a Perafita i Claror i a Madriu. El mes de maig es va entregar al Govern d'Andorra la memòria de les intervencions 2004 i 2005. Al febrer, es va fer una taula rodona de seguiment del projecte. Es va presentar una sol·licitud per a la subvenció EXCAVA per al projecte «Estudi i revalorització dels paisatges culturals de l'alta muntanya pirinenca: la vall del Madriu (Andorra), Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO», un ajut que va ser atorgat per al període 2006-2008.
Data d'inici	Novembre del 2003
Data prevista de finalització	2009

Pleta de les Bacives (el Madriu, Andorra).

Projecte	OCUPACIÓ DEL SÒL I FORMES DEL PAISATGE DE MUNTANYA ALS PIRINEUS ORIENTALS DE L'ANTIGUITAT A L'ÈPOCA MEDIEVAL: LA SERRA DEL CADÍ (ALT URGELL)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Evolució del paisatge i implantació territorial de la ciutat antiga al nord-est de la Tarraconense entre el període ibèric i l'alta edat mitjana
Investigadors responsables	Josep Maria Palet (ICAC), Santiago Riera Mora (UB), Ana Ejarque (ICAC), Itxaso Euba (ICAC), Marta Flórez (ICAC) i Hèctor Orengo (ICAC)
Centres de Recerca implicats	ICAC, SERP (UB), Universitat de Barcelona
Descripció	Estudi dels espais de muntanya com a paisatges culturals en les seves dimensions mediambientals, social i humana. Plantejat des d'una perspectiva diacrònica, el projecte se centra a estudiar els «signes arqueològics» de l'antropització dels espais muntanyencs pirinencs, atorgant una atenció preferent al pastoralisme en l'Antiguitat. El marc geogràfic de referència són les comarques de la Cerdanya i l'Alt Urgell.
Activitat realitzada el 2006	L'any 2006, el programa ha desenvolupat intervencions arqueològiques a la serra del Cadí (Alt Urgell), concretament al Goleró, les Carboneres i el Pradell.
Data d'inici	Novembre del 2003
Data prevista de finalització	2009
 Vista de les excavacions al jaciment de la serra del Cadí amb ocupació pastoral datada per C14 al bronze antic.	

Títol del projecte	ESTUDI ARQUEOMORFOLÒGIC DEL BARRI DE LA SATALIA EN EL CONTEXT DE LA MUNTANYA DE MONTJUÏC (BARCELONA): APROXIMACIÓ HISTORICOGEOGRÀFICA I DINÀMICA TERRITORIAL
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Evolució del paisatge i implantació territorial de la ciutat antiga al nord-est de la Tarraconense entre el període ibèric i l'alta edat mitjana
Investigadors responsables	Josep Maria Palet (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Arnau Fernández (ICAC), Hèctor Orengo (ICAC), Aureli Álvarez (ICAC), Àfrica Pitarch (ICAC), Núria Torras (historiadora), Ramon Julià (IJA-CSIC), Santiago Riera (SERP-UB), Joaquim Torres (geòleg) i la Unitat de Documentació Gràfica de l'ICAC
Breu descripció	Es pretén estudiar integralment els aspectes històrics, arqueològics i ambientals de la muntanya de Montjuïc per tal d'entendre'n l'evolució física i humana i observar la relació entre ambdós aspectes des d'una perspectiva diacrònica.
Activitat durant l'any 2006	L'objectiu del projecte ha estat fer una anàlisi arqueomorfològica de la zona, amb la inclusió també de la planimetria i l'estudi de les formes històriques del paisatge. A més, s'ha fet un estudi regressiu de fonts textuais, un estudi geològic i de les pedreres de la Satalia. També ha inclòs aspectes d'arqueologia ambiental i geoarqueologia de la muntanya. El mes de desembre del 2006 se n'ha elaborat l'informe preliminar.
Data d'inici	2006
Data prevista de finalització	2007

Mapa de Barcelona de l'any 1714 (Institut Municipal d'Història).

Projecte	EL JACIMENT ROMÀ DE CAN TACÓ I EL SEU ENTORN (MONTMELÓ-MONTORNÈS DEL VALLÈS, VALLÈS ORIENTAL)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa de Recerca	Dinàmica del poblament i formes d'organització del territori a la Hispània Citerior Mediterrània
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Josep Maria Palet (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Esther Rodrigo (ICAC) Mònica Mercado (Estrats SL)
Descripció	Projecte centrat en l'estudi arqueològic del jaciment de Can Tacó i del seu context territorial des de la perspectiva de l'arqueologia del paisatge. Aquest jaciment presenta gran interès per la seva cronologia i tipologia, segurament un <i>castellum</i> dels primers moments de la romanització, així com pel seu context territorial, en un punt estratègic de la via Augusta, a la vora del <i>terminus Augustalis</i> de Montornès del Vallès. La zona és de gran interès en relació amb l'organització territorial i l'ocupació del sòl a l'antiguitat. Es planteja una recerca pluridisciplinària que compregui l'estudi del jaciment i del territori atenent les formes d'hàbitat, l'estructuració, l'ocupació del territori i l'evolució del paisatge. Objectius del projecte: ▪ Establir la cronologia d'ocupació i analitzar les formes d'hàbitat. ▪ Elaborar un estat de la qüestió de la recerca arqueològica en el territori d'estudi. ▪ Definir la tipologia, funció, cronologia i fases d'ocupació dels assentaments rurals més significatius. ▪ Estudiar les estructures agràries (parcel·lars, cadastres) i l'organització territorial. ▪ Caracteritzar el procés de romanització al Vallès Oriental. ▪ Estudiar l'evolució vegetal de les formacions forestals, arbustives i herbàcies. ▪ Estudiar els sistemes d'usos del sòl (conreus, pastures, usos del bosc, etc.). Potenciar l'ús del patrimoni arqueològic com a recurs cultural.
Activitat realitzada el 2006	Durant l'any 2006 s'ha fet l'actualització de la carta arqueològica i l'estudi arqueomorfològic de l'entorn del jaciment. El mes de maig es va iniciar una nova campanya d'excavació del jaciment.
Data d'inici	Octubre del 2004
Data prevista de finalització	2009

Vista aèria de les restes excavades de Can Tacó-Turó d'en Roina
(Montmeló-Montornès del Vallès).

• Programa *Ager Tarraconensis*

La definició d'aquest programa, que es proposa aprofundir en l'estudi arqueològic del que va ser el territori de l'antiga *Tarraco*, especialment l'actual Camp de Tarragona, es troba a la pàg. 49 de la Memòria d'Activitats del 2004.

El projecte «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'*ager Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)», es va iniciar el juliol de 2005. L'objectiu és estudiar, amb una aproximació multidisciplinària i diacrònica, l'evolució del paisatge de l'*ager Tarraconensis*, a la dreta del riu Francolí, entre el període ibèric i l'antiguitat tardana. Durant el 2006, s'han completat les prospeccions extensives, en 123 jaciments de l'àrea en estudi, se n'ha completat la fitxa i s'ha situat en el SIG (sistema d'informació geogràfica). Paral·lelament, s'ha estat treballant en l'estudi de les col·leccions de materials procedents d'alguns dels jaciments, que en completen la informació. S'ha dut a terme l'estudi de les restes de fauna de la vil·la dels Antigons, de Reus. També s'ha realitzat una excavació d'un petit sector del jaciment dels Molins Nous (Riudoms), on ja es coneixia l'existència d'un trull d'oli romà, i s'han practicat unes prospeccions geofísiques en tota l'extensió del jaciment.

Reunió de seguiment del projecte «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'*ager Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)», celebrada el 21 de juny de 2006.

S'han realitzat analítiques d'escòries (de ferro), procedents de les prospeccions superficials d'alguns jaciments. S'han fet analítiques de marbres de les col·leccions d'alguns jaciments. També s'han fet anàlisis de paleomagnetisme d'alguns forns dels jaciments, per obtenir la cronologia de la darrera cuita del forn. A partir dels mapes que s'han elaborat amb els jaciments coneguts en les

prospeccions extensives, s'han dissenyat les prospeccions intensives. S'han programat dos *transects*: el primer es troba entre Cambrils, Vinyols i els Arcs i Riudoms, i el segon se situa en els municipis de Tarragona, Reus, Vila-seca i Riudoms. Durant la tardor del 2006 s'ha començat a treballar en el primer. Les dades obtingudes s'han introduït en un SIG configurat per documentar àrees, corresponents als camps prospectats, de manera que permeti calcular densitats de troballes.

➤ **PROJECTES DE RECERCA**

- Estudi del paisatge arqueològic antic a l'*ager Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)
- La vil·la romana del Morell (el Morell, Tarragonès)
- La vil·la romana del Mas d'en Gras (Vila-Seca, Tarragonès)

Projecte	ESTUDI DEL PAISATGE ARQUEOLÒGIC ANTIC A L'AGER TARRACONENSIS (A LA DRETA DEL RIU FRANCOLÍ)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	<i>Ager Tarraconensis</i>
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Marta Prevosti (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Josep Maria Palet (ICAC), Ramon Jàrrega (ICAC), Carme Ruestes (UAB), Santiago Riera (UB), Josep Maria Macias (ICAC), Jaume Massó (Museu de Reus), Loïc Buffat (ICAC), Aureli Álvarez (UAB), Raquel Daza (UAB), Jordi Nadal (UB), Silvia Valenzuela (UB), Héctor Orengo (ICAC), Albert Pèlach (UAB), Josep Abela (ICAC), Pau de Soto, Yannick Miras (UB)
Breu descripció	Estudi de l'evolució del paisatge de l' <i>ager Tarraconensis</i> , centrat a la comarca del Tarragonès, a la dreta del riu Francolí, una part del Baix Camp, i el municipi d'Alcover, entre el període ibèric i la tardoantiguitat. Amb una aproximació multidisciplinària, s'estudia el paisatge, amb estudis de geologia, els recursos hídrics, els recursos minerals, l'evolució dels sòls, el clima, la flora, els cultius, la fauna, els animals domesticats, la morfologia del territori i els assentaments humans, des d'una perspectiva diacrònica. L'estudi dels assentaments humans i la morfologia del territori es basa en una sèrie de campanyes de prospeccions que combinen les extensives i les intensives o de <i>transects</i> amb cobertura total. El tractament de les dades es fa amb un SIG. A partir dels resultats s'avaluaran els models de poblament, l'evolució de l'estructura del territori i de l'explotació i adaptació humana al seu entorn. Per a l'execució del projecte, es va signar un conveni amb els alcaldes de tots els ajuntaments implicats i la Diputació de Tarragona, amb l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat Rovira i Virgili i amb l'empresa ACESA.
Activitat realitzada el 2006	Durant el 2006, s'han completat les prospeccions extensives, en 123 jaciments de l'àrea en estudi. A partir dels mapes que s'han elaborat amb aquests jaciments, s'han dissenyat les prospeccions intensives. S'han programat tres <i>transects</i> , dels quals s'ha començat a treballar en el primer, situat entre Cambrils, Vinyols i

	Riudoms. Paral·lelament s'ha estat treballant en l'estudi de les col·leccions de materials, s'ha realitzat una excavació en el jaciment dels Molins Nous (Riudoms), on també s'han practicat unes prospeccions geofísiques, s'ha fet l'estudi de la fauna de la vil·la dels Antigons. S'han realitzat analítiques d'escòries (de ferro), marbres i de forns (anàlisis de paleomagnetisme per obtenir la cronologia de la darrera cuita del forn).
Data d'inici	Juliol del 2005
Data prevista de finalització	Juliol de 2009

Inscripció ibèrica en un dels jaciments prospectats a l'ager *Tarraconensis*.

Tasques de prospeccions a l'ager *Tarraconensis*.

Projecte	LA VIL·LA ROMANA DEL MORELL (EL MORELL, TARRAGONÈS)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	<i>Ager Tarraconensis</i>
Investigador responsable	Josep Maria Macias (ICAC) Joan Menchón (ICAC)
Descripció	Anàlisi detallada i contextualització territorial de l'excavació arqueològica en extensió desenvolupada l'any 1996 a la vil·la romana del Morell (partida dels Hospitals, Tarragonès), en els terrenys de Repsol YPF, per part de l'empresa Codex – Arqueologia i Patrimoni. Es tracta d'un assentament rural de l'entorn de Tàrraco que permet valorar el procés de romanització de les planúries

	al·luvials del riu Francolí.
Activitat realitzada el 2005	S'ha finalitzat el procés de recollida de les aportacions dels diferents col·laboradors de l'obra i s'ha iniciat el procés d'edició. Es preveu presentar-la a principis del 2007.
Data d'inici	Setembre del 2003
Data prevista de finalització	2007

Títol del projecte	ESTUDI DE LA VIL·LA ROMANA DE MAS D'EN GRAS (VILA-SECA, TARRAGONÈS)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	<i>Ager Tarraconensis</i>
Investigadors responsables	Ramon Jàrraga
Investigadors col·laboradors	Eduard Sánchez (Arqueociència)
Breu descripció	Estudi de la vil·la romana de Mas d'en Gras (Tarragonès), datada entre els segles I aC i III dC, amb presència d'un interessant conjunt termal i una bona sèrie de materials ceràmics associats als estrats d'abandonament.
Activitat durant l'any 2006	S'ha finalitzat i lliurat a la Direcció de l'ICAC aquesta monografia, que està ja enllestida per a la seva publicació.
Data d'inici	Març del 2003
Data prevista de finalització	Desembre del 2006

Imatge aèria de la vil·la romana de Mas d'en Gras.

- **Programa Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana**

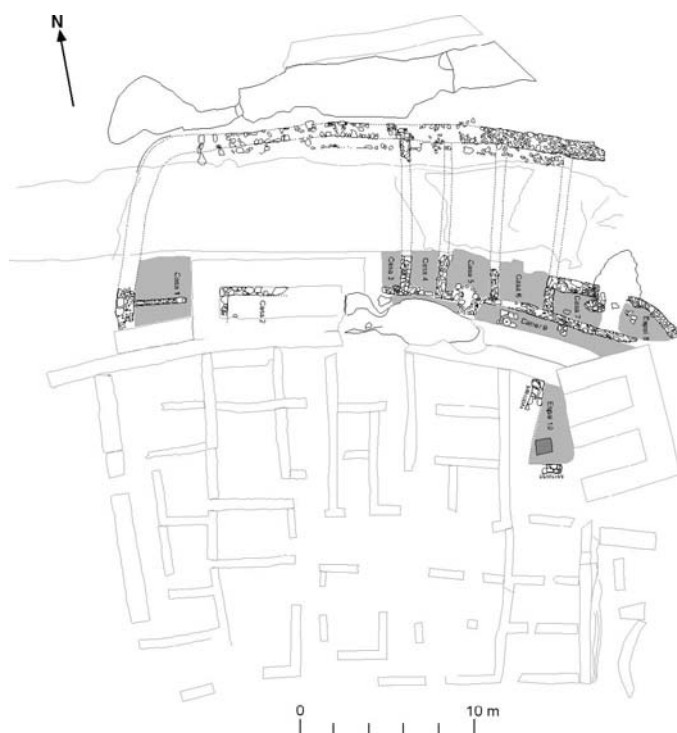
L'ICAC ha continuat desenvolupant aquest programa (vegeu-ne la descripció i els objectius a la pàg. 53 de la Memòria d'Activitats del 2004), i s'ha treballat en els projectes de recerca inclosos en el Programa d'Activitats dels anys 2004 i 2005. Aquest programa es porta a terme en col·laboració amb la Universitat de Barcelona i té com a objectiu analitzar els processos de canvi que condueixen de les societats de petita escala pròpies del bronze final i primer ferro a les societats complexes, basades en entitats territorials àmplies, que caracteritzen el període ibèric. Aquesta col·laboració s'ha consolidat mitjançant la signatura d'un conveni específic entre l'ICAC i la UB, el desembre de 2006, per al desenvolupament d'aquest programa.

➤ **PROJECTES DE RECERCA**

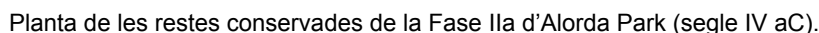
- Ciutadella Ibèrica d'Alorda Park o les Toixoneres (Calafell, Baix Penedès)
- Necròpolis de Santa Madrona (Riba-roja d'Ebre, Ribera d'Ebre)
- Poblament ibèric del Castellot de la Roca Roja (Benifallet, Baix Ebre)
- Poblament ibèric del Castellot de Banyoles (Tivissa, Ribera d'Ebre)
- Jaciment protohistòric de Sebes (Flix, Ribera d'Ebre)

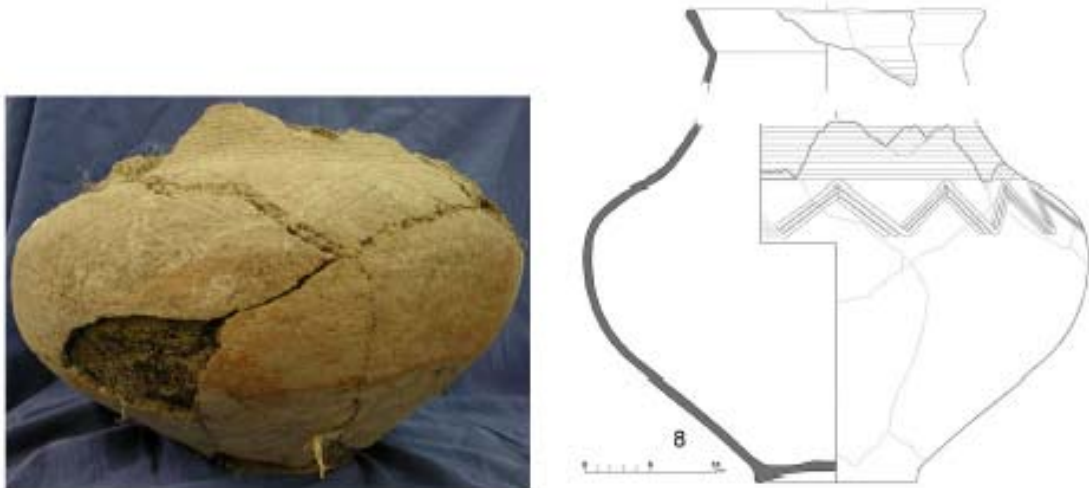
Projecte	CIUTADELLA IBÈRICA D'ALORDA PARK O LES TOIXONERES (CALAFELL, BAIX PENEDES)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB) Maria Carme Belarte (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Josep Pou (Ajuntament de Calafell), Jordi Morer i David Asensio (ROCS, SCP)
Descripció	El poblament ibèric d'Alorda Park o Les Toixoneres és un assentament fortificat d'uns 3.000 metres quadrats de superfície, que va ser ocupat des de mitjans del segle VI aC fins al final del segle I aC, i va patir diverses remodelacions al llarg de la seva ocupació. Els treballs d'excavació, a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona, i amb finançament de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Calafell, es van iniciar l'any 1983 i s'han continuat fins a l'actualitat. Així mateix, des del 1991, el jaciment ha estat reconstruït de forma experimental i se l'ha dotat d'elements de museografia didàctica.
Activitat realitzada el 2006	L'ICAC s'ha sumat a aquest projecte mitjançant la signatura, el dia 16 de novembre de 2004, d'un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Calafell, i a través del conveni específic amb la Universitat de Barcelona signat el desembre de 2006. Entre altres acords, s'ha establert la participació de l'ICAC en la coordinació i edició dels diversos estudis que donaran lloc a les publicacions monogràfiques sobre la Ciutadella Ibèrica de Calafell. L'any 2004 ja es va fer la posada a punt de la darrera fase d'ocupació del jaciment (segle III aC), i durant el 2005 s'ha treballat en la planimetria de les fases anteriors (segles IV i V aC), així com en l'estudi dels

	materials mobles. Durant l'any 2006, s'ha finalitzat la redacció de la descripció de l'estratigrafia dels treballs desenvolupats en aquest barri, i se n'ha completat la planimetria. Així mateix, s'ha treballat en el dibuix dels materials mobles, si bé aquesta tasca no ha pogut ser finalitzada durant l'any 2006 a causa del trasllat del Laboratori d'Arqueologia de la UB. Finalment, s'han començat a rebre els resultats d'alguns dels estudis específics realitzats a càrrec d'especialistes, i que han de formar part d'un altre volum d'aquesta monografia.
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	2007

Planta de les restes conservades de la Fase I d'Alorda Park (segle V aC).

63

	redacció de la memòria d'excavació corresponent a les campanyes d'excavació dels anys 2003 i 2004, que ja ha estat lliurada a l'Àrea de Coneixement i Recerca. Aquest projecte, doncs, es pot considerar finalitzat. Falta una darrera fase, que és la transformació de la memòria d'excavació en una publicació monogràfica.
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Desembre de 2006
 Urna d'incineració de la sepultura SP21 (campanya de 2004).	

Projecte	POBLAT IBÈRIC DEL CASTELLOT DE LA ROCA ROJA (BENIFALLET, BAIX EBRE)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB) Maria Carme Belarte (ICAC)
Descripció	Conegut d'antic i excavat en bona part per un afeccionat a principis del segle XX, el poblat ibèric de Castellot de la Roca Roja és un petit assentament fortificat, de superfície inferior als 1.000 metres quadrats, i del qual destaca l'excel·lent estat de conservació de l'estructura defensiva. Entre els anys 1998 i 2002 ha estat excavat en el marc d'un projecte d'intervenció programada a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona, amb finançament de l'Ajuntament de Benifallet, la Diputació de Tarragona i la Generalitat de Catalunya. Els treballs s'han aturat després del 2002, a causa de la negativa de la propietària del terreny on s'ubica el jaciment a autoritzar-ne els treballs. Des del 2003, s'ha treballat (a través de la intermediació de l'Ajuntament de Benifallet) per aconseguir reprendre els treballs d'excavació, finalitzar-los i preparar la publicació de la monografia. L'ICAC hi ha participat a través del conveni específic amb la Universitat de Barcelona.
Activitat realitzada el 2006	L'Ajuntament de Benifallet ha comprat el jaciment, de

	manera que en aquests moments és possible plantejar la represa de la recerca en el jaciment.
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	Sense data

Projecte	POBLAT IBÈRIC DEL CASTELLET DE BANYOLES (TIVISSA, RIBERA D'EBRE)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Joan Sanmartí Grego (UB), Maria Teresa Miró (Departament de Cultura), David Asensio (ROCS, SCP) i Carme Belarte (ICAC), Pau Olmos (ICAC)
Descripció	Aquest jaciment, ben conegut d'antic per la troballa de diversos conjunts de monedes i peces excepcionals, és un poblat ibèric de gran entitat, amb una superfície superior a 4 ha. Des del 1998, és objecte d'excavacions programades a càrrec d'un equip de la Universitat de Barcelona i amb finançament de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Tivissa. Els treballs es realitzen en extensió a l'extrem nord-occidental del jaciment (zona 2), amb l'objectiu de poder conèixer les característiques urbanístiques i determinar les fases d'ocupació del jaciment. Les intervencions realitzades entre els anys 2005 i 2006 han tingut com a objectiu la finalització dels treballs d'excavació a la zona 2, així com l'estudi de l'interior dels edificis documentats en superfície en els darrers anys. En els propers anys, el projecte preveu l'ampliació de l'àrea d'excavació vers la zona oriental del jaciment. L'ICAC hi ha participat a través del conveni específic amb la Universitat de Barcelona. Igualment, a través d'un conveni amb ROCS, hi ha participat Pau Olmos, becari BIR de l'ICAC.
Activitat realitzada el 2006	Durant els mesos de novembre i desembre del 2006 s'ha realitzat una nova intervenció al jaciment, centrada al sud de la zona excavada en els darrers anys. En aquest indret, s'ha documentat un nou conjunt de cases de planta quadrangular, amb estructura més simple que el conjunt d'edificis adossats a la muralla i amb dimensions força més modestes, entorn dels 70 m ² (recordem que els edificis adossats a la muralla tenien una planta força més complexa i estaven estructurats entorn de patis). Els treballs realitzats completen el coneixement sobre l'urbanisme en aquesta zona del jaciment, així com sobre l'estructuració de l'hàbitat i les activitats realitzades.
Data d'inici	Maig del 2004
Data prevista de finalització	2010

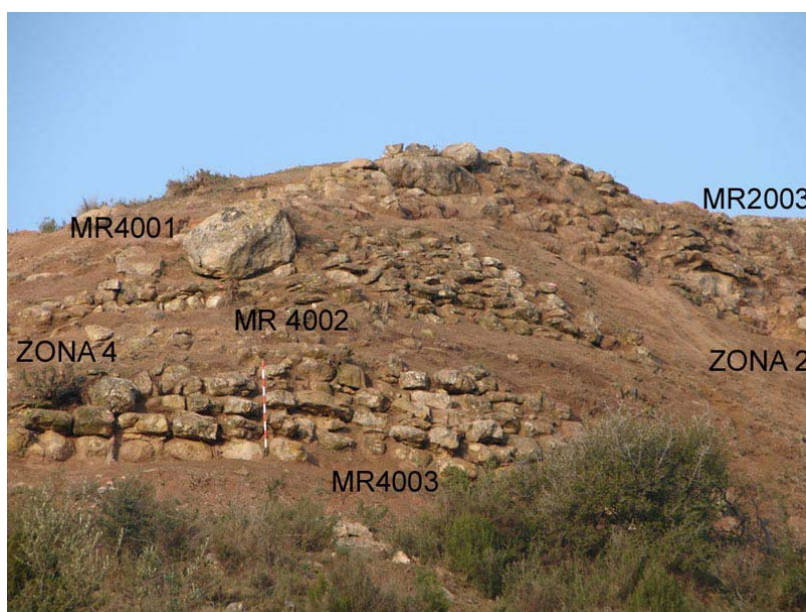
Vista general de la zona excavada l'any 2006.

Projecte	JACIMENT PROTOHISTÒRIC DE SEBES (FLIX, RIBERA D'EBRE)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Formació i desenvolupament de les societats complexes a la protohistòria catalana
Investigadors responsables	Jaume Noguera Guillén (UB) Maria Carme Belarte (ICAC) Frederic Cervelló (URV)
Investigador col·laborador	Pau Olmos (ICAC)
Breu descripció	El jaciment de Sebes està format per un establiment del bronze final-primer ferro, una ocupació ibèrica i una necròpolis tumular del bronze final. El projecte, endegat per la Universitat de Barcelona i amb la col·laboració de l'Ajuntament de Flix i de l'associació La Cana, es va iniciar el 2005; entre els anys 2005 i 2006 s'ha intervingut en l'hàbitat del primer ferro i també s'han excavat dues tombes de la necròpolis. D'altra banda, aquest projecte ha gaudit, durant el 2005 i el 2006, d'un ajut d'abast comarcal ACOM. L'ICAC hi ha participat a través del conveni específic amb la Universitat de Barcelona.
Activitat realitzada el 2006	L'any 2006 s'han realitzat dues campanyes, durant els mesos de febrer i setembre, respectivament. La campanya de febrer ha consistit en la delimitació, topografia i dibuix de totes les estructures conservades a la zona de l'hàbitat del primer ferro, que s'estén sobre el cim i els vessants d'un petit turó. Durant la campanya de setembre s'han excavat dues estructures d'habitació i s'ha finalitzat l'excavació de dues estructures més. Es tracta de construccions situades en el vessant nord del turó (zona 2), molt afectades per l'erosió a la part davantera, si bé els murs posteriors es

	conserven en alçada superior a 2 metres.
Data d'inici	2005
Data prevista de finalització	2008

Treballs de topografia i dibuix

Vista de la zona sud-est del jaciment.

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI

L'ICAC s'ha incorporat a finals del 2006 en el projecte «Evolució social i formació de l'estat nùmada: les poblacions de la regió de Sicca Veneria (El Kef, Tunísia) i les seves relacions amb la civilització púnica» a través d'un conveni de col·laboració específic amb la Universitat de Barcelona, signat el desembre del 2006, tot i que la col·laboració entre les dues institucions es va iniciar el juliol del 2006, a través de la participació de personal investigador de l'ICAC en el projecte.

Títol del projecte	PROSPECCIONS I EXCAVACIONS A ALTHIBUROS (TUNÍSIA)
Línia de recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Programa	Evolució social i formació de l'estat nùmda: les poblacions de la regió de Sicca Veneria (El Kef, Tunísia) i les seves relacions amb la civilització púnica
Investigador responsable	Joan Sanmartí Grego
Investigadors col·laboradors	Joan Ramon Torres, Joan Santacana, Maria Carme Belarte, Jaume Noguera, Núria Tarradell, Víctor Revilla, Pau Olmos, Núria Morell, Josep Maria Puche
Breu descripció	El projecte es proposa aprofundir en el coneixement de la protohistòria d'Àfrica Menor, especialment els processos de desenvolupament socioeconòmic que van conduir a la formació dels estats líbico-púnics. Es parteix d'un model teòric neoevolucionista; per tant, la recerca es concentrarà en els aspectes materials que reflecteixen millor aquest desenvolupament: patrons de poblament, creixement demogràfic, especialització artesanal i estratificació social. Metodològicament, el projecte es fonamenta en treballs d'excavació i prospecció arqueològica a Althiburos i entorn.
Activitat realitzada el 2006	Durant l'estiu del 2006 s'ha dut a terme la primera campanya d'excavacions al jaciment d'Althiburos, consistent en la realització de sondejos a l'àrea del fòrum romà d'Althiburos (Capitoli i edificis adjacents). Aquests sondejos han permès constatar l'existència de nivells anteriors a la ciutat romana, així com d'una ocupació nùmda. Igualment, s'ha dut a terme la prospecció intensiva de l'àrea urbana de la ciutat d'Althiburos i se n'ha realitzat la topografia. Aquest projecte compta amb un ajut del programa EXCAVA (2006EXCAVA00011), així com d'un ajut de la convocatòria d'I+D del Ministeri d'Educació i Cultura (HUM2006-03432).
Data d'inici	2006
Data prevista de finalització	2009

Part de l'equip d'excavació d'Althiburos.
Juliol del 2006.

Vista dels treballs d'excavació a la zona 1
d'Althiburos (àrea del Capitoli).

Vista d'un dels sondeigs a la zona 1 d'Althiburos:
detall d'estructures i nivells pre-romans sota els
nivells del Capitoli

Vista d'un dels sondeigs a la zona 1 d'Althiburos:
detall d'estructures i nivells pre-romans sota els
nivells del Capitoli.

ALTRES PROJECTES DE LA LÍNIA DE RECERCA ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE, POBLAMENT I TERRITORI

- Ocupació del sòl i pastoralisme de la Prehistòria a l'Edat Mitjana al vessant sud dels Alps francesos
- *Forma Orbis Romani*
- *Ad Villam*. Base de dades de les vil·les romanes de Catalunya
- *Cella vinaria*. Estudi del jaciment del Veral de Vallmora (Teià)
- Espacios domésticos y organización de las sociedades en la protohistoria del Mediterráneo occidental

Projecte	OCUPACIÓ DEL SÒL I PASTORALISME DE LA PREHISTÒRIA A L'EDAT MITJANA AL VESSANT SUD DELS ALPS FRANCESOS
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigador responsable	Josep Maria Palet (ICAC)
Descripció	Estudi dels «signes» arqueològics de l'explotació ramadera de les pastures supraforestals del Champsaur (Alps del sud, França) amb una visió de llarga durada (de la prehistòria a l'edat mitjana) i des de la perspectiva de l'Arqueologia del Paisatge. Aquest projecte es desenvolupa en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Provença (Centre Camille Julian) (França).
Activitat realitzada el 2006	Preparació de la publicació dels resultats en forma de monografia i articles, i sol·licitud de la subvenció EXCAVA per al projecte d'una monografia del Parc National dels Écrins.
Data d'inici	1999
Data prevista de finalització	2004 (fase de publicació 2005-2007)

Vista del jaciment ramader de La Motte II
(Archinard, Champsaur, Alps francesos)

Projecte	<i>Forma Orbis Romani</i>
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigador responsable	Josep Guitart (ICAC)
Investigadors col·laboradors	Marta Prevosti (ICAC) Carme Ruestes (UAB)
Descripció	Projecte promogut per la Unió Acadèmica Internacional i l'Institut d'Estudis Catalans. El seu objectiu és la preparació de mapes de diversos territoris de l'Imperi romà a escala 1:25.000. L'edició inclou per a cada territori: un mapa en què se situen exhaustivament els jaciments documentats i les referències geogràfiques antigues, una descripció i una selecció bibliogràfica per a cadascun dels punts cartografiats, i un estudi topogràfic i arqueològic del conjunt del territori englobat. L'ICAC s'ha incorporat en aquest projecte mitjançant la signatura d'un conveni de col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans.
Activitat realitzada el 2006	En col·laboració amb el projecte «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'ager <i>Tarraconensis</i> (a la dreta del riu Francolí)», les fitxes dels jaciments d'aquest projecte també s'han integrat en el full corresponent de la <i>Forma Orbis Romani</i> .
Data d'inici	2004
Data prevista de finalització	2009

Projecte	<i>AD VILLAM. BASE DE DADES DE LES VIL·LES ROMANES DE CATALUNYA</i>
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigadors responsables	Marta Prevosti (ICAC) Loïc Buffat (INRAP, França)
Breu descripció	Projecte internacional de preparació d'una base de dades per recopilar la informació de les vil·les romanes de l'arc mediterrani entre el Roine i l'Ebre: construccions, materials, planta, relació amb l'entorn. Es tracta d'elaborar la base de dades per poder-la explotar en l'estudi de conjunt dels establiments agraris, per caracteritzar-ne les tipologies, aprofundir en l'economia agrària que se'n desprèn, estudiar les seves etapes evolutives i conèixer millor la història rural romana, amb les possibilitats de comparació que ens brindarà la posada en comú. Ulteriorment, es pretén posar la base de dades a disposició dels investigadors, com una eina de treball que l'ICAC oferirà a la comunitat científica.
Activitat realitzada el 2006	S'ha adquirit la versió de la base de dades Filemaker Pro apta per ser utilitzada per internet per diversos usuaris a la vegada. Ara cal instal·lar-la i començar-hi a introduir dades.
Data d'inici	Setembre del 2005
Data prevista de finalització	2007

Exemple de restes d'un monument funerari d'una vil·la de l'ager *Tarraconensis*.

Títol del projecte	PROJECTE D'INVESTIGACIÓ SOBRE LA VIL·LA ROMANA DEL MAS DE SANT PAU (MASDENVERGE, MONTSIÀ)
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigadors responsables	Josep Maria Macias (ICAC)
Breu descripció	Desenvolupament d'una excavació arqueològica preventiva i d'una prospecció geofísica amb el propòsit de conèixer la realitat patrimonial i el nivell de conservació d'un assentament rural d'època romana inèdit i identificat a partir de troballes superficials. En funció dels resultats es podrà dur a terme un conveni amb el Museu del Montsià per a l'estudi científic i la recuperació patrimonial d'aquest jaciment.
Activitat durant l'any 2006	S'han estat fent diverses reunions i visites al jaciment de cara a la redacció d'un conveni de col·laboració amb el Museu del Montsià i la definició dels treballs arqueològics a desenvolupar en funció de la futura transformació d'usos de l'indret.
Data d'inici	2006
Data prevista de finalització	2007

Projecte	<i>Cella Vinaria: estudi dels jaciment del Veral de Vallmora (Teià)</i>
Línia de Recerca	Arqueologia del paisatge, poblament i territori
Investigadors responsables	Josep Guitart (ICAC) Isabel Rodà (ICAC) Antoni Martín (Ajuntament de Teià) Marta Prevosti (ICAC)
Descripció	En col·laboració amb l'Ajuntament de Teià, l'ICAC ha

	iniciat l'estudi del jaciment arqueològic del Veral de Vallmora (Teià, el Maresme), que actualment està en curs d'excavació, consolidació i restauració. Aquest jaciment gaudeix d'un important projecte per convertir-lo en un Centre de Serveis socioculturals i de promoció turística i econòmica del territori, en un centre museístic sobre l'origen, el desenvolupament i l'expansió de la producció vitivinícola a la Laietània i el comerç del vi en època romana (segles I aC – IV). Per tal d'ajudar en la investigació per a la interpretació del jaciment, per contrastar idees i ampliar punts de vista, s'està preparant un simposi sobre el tema de l'elaboració i comercialització del vi en època romana.
Activitat realitzada el 2006	Preparació d'unes jornades d'estudi sorgides arran de l'estudi dels materials trobats en l'excavació del projecte <i>Cella Vinaria</i> i que portarà per títol: <i>El cicle econòmic del vi romà a l'arc mediterrani occidental: del cultiu al consum</i> que es duran a terme durant l'any 2007. Recollida de les ponències i inici de la publicació.
Data d'inici	Juliol del 2005
Data prevista de finalització	2007
Espai de premses de vi del Veral de Vallmora, Teià.	

ALTRES PROJECTES

«Espacios domésticos y organización de las sociedades en la protohistoria del Mediterráneo occidental»

Investigadora principal: Maria Carme Belarte

Aquest projecte ha rebut un ajut dins el programa Acciones Complementarias del Ministeri d'Educació i Ciència, concedit en la convocatòria del 2006 (segon termini) per a la realització d'una Reunió Internacional que se celebrarà a Calafell i Tarragona del 6 al 9 de març del 2007, organitzada per l'Ajuntament de Calafell, la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. L'objectiu d'aquest col·loqui és l'anàlisi de les societats protohistòriques (primer mil·lenni aC) de la Mediterrània occidental a partir de la informació proporcionada per l'arquitectura domèstica i l'ús social de l'espai. En aquesta trobada hi participaran investigadors procedents d'Espanya, França, Itàlia, Portugal, els Estats Units i el Marroc.

Participació o col·laboració d'investigadors de l'ICAC en projectes d'altres institucions que s'emmarquen en la Línia de Recerca Arqueologia del paisatge, poblament i territori:

- Participació de la Dra. Maria Carme Belarte en el projecte de recerca sobre el jaciment protohistòric de Lattara (Lattes, Hérault), dirigit per Thierry Janin (CNRS – UMR 154) durant la campanya del 2006 (coordinació, juntament amb el Dr. Eric Gailledrat, dels treballs de recerca sobre el segle V aC a Lattes).
- Participació de la Dra. Maria Carme Belarte en el projecte coordinat d'I+D *Plata prerromana en Catalunya*. Investigadora principal: Dra. Núria Rafel (Universitat de Lleida). Col·laboració de la Dra. Carme Belarte i de la Sra. Núria Morell (ICAC). Un cop finalitzat l'inventari de totes les peces de plata i una selecció de peces de plom de tots els jaciments preromans de Catalunya (realitzat durant el 2005) s'ha fet una selecció de peces que han estat sotmeses a anàlisis d'isòtops de plom.
- Participació del Dr. Ramon Jàrraga en la redacció, juntament amb l'arqueòloga Margarida Genera, de la monografia del jaciment de Costa de Capellans dins el projecte «Estudi de l'arqueologia i la cartografia de Dertosa. Campanyes anys 80». D'altra banda, s'ha completat la tasca d'inventari i dibuix de materials de la vil·la romana de Barrugat (Bítem, Tortosa), de la qual està pendent la realització de l'estudi i que es preveu que s'endegui durant l'any 2007.
- Participació del Dr. Ramon Jàrraga en el projecte «Ocupació, organització i defensa del territori durant la transició medieval», dirigit pel Dr. Ramon Martí. Es tracta d'un projecte finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència dins del programa de subvenció de projectes de l'esmentat Ministeri. La institució beneficiària és la Universitat Autònoma de Barcelona i compta amb la col·laboració d'investigadors de la Universitat de Barcelona i la del País Basc, a més de la de l'ICAC. La finalitat del projecte és l'estudi comparat dels canvis que va experimentar el procés de poblament entre els segles V i XI a Catalunya, el País Valencià i Castella. El projecte té una durada prevista de dos anys.

En el marc d'aquest projecte, s'han dut a terme el mes de novembre de 2006, a la Universitat Autònoma de Barcelona i a la Universitat de Barcelona, unes jornades sobre «Fars de l'Islam a Al-Andalus», en què el Dr. Jàrraga ha presentat una ponència sobre torres de possible cronologia andalusina al País Valencià.

- Participació del Dr. Ramon Jàrraga en el projecte «Prospecció i excavació arqueològica al jaciment romà de la Carbonera – Catalana (Vilafamès, Plana Alta, País Valencià)»

organitzat per la Universitat Jaume I de Castelló. L'octubre de 2006 s'ha dut a terme la darrera intervenció en aquest jaciment, sota la direcció tècnica del Dr. Ramon Jàrraga (ICAC).

- Participació del Dr. Josep Maria Palet en la redacció del llibre *Traité d'archéogéographie*, finançat pel CNRS i el DURSI (amb una BE del 2005) que ha comportat dues estades de recerca a la Maison René Ginouvès (CNRS – Universitat de Paris I i Paris X, Nanterre), del juny al novembre del 2006.

Línia de Recerca

INSTRUMENTUM DOMESTICUM. MATERIALS I COMERÇ EN EL MÓN ANTIC

Dins d'aquesta Línia de Recerca, s'ha continuat treballant en els dos projectes iniciats l'any 2005 sobre estudis amfòrics: un de Xanten (Germània inferior) i l'altre de *Barcino*.

S'ha preparat la publicació de l'estudi dels materials del projecte de recerca: «La Xarxa Temàtica: la vaixella fina d'importació i les seves imitacions a la *Hispania Citerior* en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització».

Aquest 2006 s'han donat per tancats els projectes «Reestudi de la vaixella fina de vernís negre de Cosa (dipòsits A-E). Ansedònia, Toscana, Itàlia» i «Acció Integrada (ACI) sobre el jaciment ibèric del Molí d'Espígol (Tornabous, Urgell)».

➤ PROJECTES DE RECERCA

- Preparació de les actes de la taula rodona: «La Vaixella fina d'importació i les seves imitacions a la *Hispania Citerior* en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització»
- Estudi del material amfòric de Xanten (*Colonia Ulpia Traiana*, Xanten, Germània Inferior)
- Marques i terrisseries d'àmfores a *Barcino* (Pla de Barcelona)

Projecte	PREPARACIÓ DE LES ACTES DE LA TAULA RODONA <i>IMITATIO VASARIA</i>: LA VAIXELLA FINA D'IMPORTACIÓ I LES SEVES IMITACIONS A LA HISPÀNIA CITERIOR EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALTIMPERIAL: PRODUCCIÓ I COMERCIALIZACIÓ
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> . Materials i comerç en el món antic
Investigadors responsables	Mercè Roca (UB) Jordi Principal (ICAC)
Descripció	Estudi, ordenació i valoració de l'impacte de la vaixella fina d'importació i les seves imitacions produïdes a la <i>Hispania Citerior</i> entre els segles I aC i I dC, mitjançant l'establiment i consolidació d'un grup de treball ampli, amb la col·laboració de diverses universitats i centres de recerca de Catalunya, el País Valencià i el sud de França, que serveixi de punt de referència, fòrum de debat i posada en comú de la informació relacionada amb aquests grups ceràmics. Aquesta Xarxa Temàtica compta amb finançament del DURSI (ajut concedit en la convocatòria del 2003).
Activitat durant el 2006	La concessió d'aquesta Xarxa Temàtica va suposar la creació d'un grup de treball sobre aquesta problemàtica a la Mediterrània centroccidental. Durant el 2006, l'activitat en el marc d'aquesta Xarxa ha estat la preparació de la publicació de la Taula Rodona <i>IMITATIO VASARIA. Les imitacions de vaixella fina a la Hispania Citerior en època tardorepublicana i altimperial: producció i comercialització</i> (celebrada el 3 i 4 de novembre 2003 a l'ICAC).
Data d'inici	2003
Data prevista de finalització	2007

Títol del projecte	ESTUDI DEL MATERIAL AMFÒRIC DE XANTEN (COLÒNIA ULPI TRAIANA XANTEN, GERMÀNIA INFERIOR)
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> . Materials i comerç en el món antic
Investigador responsable	Cèsar Carreras (ICAC-UOC), coordinat per J. Remesal (UB) i Dr. Zielsing (Landschaftverbandes Rheinland Archäologischer Park - Regional Museum Xanten)
Investigadors col·laboradors	Piero Berni (UB), Víctor Revilla (UB), Pau Marimon (UB) i Antoni Puig (UB)
Breu descripció	El projecte comprèn un estudi sistemàtic quantificat de totes les àmfores trobades en les excavacions de Xanten en funció de les pastes ceràmiques i de les formes, i agrupades segons horitzons cronològics. L'objectiu és interpretar aquest conjunt amfòric en relació amb el territori proper (Limes germànic) i les principals províncies proveïdores (Hispania, la Gàl·lia i Itàlia). El projecte compta amb els ajuts següents: - Ajut de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) per a recerca fora de Catalunya. - Ajut del Landschaftverbandes Rheinland Archäologischer Park - Regional Museum Xanten per a l'estada d'un mes dins del projecte Xanten. - El 2006, s'ha rebut una subvenció del Projecte EXCAVA.
Activitat realitzada el 2006	- Inventari de totes les àmfores estudiades fins ara. - Anàlisi espacial del conjunt mitjançant estadística i SIG. - Anàlisi petrogràfica d'una selecció de 20 mostres. - Redacció d'un informe provisional. - Estada de 15 dies a Xanten per a l'estudi de les àmfores restants (setembre). - S'ha completat tota la classificació d'àmfores
Data d'inici	Juliol 2002
Data prevista de finalització	2008
 Vista aèria de Xanten.	

Títol del projecte	MARQUES I TERRISSERIES D'ÀMFORES A <i>BARCINO</i> (PLA DE BARCELONA)
Línia de Recerca	<i>Instrumentum domesticum</i> : materials i comerç en el món antic
Investigadors responsables	Cèsar Carreras (ICAC-UOC)
Investigadors col·laboradors	Ferran Puig, Júlia Beltrán, Piero Berni, Joan Casas, Jordi Aguelo, Josefa Huertas, Verònica Martínez, Jaume Buxeda, Santiago Riera, Josep Maria Palet, Oriol Olesti
Breu descripció	Aquest projecte es proposa l'estudi i publicació de les marques d'àmfora d'època romana trobades al centre urbà de la colònia <i>Barcino</i> (Barcelona) i al seu entorn immediat a l'actual Pla de Barcelona. Algunes d'aquestes marques ja han estat publicades en revistes locals, però la recent troballa d'una terrisseria a Santa Caterina amb un nombre important de segells ha modificat considerablement la perspectiva que es tenia de la producció d'àmfores a la ciutat de <i>Barcino</i>. El projecte s'emmarca en el programa internacional «<i>Corpus des Timbres amphoriques</i>», patrocinat per la Unió Acadèmica Internacional i promogut a Catalunya per l'Institut d'Estudis Catalans. Donada la complexitat de la interpretació de les marques locals de <i>Barcino</i> i la importància de les seves terrisseries, juntament amb la publicació del catàleg de marques seguint els estàndards de publicació de l'esmentat <i>Corpus</i>, s'incorporaran diverses anàlisis complementàries per tal de contextualitzar les troballes, distingir les produccions locals de les importacions i afegir estudis transversals com poden ser la toponímia, l'arqueometria i el paleoambient.
Activitat realitzada el 2006	Durant el 2006 s'han completat els treballs sectorials iniciats l'any 2005. - Catàleg de les marques. - Estudi del territori de la Colònia i les primeres terrisseries. - L'excavació del carrer de la Princesa. - Caracterització arqueomètrica de les àmfores del Pla de Barcelona. - Producció agrària i extensió de la vinya en el territori de la Colònia. - Premses vinàries a <i>Barcino</i>. - Grans famílies i <i>fundi</i> de l'<i>ager</i> de la Colònia. - S'està redactant la publicació de l'estudi d'aquest material a la col·lecció «<i>Timbres amphoriques</i>», un projecte de l'Acadèmia Internacional que es preveu que aparegui durant el 2007. - S'han lliurat tots els informes de les prospeccions al Servei d'Arqueologia de la Generalitat.
Data d'inici	2005
Data prevista de finalització	2007

Participació d'investigadors de l'ICAC en projectes d'altres institucions emmarcats en la Línia de Recerca *Instrumentum domesticum*. Materials i comerç en el món antic

- Projecte—estudi de les ceràmiques comunes i àmfores d'importació del jaciment ibèric de **Pech Maho** (Sigean, Llenguadoc Occidental, França), en el marc del projecte de recerca col·lectiu «*PCR étude du site de Pech Maho*». El projecte *PCR*, iniciat el 1998 i en el qual el Dr. Jordi Principal ha participat des del seu començament, se centrava en la posada al dia del registre de les antigues excavacions del jaciment. Després de l'estudi d'aquestes peces realitzat durant l'any 2005, enguany s'ha signat un conveni específic de col·laboració entre l'Assotiation pour le développement de l'Archéologie en Languedoc (A.D.A.L.) i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica per a la publicació d'un llibre de la sèrie *Monographies d'Archéologie méditerranéenne*, sobre les ceràmiques de vernís negre del jaciment de Pech Maho (Aude-France).

Línia de Recerca

ARQUEOLOGIA CLÀSSICA I PRODUCCIONS ARTÍSTIQUES

Com s'assenyalava a la Memòria d'Activitats del 2004, l'ICAC, d'acord amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Múrcia, ha iniciat la col·laboració en el projecte *Corpus Signorum Imperii Romani – Hispania*. Així mateix s'ha continuat la col·laboració iniciada ja l'any 2005 entre l'Institut i la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'estudi dels marbres i els materials lapidis en l'antiguitat clàssica, una col·laboració que es canalitzarà mitjançant la Unitat d'Estudis Arqueomètrics.

Títol del projecte	<i>CORPUS SIGNORUM IMPERII ROMANI</i>
Línia de Recerca	Arqueologia Clàssica i produccions artístiques
Investigadors responsables	Isabel Rodà (UAB)
Investigadors col·laboradors	Eva Koppel (UAB), Montserrat Claveria (UAB) i José Miguel Noguera (Universitat de Múrcia), L. Baena i J. Beltran.
Breu descripció	El <i>Corpus Signorum Imperii Romani</i> (CSIR) és un projecte internacional que té l'objectiu de recopilar i estudiar totes les escultures de l'antic Imperi Romà. Aquesta iniciativa va néixer en el marc del VIII Congrés Internacional d'Arqueologia Clàssica, celebrat a París l'any 1963, sota la tutela de l'Associació Internacional d'Arqueologia Clàssica. A l'Estat espanyol, la persona escollida per portar a terme aquest projecte, el 1987, va ser el Prof. Albert Balil, de la Universitat de Valladolid, on des dels anys 70 s'estava publicant la sèrie <i>Esculturas Romanas de la Península Ibérica</i>. Amb la mort del professor Balil, el projecte es va paralitzar fins que, com a conseqüència de les diferents Reunions d'Escultura Romana a Hispània del 1992 a Mèrida, 1995 a Tarragona i 1997 a Còrdova, es reprengué amb entusiasme la iniciativa del «CSIR-Espanya» per part dels professors interessats de les diferents universitats espanyoles. L'any 1997 es va constituir el Comitè Científic i es van reprendre les publicacions del <i>Corpus</i>. Des de llavors se n'han publicat ja 4 volums. El CSIR – <i>Hispania</i> compta amb el recolzament de diverses institucions: l'Associació Internacional d'Arqueologia Clàssica, l'Institut del Patrimoni Històric Espanyol del Ministeri d'Educació i Cultura, i l'Institut d'Estudis Catalans. La seva gestió científica ha estat assumida per la UAB, la Universitat de Múrcia i ara per l'ICAC, amb el seguiment i assessorament del Comitè Científic. La direcció del projecte ha estat confiada a la Dra. Isabel Rodà.
Activitat realitzada el 2006	S'ha treballat en la publicació del fascicle 3 del volum I del <i>Corpus Signorum Imperii Romani</i> , de L. Baena i J. Beltrán, titulat <i>Los sarcófagos romanos de la Bética</i> .
Data d'inici	2005
Data prevista de finalització	2009

Altres aspectes de la Línia de Recerca Arqueologia Clàssica i Produccions Artístiques

- El mes de desembre s'ha signat un conveni entre la Universitat de Múrcia, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili per a la publicació dels diversos volums que configuren el *Corpus Signourm Imperii Romani* amb aportacions del Departament de Cultura i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.
- La Dra. Isabel Rodà i la Dra. Eva Koppel han format part de la Comissió Internacional per a la restauració de l'Esculapi d'Empúries en tres sessions, l'última de les quals va tenir lloc el propassat 18 de desembre.

2.2. Programes Transversals

L'any 2006 l'ICAC ha continuat desenvolupant els seus tres Programes Transversals, d'acord amb el document de Bases d'Actuació:

- Mètodes i tècniques de les ciències experimentals aplicades a l'Arqueologia Clàssica
 - Subprograma A. Paleoambient i Arqueologia ambiental
 - Subprograma B. Arqueometria
- Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) aplicades a l'Arqueologia Clàssica
- Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuais, epigrafia i numismàtica

MÈTODES I TÈCNiques DE LES CIÈNCIES EXPERIMENTALS APLICADES A L'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

L'any 2006, s'ha consolidat el laboratori de l'Institut on s'ubiquen els estudis paleoambientals i els d'arqueometria amb l'adquisició de l'equipament necessari.

Subprograma A. Paleoambient i Arqueologia ambiental

- Projecte «Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval», coordinat pel Dr. Josep M. Palet i el Dr. Santiago Riera. Des de la perspectiva paleoambiental, aquest any s'han fet dues campanyes dins d'aquest projecte: una primera a la serra del Cadí (Alt Urgell), concretament al Goleró, les Carboneres i el Pradell, i una segona a la Pleta de les Bacives, Basses de Setut, Perafita, Claror i el Madriu (Andorra).

Dins d'aquest projecte s'emmarca la tesi doctoral «Estudi de carboneres i estructures ramaderes antigues i altmedievales a la vall de la Vansa (Vansa-Fórnols i Josa i Tuixén, serralada del Cadí) i a la vall del Madriu (Andorra) a través de l'anàlisi antracològica», que està portant a terme la becària Itxaso Euba Rementeria (ICAC), l'objectiu del qual és centrar-se en l'estudi antracològic per obtenir informació sobre la vegetació de cada sondeig o excavació realitzada en aquestes zones del Cadí i Andorra.

També dins d'aquest projecte s'ha presentat un treball predoctoral titulat «Evolució del paisatge a la vall del Madriu – Perafita (Andorra) a partir de l'estudi pol·línic de l'estany Blau», de la becària Ana Ejarque Montolio (ICAC), que pretén establir la història de l'antropització dels medis d'alta muntanya a la vall del Madriu – Perafita, un lloc amb una intensa activitat antròpica des d'antic.

- El segon projecte és l'anomenat «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'ager *Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)», dirigit pel Dr. Josep Guitart i la Dra. Marta Prevosti, i que integra estudis de paleobotànica, arqueozoologia i geologia en l'anàlisi de l'ager que s'han iniciat en el darrer trimestre de l'any.

Subprograma B. Arqueometria

Amb la posada en marxa el 2005 de la Unitat d'Estudis Arqueomètrics (vegeu la descripció d'aquesta Unitat a la pàgina 10) dirigida pel Dr. Aureli Àlvarez, responsable de la part analítica i geològica, i la Dra. Isabel Rodà, responsable de la part arqueològica, històrica i artística, ha seguit en funcionament una unitat/servei que aplica tècniques analítiques als materials arqueològics

inorgànics (inicialment pedres ornamentals –marbres–, materials de construcció –morters– i ceràmiques) i que proporciona una interpretació en clau arqueològica dels resultats.

Des d'aquesta Unitat s'està treballant en la tesi doctoral «Pedreres romanes a Catalunya», d'Anna Gutiérrez García-Moreno. Aquest projecte se centra bàsicament en dos punts clau: per una banda, la identificació, localització geogràfica, contextualització i datació de l'extracció de material petri en època romana a través de l'estudi dels casos més significatius: les pedreres al voltant de les ciutats de *Tarraco*, *Dertosa*, *Barcino*, *Emporiae* i *Aeso*; i, per l'altra, la caracterització dels materials extrets d'aquestes pedreres (macroscòpicament i microscòpicament) i l'estudi de procedència d'un cas concret: el soldó o pedra dita del Mèdol, de Tarragona,

TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ (TIC) APLICADES A L'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

Com qualsevol altra disciplina i àmbit de coneixement, l'arqueologia s'ha anat adaptant en la darrera dècada a l'aparició de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC). Actualment, en l'àmbit de l'arqueologia hi ha cinc grans esferes d'aplicacions informàtiques:

- Enregistrament de dades (sobretot dibuix i imatge)
- Bases de dades
- Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG)
- Realitat virtual
- Comunicació mitjançant Internet

Tenint en compte, doncs, la revolució que ha suposat i suposa l'aplicació de les TIC a la recerca arqueològica, aquest 2006 des de l'ICAC s'ha continuat treballant el Programa Transversal dedicat a les noves tecnologies, amb l'investigador adscrit Dr. Cèsar Carreras, professor a la Universitat Oberta de Catalunya, especialista en l'àmbit de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació aplicades a l'arqueologia clàssica.

Activitat realitzada el 2006

- Creació d'una metodologia estable de geofísica aplicada a l'arqueologia. L'objectiu seria crear una metodologia per als treballs de camp a partir de diverses tècniques (electromagnètiques, elèctriques, georadar, etc.) i analitzar les dades amb programes especialitzats (entre ells els Sistemes d'Informació Geogràfica – SIG). S'han estat preparant les prospeccions següents:
 - Prospecció geofísica de *Iesso* (Guissona) amb l'empresa SOT (resistivitat, magnetometria, georadar)
 - Prospecció de Can Tacó (Montmeló) amb l'empresa SOT (resistivitat, magnetometria)
 - Prospecció de Goleró (Serra del Cadí) amb l'empresa SOT (magnetometria)
 - Preparació de la prospecció geofísica a la Catedral de Tarragona amb l'equip del Dr. Albert Casas (Departament de Geofísica, Universitat de Barcelona) i l'empresa SOT
- Preparació d'un conveni amb la Universitat de Southampton per realitzar prospeccions geofísiques dins del projecte «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'ager *Tarraconensis* (a la dreia del riu Francolí)».
- En el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica, s'està fent formació en Geofísica aplicada a l'arqueologia dins l'assignatura Arqueologia digital, amb la col·laboració de Paula Brito Schimmel (doctorant de la UB).
- Desenvolupament de Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG) aplicats a l'arqueologia, tenint en compte el seu gran potencial per a la recerca en estudis de territori, jaciments, prospeccions o simulacions dinàmiques. A més, s'ha finalitzat el projecte de recerca

«Estudi de les xarxes de comerç a la Catalunya d'època d'August», de Pau de Soto Cañameres, en què s'ha utilitzat una aplicació de xarxes (SIG).

- Aparició de la pàgina web de l'ICAC, que pretén esdevenir una veritable comunitat d'arqueòlegs clàssics catalans per promocionar la recerca i els jaciments. Durant els mesos d'estiu ha sortit la nova versió d'aquest espai.

Títol del projecte	AVALUACIÓ DE LA PROSPECCIÓ GEOFÍSICA EN JACIMENTS ARQUEOLÒGICS CATALANS
Programa Transversal	Mètodes i tècniques de les ciències experimentals aplicades a l'Arqueologia clàssica i Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) aplicades a l'Arqueologia Clàssica
Investigador responsable	Cèsar Carreras (UOC – ICAC)
Investigadors col·laboradors	Paula Brito Schimmel (UB), Pau de Soto (ICAC)
Breu descripció	El projecte es proposa aplicar tècniques de prospecció geofísica per a la caracterització de jaciments arqueològics (resistivitat, magnetometria, tomografia i GPR), amb l'objectiu d'avaluar i sistematitzar la potencialitat d'aquestes tècniques, així com procurar la millora de la seva anàlisi a partir de programes de filtratge.
Activitat realitzada el 2006	Durant l'any 2006 s'han realitzat diversos treballs de geofísica amb la col·laboració de l'empresa SOT (Guissona, Can Tacó, El Goleró, Molins Nous). Tota aquesta experiència ha ajudat a fer palesa la problemàtica de la geofísica en els jaciments mediterranis amb subsòl calcari i a plantejar les millores que s'han d'aplicar a la metodologia utilitzada. D'altra banda, s'està desenvolupant un filtre per eliminar el soroll de fons i evitar així que distorsioni la interpretació de les prospeccions magnètiques.
Data d'inici	Setembre 2005
Data prevista de finalització	2007
 Magnetometria al Goleró. Magnetometria al jaciment de Can Tacó (Montmeló).	

ARQUEOLOGIA CLÀSSICA I CIÈNCIES DE L'ANTIGUITAT. FONTS TEXTUALS, EPIGRAFIA I NUMISMÀTICA

Conscients que l'estudi de les fonts textuals aplicat a l'arqueologia ha de tenir un marcat caràcter transversal en l'estructura de l'ICAC, aquest 2006 s'ha consolidat aquest programa transversal. En qualsevol de les quatre línies d'investigació de l'Institut i dels programes de recerca concrets que s'hi desenvolupen, l'anàlisi textual hi és sempre present i hi opera en dos nivells: tant en la documentació i la lectura, com en la interpretació de nous documents. En aquest programa comptem des de l'any 2005 amb la col·laboració de l'investigador adscrit Dr. Jesús Carruesco, professor a la URV, especialista en l'àmbit de la filologia clàssica i l'antropologia cultural del món antic.

Activitat realitzada el 2006

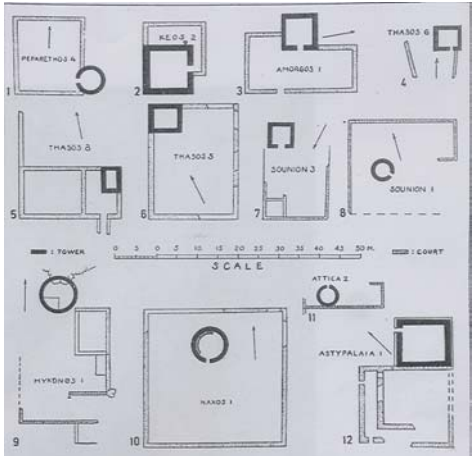
- Col·laboració amb investigadors i projectes de les principals línies de recerca de l'Institut. S'ha continuat treballant en el projecte conjunt de recerca sobre les anomenades cases-torre i els contactes i influències detectables en aquest tipus d'habitatge entre el món hel·lenístic i el món romà.
- Organització d'actes propis tant per fomentar l'estudi i la recerca en aquest àmbit com per facilitar la transferència d'informació als especialistes en arqueologia. Enguany s'ha celebrat la II Jornada científica d'Estudis en Història i Arqueologia de Grècia sobre el tema «Valors simbòlics de l'escut en el món grec». L'acte, realitzat a la seu de l'ICAC el 12 de maig, va comptar amb la intervenció d'estudiosos de les universitats de la UB i la URV i del Centre de Recherches Comparées sur les Sociétés Anciennes Louis Gernet (CNRS), i amb l'assistència d'especialistes en filologia, història i arqueologia clàssiques de diverses universitats catalanes.
- Coordinació d'actes organitzats conjuntament per l'ICAC i altres institucions de l'àmbit de la filologia. El 2006 l'ICAC ha participat en la coordinació del Seminari Interdisciplinari «El territori de Tàrraco: vil·les romanes del territori de Tarragona», organitzat pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i la Societat Catalana d'Estudis Clàssics (IEC), que va tenir lloc a la seu del MNAT del 14 al 16 de febrer.
- Participació en les tasques de docència avançada portades a terme per l'ICAC, en el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica, amb l'assignatura Fonts escrites i iconogràfiques per a l'estudi de la ciutat antiga, així com en les tasques de (co)tutorització d'alumnes en la realització de les tasques d'iniciació a la recerca.

Títol del projecte	TIPOLOGIA DE L'HÀBITAT RURAL EN EL MÓN HEL·LENÍSTIC I ROMÀ: CONTRAST ENTRE LES DADES ARQUEOLÒGIQUES I LES FONTS TEXTUALS I ICONOGRÀFIQUES
Programa Transversal	Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuals, epigrafia i numismàtica
Investigador responsable	Jesús Carruesco (ICAC-URV) i Marta Prevosti (ICAC)
Breu descripció	L'objectiu d'aquest projecte és establir una tipologia i estudiar l'evolució de l'habitatge rural, atenent a les importants influències del món hel·lenístic en els tipus d'habitatge rural romà. La recerca consistirà, d'una banda, en l'anàlisi de les dades arqueològiques d'època republicana i inici de l'Imperi; i, d'altra banda, en la recopilació i estudi de les fonts textuals i iconogràfiques pertinents, per tal de confrontar i integrar les dades aportades per ambdues fonts d'informació.

Activitat realitzada el 2006	D'una banda, s'ha fet un estudi lèxic en les fonts antigues dels principals termes associats a una tipologia específica d'habitatge rural, les cases-torre o cases amb torre, molt difós en el món hel·lenístic i freqüent en l'àmbit romà, on sovint se n'ha negligit la importància. Les dades recollides hauran de ser interpretades en relació amb les dades arqueològiques. I, de l'altra, s'ha estudiat un aspecte de l'articulació simbòlica de la vil·la amb l'espai natural circumdant: el jardí i el paisatge com a representacions iconogràfiques i com a formes d'integrar la natura dins l'espai residencial de la vil·la, seguint esquemes fonamentalment retòrics.
Data d'inici	2006
Data prevista de finalització	2007

Paisatge. Pintura pompeiana.
Museu Nacional, Nàpols.

Plantes de «cases - torre» documentades
en l'àmbit del mar Egeu.

Títol del projecte	CULTE I ORGANITZACIÓ DE L'ESPAI A LA CIUTAT ANTIGA: AFRODITA/VENUS EN LES FONTS TEXTUALS I ICONOGRÀFIQUES
Programa Transversal	Arqueologia Clàssica i Ciències de l'Antiguitat. Fonts textuals, epigrafia i numismàtica
Investigador responsable	Jesús Carruesco (ICAC, URV)
Investigadors col·laboradors	Antoni González Senmartí (URV) Josep Maria Escolà (UAB)
Breu descripció	L'objectiu d'aquest projecte de recerca és l'estudi del culte Afrodita/Venus a la ciutat grega i romana des de la perspectiva de l'organització de l'espai urbà, suburbà i extraurbà. A partir de la recopilació i estudi de les fonts textuals i iconogràfiques i la confrontació d'aquestes amb les dades aportades per l'arqueologia, s'estudiaran determinats casos representatius, escollits i delimitats en funció d'un àmbit d'acció, espai geogràfic i període

	cronològic específics en cada cas.
Activitat realitzada el 2006	Prolongant l'estudi del desplegament del culte d'Afrodita en diversos territoris, s'ha efectuat l'anàlisi del cas d'Esparta i Lacedemònia. D'altra banda, l'any 2006 amb l'objectiu de poder arribar a tenir una comprensió del veritable paper territorialitzador dels cultes d'Afrodita a les ciutats gregues d'època arcaica i clàssica, s'han analitzat algunes de les principals reinterpretacions d'aquest culte, principalment en clau filosòfica, en autors d'època hel·lenística i romana (p. ex. Plutarc), que han contribuït a enfosquir l'autèntica funció i conde les dades antigues que aquests autors ens han transmès.
Data d'inici	2005
Data prevista de finalització	2007
 Temple d'Afrodita, a Afrodísias Hermes i Afrodita a l'àgora. Passatge dels <i>teors</i> (magistrats principals de Tassos que encapçalaven les processons rituals).	

Activitats dins d'aquest Programa Transversal en col·laboració amb altres institucions

- Participació del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) en el projecte sobre els papirs no literaris d'Oxirinc i la seva aportació al coneixement del jaciment, dirigit per Josep Padró (UB) i titulat «Aspectos de la religión y el culto funerario en Oxirinco (Egipto)», finançat per la Direcció General de Ciència i Tecnologia (2004-2007). En el projecte també hi participen el Dr. Antoni González Senmartí (URV – ICAC) i la Dra. Eva Subías (URV).
- Coorganització per part del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) del Seminari Interdisciplinari «El territori de Tàrraco: vil·les romanes del territori de Tarragona», organitzat pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, la Societat Catalana d'Estudis Clàssics i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, que va tenir lloc a la seu del MNAT del 14 al 16 de febrer.
- Participació del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) en el Coloquio Internacional «Arquitecturas celestiales», organitzat pel CCCB a Barcelona, del 13 al 15 de setembre.

- Participació del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) en el Colloque International «Colère et châtiment», organitzat per l'Institut Catholique a París, 7-8 de desembre.
- Participació del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) al Col·loqui Internacional «Llucià de Samòsata, escriptor grec i ciutadà romà», celebrat a Barcelona els dies 16-18 de novembre.

2.3. Tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals

Aquest 2006 s'han presentat onze treballs de recerca sorgits del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica (URV, UAB, ICAC) que han estat avaluats molt positivament i han rebut la qualificació d'excel·lent. D'aquesta manera, els alumnes d'aquest Doctorat han obtingut el Diploma d'Estudis Avançats. Aquests onze treballs han desembocat en la preparació de les respectives tesis doctorals que ja estan en preparació i que es preveu que es presentin en el proper quadrienni.

D'altra banda, està previst que l'any 2007 es presentin dues tesis doctorals: *Les pedreres romanes a Catalunya*, d'Anna Gutiérrez García-Moreno (ICAC-UAB), i *Estudi de carboneres i estructures ramaderes antigues i altmedievals a la vall de la Vansa (la Vansa i Fòrnols i Josa i Tuixén, serralada del Cadí) i la vall del Madriu (Andorra) a través de l'anàlisi antracològica*, d'Itxaso Euba Rementería.

TESIS DOCTORALS EN CURS

- **PEDRERES ROMANES A CATALUNYA**
Anna Gutiérrez García-Moreno

El projecte s'ha centrat bàsicament en dos punts clau: d'una banda, la identificació, localització geogràfica, contextualització i datació de l'extracció de material petri en època romana a través de l'estudi dels casos més significatius: les pedreres al voltant de les ciutats de *Tarraco*, *Dertosa*, *Barcino*, *Emporiae* i *Aeso*; i, de l'altra, la caracterització dels materials extrets d'aquestes pedreres (macroscòpicament i microscòpicament) i l'estudi de procedència d'un cas concret: el soldó o pedra dita del Mèdol, de Tarragona. Aquest consisteix en un estudi arqueomètric mitjançant l'anàlisi petrogràfica d'un conjunt de materials arqueològics (sarcòfags, escultures, retrats i altres elements) per identificar-ne amb precisió la pedrera d'origen.

L'estudi global del model d'explotació i ús del material (tipus de materials emprats, punts d'extracció, tècniques i distribució de la pedra com a material constructiu, decoratiu o per a la fabricació d'objectes) porta a un seguit d'implicacions de tipus econòmic, sociopolític i fins i tot ideològic (articulació/explotació del territori, romanització, desenvolupament de la cultura urbana, desenvolupament de l'ideari romà, etc.).

Dues instantànies de la pedrera del Mèdol (Tarragona).

- **ESTUDI DE CARBONERES I ESTRUCTURES RAMADERES ANTIGUES I ALTMEDIEVALS A LA VALL DE LA VANSA (LA VANSA I FÓRNOLS I JOSA I TUIXÉN, SERRALADA DEL CADÍ) I LA VALL DEL MADRIU (ANDORRA) A TRAVÉS DE L'ANÀLISI ANTRACOLÒGICA**
Itxaso Euba Rementería

Aquest treball es basa en l'anàlisi antracològica dels carbons recollits a les excavacions realitzades durant les campanyes dels anys 2004 i 2005. L'estudi es troba emmarcat en un projecte multidisciplinari dirigit per Josep Maria Palet (ICAC) i Santiago Riera (UB). El projecte s'anomena «Ocupació del sòl i formes de paisatge de muntanya als Pirineus

orientals de l'antiguitat à l'època medieval» i es troba en un marc més general denominat «Romanització i gestió dels espais de muntanya».

Les zones d'estudi són dues: la primera se situa a la serralada del Cadí, a la comarca de l'Alt Urgell, a les poblacions de la Vansa i Fórnols, i Josa i Tuixén. La segona es troba a Andorra, a la vall del Madriu, a la zona d'Escaldes-Engordany. Les estructures estudiades són carboneres, estructures ramaderes de tipus orris, tancats o bé cabanes de pastor i forns per a la transformació del metall.

El mètode antracològic es pot dividir en tres fases. En primer lloc, hi ha la recol·lecció de les mostres. Els carbons es poden recollir a mà, per garbellat en sec, per garbellat amb aigua o per flotació. Un cop recuperades les restes de carbó, cadascuna es fragmenta manualment per observar-ne els tres plans anatòmics (transversal, tangencial i radial). Això permet, amb l'ajuda

d'un atlas d'anatomia de la fusta i una bona col·lecció de referència, la seva identificació taxonòmica. L'observació es fa amb un microscopi de llum reflectida de 100, 200 i 500 augments. Una vegada identificades les restes, se'n fa la quantificació per pes o unitat i així s'obté una informació estadística dels taxons que hi apareixen. Finalment, l'estudi es complementa amb una recerca bibliogràfica i arxivística que ha de permetre contextualitzar els resultats obtinguts dins el conjunt del projecte principal. L'estudi antracològic permetrà obtenir la informació sobre la vegetació de cada sondeig o excavació on es van recollir les mostres. Així, coneixerem l'evolució de la vegetació al llarg del temps.

D'una banda, ens donarà informació sobre l'ús de la fusta en activitats com l'alimentació dels animals, la construcció d'estructures i fabricació d'eines. I de l'altra, coneixerem el seu ús com a combustible per als forns de transformació del ferro o a les carboneres. Finalment, els carbons també ens permetran dur a terme un estudi dendrocronològic i veure els canvis climàtics al llarg de la cronologia de les estructures estudiades.

Durant l'any 2006 s'ha fet la identificació dels carbons recollits en les campanyes d'excavació de la vall del Madriu (Andorra) i de la serra del Cadí de l'any 2005. El mes de maig s'ha fet una estada d'investigació a la Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme, de la Universitat d'Aix-en-Provence (França). També s'ha participat en la campanya 2006 de les excavacions de la vall del Madriu i a diversos jaciments de la serra del Cadí, on s'han recollit noves mostres antracològiques que seran incloses en l'estudi.

- **L'ARQUITECTURA PRIVADA URBANA EN EL *CONVENTUS TARRACONENSIS***

Ada Cortès i Vicente

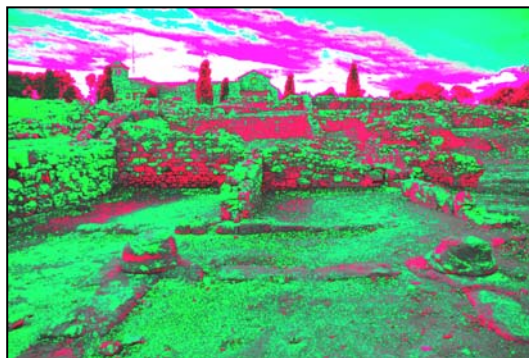
L'estudi té com a objectiu l'ampliació i aprofundiment de les dades existents sobre arquitectura urbana en el *Conventus Tarraconensis* i, més concretament, a la zona de Catalunya. Durant el 2006 s'ha treballat en la consolidació de les dades obtingudes a partir del recull i l'estudi bibliogràfic sobre urbanisme domèstic en el context de les ciutats d'època romana en el *Conventus Tarraconensis*.

L'estudi es divideix en dos grans blocs: d'una banda, s'ha fet un catàleg acurat de totes les cases urbanes del nord-est de la *Tarraconense*, posant el dia l'estat actual de la recerca, amb una revisió de tots els exemples que aporta el territori i, en cas necessari, reinterpretant-los. A l'altre bloc s'està duent a terme una anàlisi global de l'arquitectura romana domèstica a Catalunya i s'estudia l'evolució d'aquest tipus d'arquitectura intentant establir categories que ajudin a verificar l'existència d'una tipologia arquitectònica concreta

en aquesta zona respecte a la resta del món romà, sobretot a la zona occidental de la Mediterrània.

Paestum. Casa de la gran piscina.

Empúries, Neàpolis. *Domus* del Clypeus.

- **ARQUITECTURA CRISTIANA DE LES ILLES BALEARS (SEGLES IV-X)**

Sílvia Alcaide González

Actualment, les illes Balears tenen el percentatge relatiu més alt d'esglésies rurals dels segles IV-X dels territoris hispans: a dia d'avui han estat excavades, almenys parcialment, vuit basíliques rurals i se'n pressuposa l'existència d'altres a partir de la recuperació de materials en superfície. Aquesta arquitectura presenta problemes d'interpretació que dificulten l'anàlisi de l'organització i recorreguts litúrgics al seu interior, així com l'estudi comparatiu amb l'arquitectura cristiana d'altres regions mediterrànies.

Els objectius d'aquest treball d'investigació són fer una exhaustiva revisió arqueològica i arquitectònica que integri l'estudi de tota la documentació arqueològica referent a aquestes esglésies, així com les estructures que les envolten (arquitectònica, decorativa, moble, etc.) i la seva integració en el territori (nuclis d'hàbitat, vies de comunicació, etc.). Aquest estudi comprendrà també informació epigràfica i un estudi referent a l'arqueologia funerària d'aquests jaciments.

Durant l'any 2006 s'ha fet una selecció de la documentació arqueològica existent i s'han revisat les memòries d'excavació. Alhora s'ha iniciat l'estudi del conjunt cristià de Son Peretó (Manacor, Mallorca). Pel que fa a la planimetria, enguany s'ha fet la digitalització d'algunes de les planimetries existents amb la finalitat que esdevinguin una eina de treball útil per a una futura revisió *in situ* dels edificis.

Fase II de l'altar de la basílica de Son Fadrinet.

- **EVOLUCIÓ PAISATGÍSTICA, ANTROPITZACIÓ I PASTORALISME EN SECTORS ALTIMONTANS PIRINENCs: LA VALL DEL MADRIU-PERAFITA-CLAROR (ANDORRA) I LA SERRA DEL CADÍ (ALT URGELL). CONTRIBUCIÓ DE LA PALINOLOGIA I ALTRES PROXIES PALEOAMBIENTALS**

Ana Ejarque Montolio

Dirigit pels Dr. S. Riera Mora (SERP – UB) i J. M. Palet Martínez (ICAC), aquest projecte forma part de l'estudi multidisciplinari «Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus Orientals de l'Antiguitat a l'època medieval». Tradicionalment concebuts com a espais marginals, en les darreres dècades s'ha demostrat que els medis altimontans són espais amb una intensa activitat humana des d'antic. A causa de la mancança de fonts històriques i de la parcialitat d'un registre arqueològic afectat per l'escassa visibilitat arqueològica d'activitats ramaderes o de gestió forestal, els estudis paleoambientals constitueixen una font de coneixement essencial per a l'estudi de la modelització cultural d'aquests paisatges.

Amb l'objectiu de caracteritzar l'evolució paisatgística i els ritmes d'antropització que han transformat els espais pirinencs s'han triat dos sectors microregionals: la vall del Madriu i la serra del Cadí. En aquests es farà un estudi de diferents *proxies* paleoambientals a diferents escales espacials: regional (llacs), local (torberes) i microlocal (sediments arqueològics) per tal de caracteritzar amb precisió la variabilitat espacial de l'impacte antròpic. L'estudi del pol·len fòssil dipositat de manera contínua en llacs i torberes permetrà avaluar l'evolució del paisatge vegetal i l'impacte de diferents activitats humanes en aquests àmbits. Aquest estudi es combina, a més, amb l'anàlisi de microfòssils no pol·línics, especialment d'espores de fongs copròfiles indicadores de la presència local d'activitats ramaderes. Finalment, l'anàlisi de microcarbons permetrà establir el paper dels incendis i processos de combustió en la modificació antròpica d'aquests àmbits altimontans.

Vall del Madriu-Perafita-Claror, amb la coincidència entre activitats ramaderes, estructures antròpiques i conques sedimentàries on queden registrades aquestes activitats.

- **METAL·LÚRGIA DEL PLOM DURANT EL PERÍODE IBÈRIC AL NORD-EST PENINSULAR** Núria Morell Cortés

L'estudi de la metal·lúrgia del plom (processos productius, usos, intercanvis comercials, valor social del metall) ha ocupat sempre un espai marginal dins la investigació arqueològica i arqueometal·lúrgica. Tot i que el plom és el metall pesat no ferruginós més abundant a la natura, i malgrat que la facilitat extractiva i de transformació de la galena afavorí un domini primerenc de la seva metal·lúrgia ja durant la prehistòria, són altres metalls (or, plata, coure, ferro) els que han acaparat fins a l'actualitat els esforços dels investigadors.

Partint del desconeixement actual sobre la importància i ús del plom en les economies preromanes, es proposa estudiar aquest metal·lúrgia en un sentit ampli, és a dir, prestant atenció a cada pas de la cadena operativa (extracció, processament, tecnologia de treball, circulació), però també aprofundint en la morfologia dels objectes acabats i en els usos i funcions a què el plom fou destinat. El marc cronològic d'estudi és l'època ibèrica, des dels seus inicis fins al període de plena romanització, en un territori, l'actual Catalunya, que tot i estar allunyat d'explotacions mineres de gran escala no està mancat de recursos minerals suficients per cobrir les exigències de la societat preromana.

Així, es prendran en consideració totes les evidències que ens informen sobre la metal·lúrgia del plom (mineralitzacions, infraestructures de transformació, escòries, productes finits...), i més enllà de l'estudi morfològic i funcional dels objectes, es procurarà dotar el treball d'un vessant tecnològic i analític que complementi i ajudi a caracteritzar aquesta metal·lúrgia i el pes real que tingué en la quotidianitat dels ibers del nord.

- **LA TRANSFORMACIÓ DE L'HÀBITAT SENYORIAL, DE *DOMUS* A *VILLAE*, EN EL *CONVENTUS TARRACONENSIS* ENTRE EL S. I AC I EL S. V DC.**

Victòria Cantarelles Sancho

Aquesta tesi se centra en l'estudi del canvi de les pautes d'assentament de les residències senyorials de les ciutats al territori del *Conventus Tarraconensis* entre els s. I a. C.–V d. C.

Amb aquest estudi es pretén veure l'origen i l'evolució de les *villae* en relació amb la dinàmica interna de cada ciutat. Així doncs, cal analitzar quan es comença a produir aquesta ocupació i com es desenvolupa en ciutats on es comencen a detectar importants nivells d'abandonament al s. II dC. Encara que, com en el cas de *Baetulo* o *Emporiae*, hi segueixi havent ocupació. Alhora, cal estudiar el mateix procés en altres ciutats romanes que en aquesta època estaven en ple apogeu, com ara *Barcino*, *Tarraco* o *Caesaraugusta*, entre d'altres.

Un segon aspecte que es pretén analitzar són els programes decoratius i constructius que s'adopten a la zona residencial de la *urbs* i la seva coexistència amb una zona rústica. A partir d'aquí, caldrà realitzar, de cada ciutat estudiada, una comparació entre les *domus* i les *villae* del seu territori, tant pel que fa als aspectes constructius i decoratius com tipològics i funcionals.

Altres aspectes a analitzar serien els factors que motiven aquesta migració de població i si aquest procés de desplaçament de les famílies benestants de la ciutat cap al camp es va donar de forma generalitzada o si bé varen ser només casos aïllats lligats a la història evolutiva de cada ciutat.

Planta de la *domus* dels Dofins i de l'Heura de *Baetulo* corresponent a mitjans del s. I dC.

- **LA XARXA VIÀRIA URBANA DE LA CIUTAT ROMANA I LES OBRES PÚBLIQUES HIDRÀULIQUES VINCULADES A ELLA A LA CONCA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL**
Núria Romaní Sala

El projecte de tesi actualment en curs parteix del treball d'investigació de doctorat realitzat en el marc del Doctorat Interuniversitari d'Arqueologia Clàssica (URV, UAB, ICAC), dirigit pel Dr. Josep Guitart, sobre un dels *cardines minores* de la ciutat romana de *Iesso* (Guissona, Lleida). Aquest estudi va permetre fixar la seqüència evolutiva d'una via d'aquesta ciutat romana d'interior, fundada *ex novo* aproximadament al 100 aC i establerta com un punt urbà essencial per a la vertebració d'un territori amb poca presència romana fins a aquell moment. L'anàlisi de la seqüència evolutiva d'aquest carrer de *Iesso* ha posat de manifest la importància dels elements d'interconnexió interna de les ciutats, espais de socialització que reflecteixen de forma molt clara l'evolució que pateix la urbs.

La tesi, titulada *La xarxa viària urbana de la ciutat romana i les obres públiques hidràuliques vinculades a ella a la conca mediterrània occidental*, es planteja portar a terme un estat de la qüestió del coneixement sobre carrers, centrant-se especialment en el cas hispà, tant des d'un punt de vista tècnic (característiques de pavimentacions, diferències entre projecció del carrer i la seva posada en pràctica, etc) com conceptual, de la significació del carrer a nivell abstracte, de la seva importància en el context urbà.

Així mateix, es vol conèixer l'estreta vinculació d'aquest element de la xarxa de comunicacions interurbanes amb les infraestructures de subministrament hídric i sanejament de les aigües residuals de les quals està dotada el carrer.

Imatge d'una via pública de Pompeia.

- **ESCUPTURA ARQUITECTÒNICA DE BARCINO**

Ana Garrido Elena

L'objectiu d'aquesta tesi doctoral és l'estudi de l'escultura arquitectònica de *Barcino* des de la seva fundació en època d'August fins a època tardana. Es tracta de fer un estudi tipològic, estilístic i cronològic de tots els fragments d'arquitectura conservats, la majoria al fons del Museu d'Història de Barcelona, i, en menor quantitat, al Museu Arqueològic de Catalunya. Així mateix, també es tindran en compte els materials reutilitzats a la muralla baiximperial de la ciutat, que sens dubte procedien dels monuments funeraris altimperials ubicats a prop de les muralles. A partir d'aquest estudi s'intentarà comprendre des d'una perspectiva més àmplia les característiques principals de l'arquitectura de la ciutat de *Barcino* i el seu desenvolupament estilístic, ideològic i funcional des del canvi d'era fins al Baix Imperi.

- **LA XARXA DE COMUNICACIONS A LA CATALUNYA ROMANA: ESTUDIS DE MOBILITAT I ACCESSIBILITAT**

Pau de Soto i Cañamares

Aquest estudi intentarà aprofundir en el coneixement dels mecanismes i infraestructures que s'utilitzaren en el comerç, durant l'època romana, dins dels territoris que ocupen l'actual Catalunya i la resta de l'Imperi. En especial, es vol arribar a conèixer quines eren les possibles rutes comercials emprades en època romana, quines d'elles serien les més utilitzades (en relació amb els costos econòmics i temporals) i quines es poden corroborar amb les dades aportades per l'arqueologia. En definitiva, gràcies a aquest estudi es vol aportar més coneixement a les formes de distribució i comunicació entre els diversos assentaments de la Catalunya romana i sobre la història econòmica del nostre territori.

L'elaboració de la tesi s'ha dividit en tres grans blocs. Per una banda, l'acabament de la xarxa de comunicacions (terrestre, fluvial i marítima) del territori català, la base de la qual ja es va obtenir amb l'elaboració del treball de recerca presentat l'any 2006. Seguidament, es farà l'estudi i anàlisi de la comunicació i el transport de mercaderies entre diversos punts de la geografia catalana. Els càlculs de costos, temps invertit, personal utilitzat o esforços es realitzaran mitjançant programes SIG, juntament amb l'aplicació de factors compensatoris (mitjà de transport, desnivell, sistema de transport...), que es calcularan en aquest moment, utilitzant com a valors base els ja utilitzats en altres estudis (Carreras

1994, o més actualment, Lawton 2004). Finalment, es farà un estudi ceràmic que es portarà a terme mitjançant la diversa publicació bibliogràfica d'on es recolliran mostres suficientment significatives de la major part dels indrets possibles de la geografia catalana.

Seguidament, es procedirà a la comparació dels resultats dels dos estudis (geogràfic i material), d'on s'espera extreure el màxim de conclusions possibles. Entre aquestes, si els nivells de costos, tant a nivell d'esforç com de temps o mà d'obra, es relacionen directament amb les quantitats de materials que arriben a les ciutats, o si aquests són independents dels beneficis, etc. També s'analitzaran les coincidències i les contradiccions entre els dos models, el proposat amb els sistemes d'informació geogràfica (SIG) i el que ens ofereix l'estudi de materials. D'aquests resultats, s'obtindrà la confirmació de les rutes de transport proposades o, contràriament, la seva desqualificació, ja sigui per l'existència de rutes alternatives no proposades o, potser, per l'existència en el món romà de condicionants externs a l'economia que influeixen determinantment en l'establiment d'aquestes rutes (necessitats de l'exèrcit, impulsos o subvencions governamentals, etc.).

Proposta de la xarxa de comunicacions de la Catalunya romana.

Estudi de la comunicativitat a la Catalunya romana.

- **TARRACO URBS OPULENTISSIMA: ANÀLISI DE CONTEXTOS CERÀMICS DEL S. I DC**
Arnau Fernández i Trullén

Aquest treball planteja un estudi de materials ceràmics del segle I dC a la ciutat romana de Tarraco. En primer lloc, es farà una recerca bibliogràfica i documental de totes les intervencions arqueològiques de la ciutat de Tarragona que incloguin contextos de material ceràmic del període estudiat. Al mateix temps, es durà a terme un recull bibliogràfic dels

estudis de material ceràmic publicats i que facin referència a la ciutat de Tàrraco tant per al període històric estudiat com per als segles immediatament anteriors i posteriors.

Seguidament es procedirà a la localització i estudi directe dels contextos ceràmics del segle I dC procedents de les excavacions realitzades a la ciutat de Tarragona, incloent-hi l'inventari i la catalogació dels materials, així com el dibuix i la fotografia d'aquelles peces que requereixin un tractament més detallat. En aquesta part del procés d'estudi es treballarà amb una base de dades alfanumèrica per incorporar la informació referent al nombre de materials i les seves característiques (volum, gruix, pastes, manufactura, origen, etc.) i una base de dades gràfica on quedarà emmagatzemada tota la informació relativa a la morfologia de cadascuna de les peces estudiades a partir del seu dibuix i fotografia.

Finalment es durà a terme el tractament de les dades i l'elaboració dels resultats per contrastar-lo amb els objectius i les hipòtesis inicials i elaborar les conclusions finals de l'estudi. Les dades es tractaran de manera esquematitzada, començant pels grans grups fins a arribar a cadascuna de les peces, amb l'objectiu de conèixer-ne el funcionament com a grups malgrat les característiques individuals.

- **EL PONT DEL DIABLE O LES FERRERES DE TARRAGONA. UN PROJECTE DE RECUPERACIÓ I ESTUDI**

Joan Menchon i Bes

Aquest projecte té com a objectiu la realització de l'estudi arqueològic i històric del Pont del Diable de Tarragona, com a primer pas per al coneixement d'aquest aqüeducte de la ciutat romana. Amb aquest estudi es vol respondre als següents interrogants:

-Quan es va construir el Pont del Diable?

-Per què es va construir: relació amb el creixement urbà de la ciutat i de la creació d'equipaments amb grans necessitats de proveïment d'aigua (termes, espais públics, consum).

-Característiques constructives: per què es va construir just en aquest lloc? Quin i com es va fer el replantejament d'obra? D'on procedeix la pedra? Hi ha una tria de pedra segons condicionants d'obra i segons la seva procedència? Quina relació té el Pont amb les pedreres de la zona? Quina es la seva modulació? Quin va ser el procés constructiu?

La proposta d'intervenció es planteja clarament amb un intens treball de camp durant el procés de restauració de l'aqüeducte i l'estudi coordinat dels diferents estudis que s'hi realitzaran. És, doncs, un treball de síntesi en el qual intervindran els diferents agents que es proposen treballar en el monument.

Imatge del Pont del Diable (Tarragona).

TREBALLS D'INVESTIGACIÓ DEL PROGRAMA DE DOCTORAT PRESENTATS I QUE HAN OBTINGUT EL DIPLOMA D'ESTUDIS AVANÇATS (DEA)

• DOMUS I VILLAE A LA TARRACONESA MEDITERRÀNIA ENTRE ELS SEGLES I AC I II DC, A PARTIR DE LES RECENTS TROBALLES A BAETULO

Victòria Cantarellas

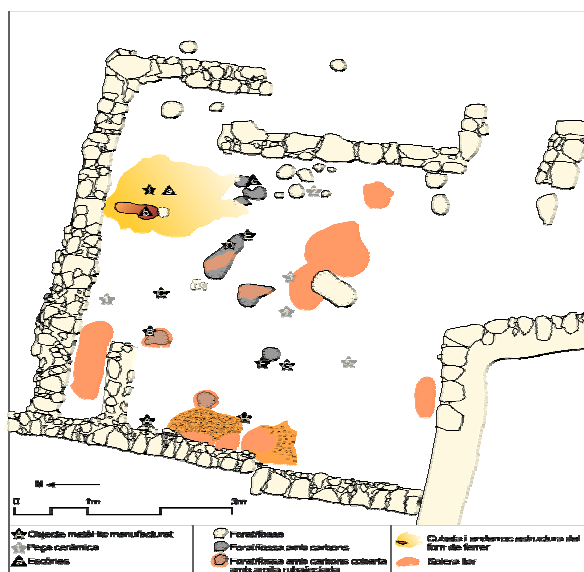
L'objectiu d'aquest projecte és l'estudi de dues *domus* ubicades a la ciutat romana de *Baetulo* (Badalona) i enquadrar-les en un marc més general, en el coneixement de les cases romanes en el *Conventus Tarraconensis* i, per extensió, fer una comparació amb altres indrets de l'Imperi romà. Aquest 2005 s'ha fet, en part, la redacció de la casa 1, amb l'elaboració i composició de la planimetria sobre la història de la investigació de la casa 1, en què s'indiquen les successives fases d'intervencions arqueològiques que hi ha hagut amb les troballes corresponents, i, finalment, s'ha iniciat l'estudi de la casa 2.

Excavació de l'any 1992.
Lacus del peristil, possiblement de la casa 1.

• ESTUDI ARQUEOMETAL·LÚRGIC DEL SERRAT DELS TRES HEREUS (CASSERRES, BERGUEDÀ)

Núria Morell Cortés

Dins el marc del projecte d'excavació i difusió del jaciment arqueològic del Serrat dels Tres Hereus, i donada l'excepcionalitat tant de les troballes d'objectes metàl·lics com de les restes d'estructures de combustió relacionades amb el seu treball, s'està duent a terme un estudi monogràfic de la metal·lúrgia durant l'antiguitat al jaciment. L'estudi se centra no només en els aspectes tipològics i funcionals, sinó que incideix també en els aspectes tecnològics i en les implicacions socials.

Estructures i distribució dels materials arqueològics del taller metal·lúrgic, s. I aC. Àmbit II, zona 1, Serrat dels Tres Hereus.

Reconstrucció hipotètica d'un cubell de fusta a partir dels elements metàl·lics, s. VI- VIII dC. Serrat dels Tres Hereus.

• **LA MURALLA ROMANA DE TARRAGONA: ALGUNS ASPECTES HISTÒRICS I ARQUEOLÒGICS**

Joan Josep Menchon Bes

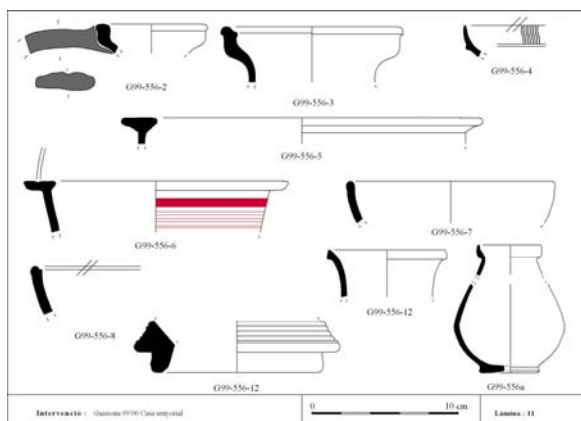
Aquest treball és una revisió del coneixement que l'any 2006 es té de la muralla de Tarragona (d'època romana) a partir de la bibliografia i investigació existent dels resultats dels darrers treballs arqueològics i intervencions de restauració. S'han portat a terme nous plantejaments tant d'àmbit cronològic com de la diferenciació de fases i característiques constructives.

• **ESTUDI COMPARATIU DE MATERIALS CONTEXTUALITZATS ALS SEGLES I I V DC ALS JACIMENTS DE TARRAGONA I GUISSONA**

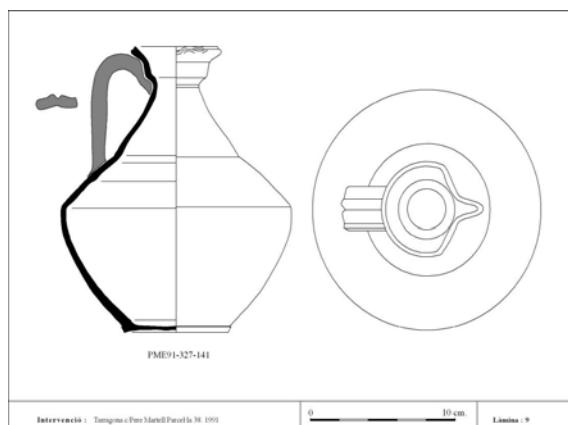
Arnau Fernández Trullén

L'objectiu és comparar dos contextos estratigràfics molt concrets de les ciutats romanes de Tarragona i Guissona durant el segle I dC. Es tracta de comparar una ciutat d'interior i una de costa a través de dipòsits de material ceràmic del mateix context cronològic i similars pel que fa a la seva ubicació. L'objectiu és veure les diferències entre les dues ciutats pel que fa al material de rebuig.

L'estudi se centrarà sobretot en el paper de la producció local en relació amb les importacions en dos contextos ben definits com són una capital provincial de costa i una ciutat d'interior. Posteriorment, s'ampliarà amb la comparació entre aquests contextos i el conjunt de materials que circulen pel Mediterrani occidental en el mateix marc cronològic, per tal de determinar-ne tant les coincidències com les absències, fet que pot aportar més informació respecte a la producció local i el comerç mediterrani durant l'Alt Imperi.

Dibuixos de ceràmica localitzada a Iesso (Guissona, la Segarra).

Dibuixos de ceràmica localitzada a Tarragona.

• **SANTUARIS RUPESTRES I DIVINITATS AQUÀTIQUES: A FONTE DO ÍDOLO DE BRACARA AUGUSTA (BRAGA, PORTUGAL)**

Ana Garrido Elena

La base del treball és Fonte do Ídolo, un santuari d'època romana situat a l'antiga *Bracara Augusta* (actual Braga, Portugal). Aquest any, la feina ha consistit a fer una revisió i una valoració del tema a partir de les fonts documentals, i aprofundir en el context arqueològic de l'entorn del monument, gràcies a les últimes intervencions realitzades l'any 2003 i que van aportar una gran quantitat d'informació, inèdita fins al moment. A més, s'ha tornat a dibuixar la

roca granítica on hi ha les escultures i els epígrafs, i s'ha fet també una nova interpretació arquitectònica que emmarca aquestes figures amb les seves inscripcions.

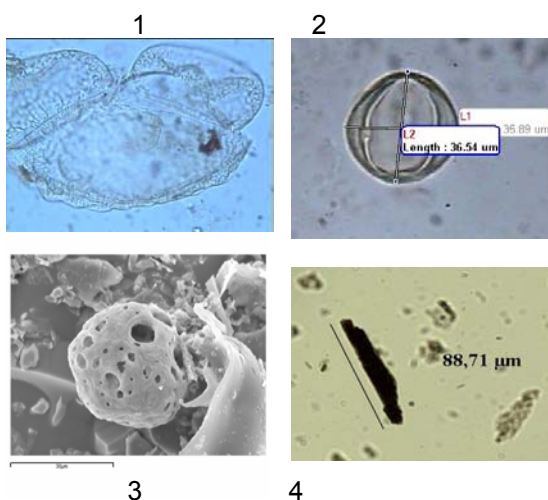
Vista general de la Fonte do Ídolo.

- **EVOLUCIÓ DEL PAISATGE A LA VALL DEL MADRIU – PERAFITA (ANDORRA) A PARTIR DE L'ESTUDI POL·LÍNIC DE L'ESTANY BLAU**
Ana Ejarque Montolio

Fruit del procés formatiu en palinologia, es va iniciar el juny del 2005 l'anàlisi palinològica de la seqüència lacustre de l'estany Blau (Vall del Madriu, Andorra). Aquest testimoni cobreix aproximadament els darrers 2.000 anys i el seu estudi palinològic permetrà establir l'evolució paleoambiental, les diferents activitats humanes i el seu impacte en aquest espai d'alta muntanya de l'antiguitat als nostres dies. La totalitat del testimoni ha estat analitzat químicament i s'està procedint a la identificació i quantificació de pol·lens i espores fòssils mitjançant microscopi òptic de llum transmesa. Juntament amb aquesta tasca s'ha dut a terme una anàlisi específica de les mostres per tal de concentrar els microcarbons presents en el testimoni. La quantificació dels microcarbons, en curs, ens mostrarà la freqüència i evolució dels incendis a la vall del Madriu en el passat.

Sondeig a l'estany Blau.

Micropartícules estudiades a l'estany Blau:
1: Pol·len d'avet / 2: Pol·len de vinya
3 i 4: Partícula carbonosa i microcarbó,
indicadors d'incendis.

- **ESTRATIGRAFIA D'UN *CARDUS MINOR* DE LA CIUTAT ROMANA DE *LESSO* (GUISSONA, LA SEGARRA)**

Núria Romaní Sala

L'objectiu és descriure l'estratigrafia d'un dels elements de la xarxa viària de la ciutat de *lesso* a partir de la informació obtinguda durant els quatre anys de campanya arqueològica que s'hi han dut a terme. El carrer, que discorre paral·lel al *cardus maximus*, consta de diferents paviments, reparacions i recreixements que ofereixen una complexitat estratigràfica molt interessant per al seu estudi. Així mateix, la via també presenta diversos sistemes de distribució i evacuació d'aigües, que també seran objecte de recerca. L'anàlisi del *cardus minor* permetrà conèixer més profundament l'entramat vial urbà i entendre la relació d'aquest amb els edificis que l'envolten, un dels quals és el recinte termal públic de la ciutat. Un cop fixada de forma rigorosa la cronologia i la formació de la via es passarà a comparar-la amb d'altres en el marc peninsular o fins i tot europeu, i s'intentaran establir uns patrons de formació genèrics, amb els quals ens iniciarem en una temàtica força desconeguda en el camp de l'urbanisme romà.

Canonada i peça de plom.

Vista aèria del carrer.

- **ESTUDI DE LES XARXES DE COMERÇ A LA CATALUNYA D'ÈPOCA D'AUGUST**

Pau de Soto Cañamares

Es tracta de l'anàlisi macroeconòmica de les rutes comercials en el territori català en època romana, centrada sobretot en el segle I aC. Dins d'aquest estudi, es faran diversos treballs, com l'actualització de la xarxa viària romana, el coneixement de la qual ha avançat considerablement en les últimes dècades i que encara no ha donat lloc a cap tipus de treball de síntesi. També s'analitzarà la xarxa fluvial navegable en aquest període històric, alhora que en col·laboració amb el CASC s'estudiaran les rutes marítimes, els ports i els derelictes relatius a la geografia romana catalana. Aquest 2005 s'ha finalitzat una part important de l'estudi, tot i que encara se n'ha de fer una correcció acurada i una millora de l'apartat gràfic que es durà a terme durant el 2006, i que ha consistit en la fixació d'una possible xarxa viària d'època romana en el territori de l'actual Catalunya. Fruit d'aquest estudi, s'ha presentat un article, actualment en procés d'edició, realitzat conjuntament amb el tutor del treball, el Dr. C. Carreras (UOC/ICAC).

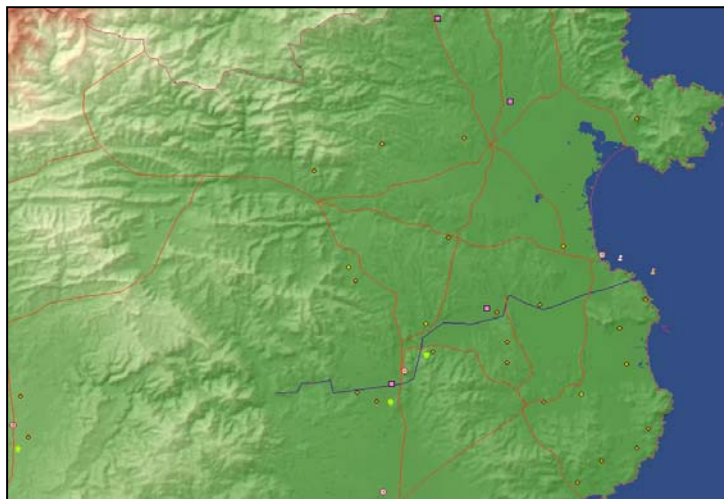

Fig.1. Mapa amb la representació de la xarxa viària romana (vermell) de l'extrem nord-oriental de la península Ibèrica amb les *mansiones* (rosa) i mil·liaris (verd) de la zona.

TREBALLS DE RECERCA DE DOCTORAT EN CURS EL 2006 DELS BECARIS PREDOCTORALS DE L'ICAC

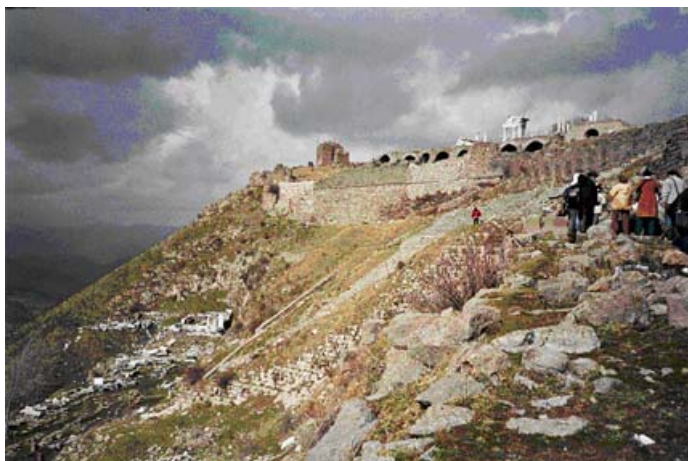
- **CIUTATS ATERASSADES EN L'URBANISME ROMÀ: LA CONSTRUCCIÓ DE CRIPTOPÒRTICS I SUBESTRUCTURES A LES PROVÍNCIES OCCIDENTALS**
Óscar Martín Vielba

Els estudis sobre urbanisme i arquitectura a les ciutats romanes del Mediterrani occidental han tingut un gran desenvolupament en els últims anys (Gros 2002), però encara falten treballs que analitzin globalment els problemes dels aterassaments en la planificació de ciutats dins l'urbanisme romà. Aquest sistema de solucions constructives i disseny urbà que Vitruvi defineix com a «ciutats teatroides» («*Is autem locus est theatri curvaturae similis*» II,8,11) és característic de l'urbanisme hel·lenístic de ciutats com Halicarnàs o Rodes, per exemple. Aquests emplaçaments urbans adapten cuidadosament els seus principals edificis a les característiques naturals de la topografia i el paisatge (Roland, M., 1956/Lyttelton, M. 1988).

Però només cal pensar en la ciutat de Pèrgam per entendre els antecedents hel·lenístics que serviran de model a Roma en les posteriors adaptacions a les peculiaritats itàliques. En aquest sentit, les primeres aplicacions a l'occident romà les tenim als santuaris lacials del segle I aC, en els quals s'estandarditza l'ús del *caementicium* i la volta de canó en la creació de grans plataformes aterassades. Aquesta experiència constructiva s'aplicarà posteriorment al procés colonitzador augustal, sobretot en els recintes forals formats pel sistema «tripartit» fòrum-basil·lica-temple, i el seu ús continua als segles II i III dC. Aquesta tesi pretén analitzar, doncs, els instruments arquitectònics (terrasses, criptopòrtics i subestructures) que van permetre desenvolupar un urbanisme escenogràfic directament pensat com a via d'expressió ideològica del naixent règim imperial.

A més, s'abordaran també certs aspectes arquitectònics i urbanístics bàsics per entendre el procés històric de formació dels models arquitectònics emanats de Roma i la seva implantació a les províncies occidentals de l'Imperi Romà. D'aquesta forma, realitzant un estudi diacrònic d'unes solucions constructives i disseny urbà, no només s'aprofundeix en la història de l'arquitectura en el món antic, sinó que ens permet seguir a través de la cultura material els diferents processos històrics, polítics i socials que van portar a la creació i implantació de la suara esmentada estructura política imperial. L'anàlisi de subestructures i criptopòrtics en l'urbanisme romà de les províncies occidentals del Mediterrani s'integra perfectament en l'estudi de l'arquitectura pública i el disseny urbà de les ciutats romanes d'Hispania, sobretot en les qüestions que corresponen a l'adaptació de l'urbanisme a les peculiaritats del terreny, l'assimilació de models arquitectònics emanats de l'*urbs* i en el desenvolupament de les

potencialitats escenogràfiques de l'assentament mitjançant l'ús de la gran arquitectura de prestigi.

Imatge de l'acròpolis de Pèrgam. Foto: Judit Ciurana.

• CAN TACÓ I EL SEU ENTORN. ESTUDI ARQUEOLÒGIC I TERRITORIAL

Marta Flórez Santasusana

Aquest estudi, emmarcat en el projecte de recerca «El jaciment romà de Can Tacó i el seu entorn (Montmeló-Montornès del Vallès, Vallès Oriental)», té previst centrar-se en l'estudi territorial a la zona del Baix Vallès Oriental, amb l'objectiu de desenvolupar una investigació sobre el poblament rural que afectarà aproximadament 23 municipis. La investigació cercarà l'establiment d'una cronologia actualitzada del poblament rural en aquesta zona, des d'època ibèrica fins a època altmedieval (segle VII aC a VII dC), i el

desenvolupament d'una tipologia en les formes d'assentament, tenint en compte la funció, l'ús, les aglomeracions poblacionals, etc. de les estructures que s'estudiïn.

El treball presentarà una proposta cronològica actualitzada de la dinàmica poblacional de la zona, així com una tipologia de les formes identificades i estudiades en el poblament rural del Baix Vallès Oriental. Així doncs, prenent com a punt de partida el marc immillorable que ofereix el projecte de Can Tacó, quant a jaciment paradigmàtic dins la dinàmica de poblament del Vallès Oriental, el treball d'investigació presentarà una proposta cronològica actualitzada de la dinàmica poblacional de la zona, així com la citada tipologia de les formes identificades i estudiades en el poblament rural del baix Vallès Oriental. La informació serà processada en un SIG.

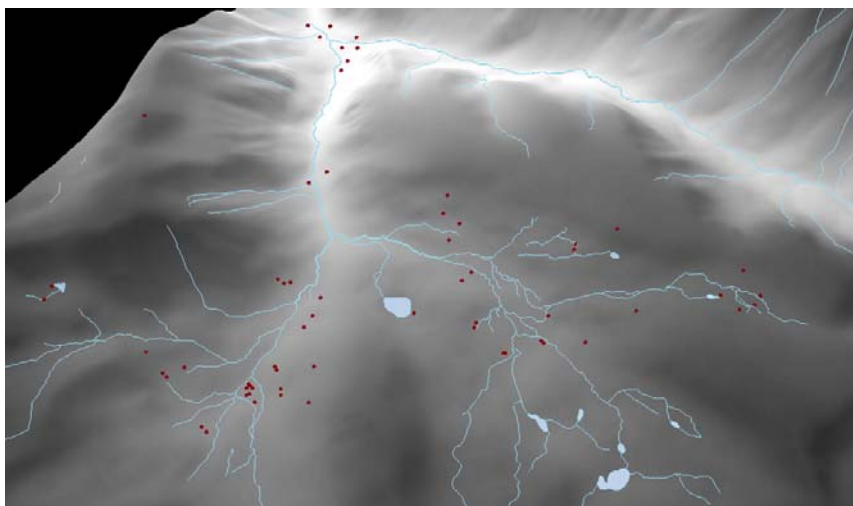
• DINÀMIQUES HISTÒRIQUES D'Ocupació I EXPLOTACIÓ DE SISTEMES DE MUNTANYA: LES VALLS DE PERAFITA I CLAROR (ANDORRA)

Hèctor Aleix Orengo Romeu

Aquesta tesi planteja l'estudi dels espais d'alta muntanya, concretament a les valls del Madriu, Perafita i Claror, com a paisatges culturals, resultat de la interacció cultura medi ambient durant un període temporal de llarga durada. Amb aquest objectiu, i vista la complexitat d'aquests espais, l'estudi es planteja des d'un enfocament multidisciplinari en un àmbit temporal diacrònic.

Amb aquest treball, inscrit en la teorització i metodologia propis de l'arqueologia del paisatge, es pretén obtenir un millor coneixement i comprensió de les dinàmiques d'ocupació i explotació de les àrees d'alta muntanya amb l'anàlisi de les valls del Madriu, Perafita i Claror. Aquestes

últimes presenten elements diferencials respecte al Madriu, i probablement constitueixen espais complementaris. Es pretén així comparar les estructures analitzades en el marc del treball de recerca amb aquelles que ja han estat excavades a la vall del Madriu. Les prospeccions prèvies realitzades en el cas de Claror-Perafita suggereixen un major impacte de les activitats ramaderes en aquest sector. Així, detectar mitjançant prospeccions, sondeigs de diagnòstic i excavacions en extensió l'origen del pastoralisme i les seves pràctiques constitueix un dels principals objectius del treball. De la mateixa manera, activitats d'explotació minera – concretament, ferro– i carboneig del sector de Claror es poden constatar documentalment des del segle XVIII. Detectar els signes arqueològics de l'activitat minera i d'explotació forestal en aquest sector, així com el seu desenvolupament i cronologia, constituirà un altre dels objectius.

Plànol de la distribució de jaciments documentats en prospecció a les valls de Perafita i Claror (Hèctor Orengo).

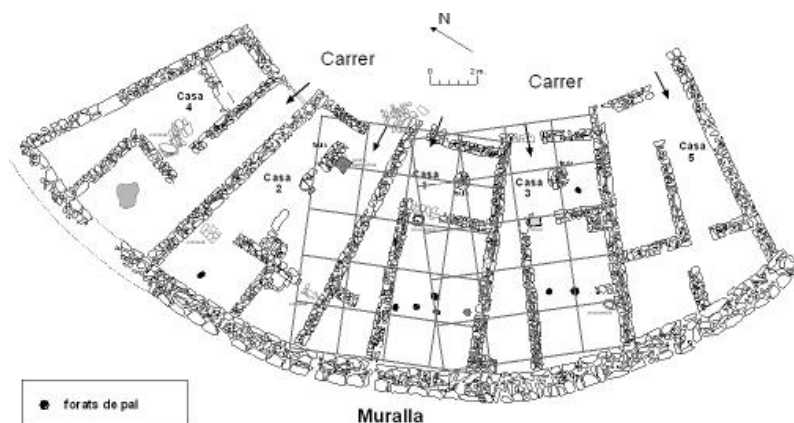
• **APROXIMACIÓ ALS PATRONS MÈTRICS ARQUITECTÒNICS I URBANÍSTICS A CATALUNYA DURANT L'IBÈRIC PLÈ (SEGLES IV- III A. C.)**
Pau Olmos Benlloch

L'objecte de la recerca és acostar-se al coneixement dels patrons constructius de la cultura ibèrica, i mirar de determinar la possible existència d'una metrologia indígena aplicada a l'arquitectura i l'urbanisme. El projecte se centrarà especialment en el període de l'ibèric ple (segles IV i III aC) i en el context geogràfic de l'actual Catalunya.

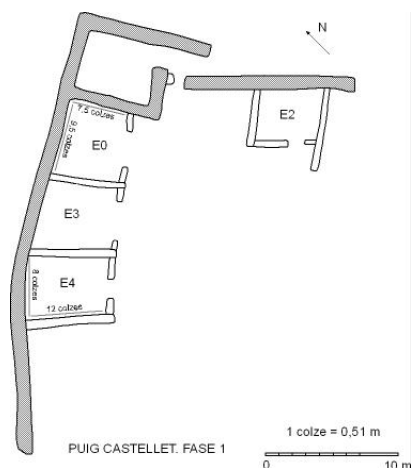
Malgrat que alguns assentaments ibèrics presenten una disposició urbanística irregular i amb una aparent manca d'uniformitat, lluny de l'ortogonalitat que caracteritza l'urbanisme d'altres cultures contemporànies, alguns elements indiquen l'existència d'una planificació racional prèvia, com pot ser la distribució regular de les cases adossades a un mur comú i compartint parets mitgeres, els indicis de separació entre l'espai públic i l'espai privat, l'existència d'espais de circulació clarament diferenciats, o la presència d'edificis singulars que arriben a influir a la xarxa viària del poblat.

El punt des del qual partim és el de l'existència de patrons mètrics propis del món ibèric que podrien presentar una certa diversitat segons cada ètnia o poble, així com dins d'un mateix assentament. D'aquesta manera, la intenció és contrastar aquests models tant des d'una perspectiva macroespacial, de manera que es pugui establir o no una correlació entre aquests patrons i la distribució del territori proposat per a cada poble, com des d'una perspectiva microespacial, que permeti establir si existeix una relació entre l'ús d'un patró determinat i la funció d'un espai dintre d'un assentament. L'aplicació d'un determinat patró pot arribar a determinar la diferenciació d'espais dintre de l'assentament.

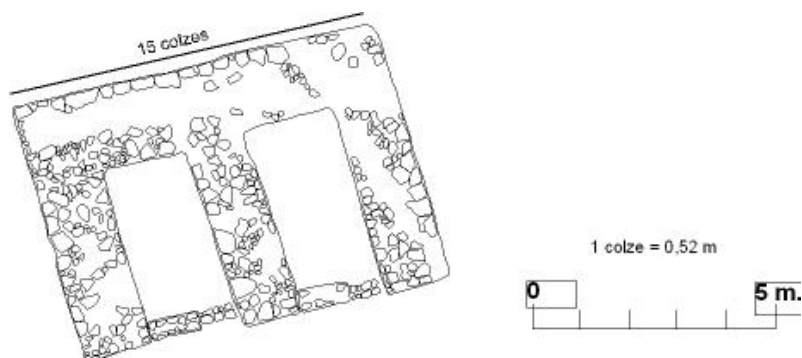
La nostra recerca se centra especialment en aquells edificis d'ús comunitari prova d'un important esforç comunitari, social, econòmic i ideològic. És a dir, aquelles obres emblemàtiques per a la comunitat, els principals exponents de les quals serien els recintes fortificats, els espais de culte i els edificis amb funció d'emmagatzematge. Interpretem aquesta sèrie d'elements com a indicadors del prestigi d'una determinada classe social que pot organitzar aquestes estructures complexes i al mateix temps mostrar el prestigi derivat de les relacions comercials amb el món grec i semita.

Poblat ibèric dels Estinclells (Verdú, Urgell). Planta del barri oest del poblament amb superposició de la graella de 2 m (obra de l'autor).

Poblat ibèric de Puig Castellet (Lloret de Mar, la Selva). Planta de la fase inicial del poblament amb restitució hipotètica del sistema modular.

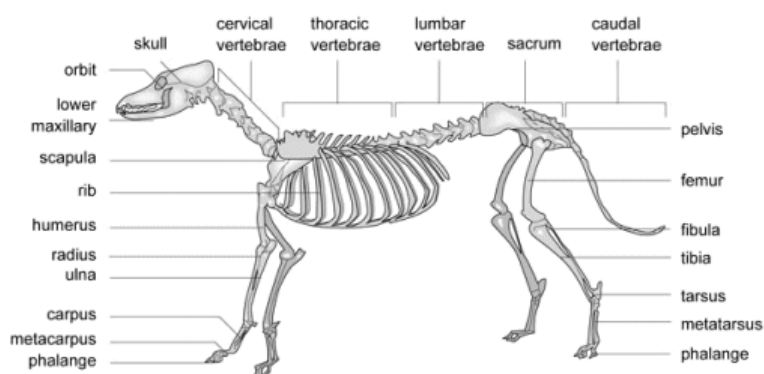
Torre defensiva del poblament ibèric d'Alorda Park (Calafell, Baix Penedès). Torre Y-Z, amb indicació de la proposada restitució mètrica (cortesia de Joan Sanmartí) (modificat).

- **ESTUDI ZOOARQUEOLÒGIC D'UNA CIUTAT ROMANA: L'EXEMPLE DE LA CIUTAT DE IESSO (GUISSONA, LA SEGARRA)**
Núria Padrós i Font

Aquest treball, emmarcat en el programa «Arqueologia de la ciutat romana de Iesso», pretén aportar una visió general dels recursos ramaders i de les activitats cinegètiques durant l'època baiximperial a la ciutat romana de Iesso. Amb aquest objectiu es realitzarà un estudi extensiu dels conjunts faunístics recuperats en excavació i mitjançant l'anàlisi taxonòmica i anatòmica, així com també l'estudi d'altres aspectes significatius, com l'edat i el sexe, la presència de traces i de processat, i els aspectes biomètrics i tafonòmics, amb què s'intentaran extreure conclusions paleoeconòmiques vàlides per l'època.

Gràcies a aquest treball previ, que tot just s'ha iniciat, es podran obtenir esquemes de representativitat amb els quals poder realitzar estudis estadístics, fet imprescindible si es vol obtenir una seqüència referencial que, en un futur, serveixi com a model comparatiu per poder fer un estudi global de la fauna d'època romana al nord-est peninsular.

Un segon apartat d'estudi, molt més agosarat i a llarg termini (segurament no es podrà incloure en aquest treball de recerca, però hi va íntimament lligat), seria el fet de realitzar aquest estudi comparatiu o global ja mencionat. Per tant, consistiria a estudiar les restes faunístiques en diferents contextos geogràfics. Seria summament interessant comparar el model de Guissona amb el d'altres ciutats romanes de Catalunya ubicades en zones geogràfiques antagòniques (interior-costa, plana-muntanya), o bé amb altres tipus d'explotació, com ara les *villae* o els *oppidum* ibèrics. Aquest segon apartat seria la clau per extreure conclusions paleoeconòmiques i paleoambientals que es poguessin transportar a tot el territori català.

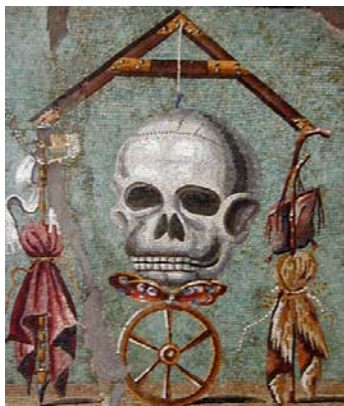

L'esquelet d'un gos, material de referència per a aquest projecte.

- **PRÀCTIQUES I RITUALS FUNERARIS D'ÈPOCA ALTIMPERIAL A TÀRRACO**
Judit Ciurana i Prast

Els primers compassos de la recerca s'orientaran envers el buidatge minuciós de la bibliografia relacionada amb l'arqueologia de la mort a la ciutat de Tàrraco, centrada sobretot a la necròpolis oriental de la ciutat romana i acotada en la cronologia altimperial (segles I-III dC). La informació s'emmagatzemarà en una base de dades al voltant de tres eixos fonamentals: les intervencions de caràcter arqueològic, les unitats funeràries documentades i les fonts textuais primàries. Posteriorment, es procedirà a revisar totes les memòries d'excavació que recullen les informacions generades per les intervencions arqueològiques realitzades en aquest sector. Es confrontaran les fonts escrites originals (textos literaris llatins i grecs, elements epigràfics) amb

les restes arqueològiques per tal d'identificar els rituals de la mort. S'emfatitzarà sobretot l'organització interna de la necròpolis i l'evolució o pervivència de les pràctiques funeràries. Un dels punts nodals de la recerca s'articularà al voltant de l'anàlisi dels aixovars i els dipòsits funeraris, elements freqüentment ignorats i relegats a inventaris descriptius i orfes molts cops d'una interpretació més profunda i articulada.

Detall d'un mosaic de Pompeia
(Museo Archeologico Nazionale di Napoli)

Detall de la inhumació i el dipòsit funerari d'un
sarcòfag trobat a Tàrraco.

ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ

3

ACTIVITATS DE FORMACIÓ AVANÇADA I DE DIFUSIÓ

3.1. Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica Biennis 2004-06 i 2005-07

Conscients de la necessitat de coordinar esforços per a la formació de nous investigadors, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Rovira i Virgili i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica han finalitzat amb èxit el primer bienni del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica (2005-2006) (vegeu la Memòria d'Activitats del 2005). El nombre d'alumnes que l'han acabat és de 16.

Pel que fa al segon bienni (2006-2007), han superat el primer curs (docència) 17 dels 19 alumnes matriculats. Mentre que el curs 2005-2006 el Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica comptava amb quatre tesis doctorals, el curs 2006-2007 s'hi han incorporat els estudiants del primer bienni fins a assolir el nombre de 20 tesis doctorals en curs.

El dia 28 de novembre es va reunir a l'ICAC el Tribunal avaluador del DEA, on vuit estudiants van presentar el seu treball de recerca.

DEPARTAMENTS I CENTRES PARTICIPANTS

- Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana (UAB)
- Departament d'Història, Història de l'Art i Geografia (URV)
- Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC)

ALUMNES DEL DOCTORAT INTERUNIVERSITARI EN ARQUEOLOGIA CLÀSSICA (BIENNIS 2004-06 I 2005-07)			
UNIVERSITAT DE PROCEDÈNCIA DELS ALUMNES	1R CURS (DOCÈNCIA)	2N CURS (INVESTIGACIÓ)*	TESIS DOCTORALS EN PROCÉS DE REDACCIÓ
CURS 2005-06			
4 alumnes de la UB	1 (ICAC)**	2 (ICAC)	1 (ICAC)
14 alumnes de la UAB	9 (2 ICAC)	3 (ICAC)	2 (ICAC)
10 alumnes de la URV	4 (2 ICAC)	5 (1 ICAC)	1 (ICAC)
1 alumne de la UPF		1 (ICAC)	
1 alumne de la UPC	1 (ICAC)		
1 alumne de la UAM		1	
4 alumnes de la U. València	2 (ICAC)	2 (1 ICAC)	
1 alumne de la U. Santiago		1	
1 alumne de la U. Oviedo		1	
1 alumne de la U. Màlaga	1		
1 alumne de la Escuela Antropología México	1		
TOTAL	19	16	4
CURS 2006-07			
4 alumnes de la UB		1 (ICAC)	3 (ICAC)
14 alumnes de la UAB	1	8 (2 ICAC)	5 (ICAC)
10 alumnes de la URV		4 (2 ICAC)	6 (2 ICAC)
1 alumne de la UPF			1 (ICAC)
1 alumne de la UPC		1 (ICAC)	
1 alumne de la UAM			1
4 alumnes de la U. València		2 (ICAC)	2 (1 ICAC)
1 alumne de la U. Santiago			1
1 alumne de la U. Oviedo			1
1 alumne de la U. Màlaga		1	
1 alumne de la Escuela Antropología México	1		
TOTAL	2	17	20

*La totalitat dels alumnes del 2n curs (investigació) del curs 2005-06 han superat el període d'investigació i han estat valorats positivament pel Tribunal del DEA.

**Entre parèntesis: els alumnes matriculats a l'ICAC.

CURSOS I SEMINARIS

- Arqueologia de l'arquitectura. L'exemple de les províncies orientals
- Models de poblament i urbanisme en època ibèrica en el nord-est peninsular
- Mitologia, text i vida privada en la pintura mural romana
- Arqueologia de la ciutat romana. Fòrum i edificis públics: de la funcionalitat a les tipologies
- Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental: segles V-IV aC
- La pintura romana en el context provincial
- Tecnologies de la informació i de la comunicació aplicades a l'Arqueologia clàssica
- Fonts textuais i iconogràfiques en l'estudi de la ciutat antiga
- L'arqueologia del paisatge i els períodes històrics. Estudis microregionals.
- Paisatges antics i estructures rurals en la Península Ibèrica

PROFESSORAT

- Cèsar Carreras (UOC)
- Alberto Prieto (UAB)
- Carme Belarte (ICAC)
- Jordi Diloli (URV)
- Isabel Rodà (UAB)
- Montserrat Claveria (UAB)
- Ricardo Mar (URV)
- Eva Subías (URV)
- Jesús Carruesco (URV)
- Jean-Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne),
- Josep Guitart (ICAC)
- Josep Maria Macias (ICAC)
- Renate Thomas (Universitat de Colònia)
- Carmen Guiral (UNED)
- Francesco D'Andria (Università di Lecce)
- Jordi Principal (ICAC)
- Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme. Clermont-Ferrand)
- Yannick Miras (Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques. UB)
- Josep Maria Palet (ICAC)

CRÈDITS

Aquest programa de doctorat consta de 32 crèdits, 20 de docència i 12 del treball de recerca, distribuïts en un període de dos anys, dels quals un mínim de 9 s'han de cursar a l'ICAC i la resta a qualsevol de les institucions que participen en el programa. Els cursos s'imparteixen en horaris concentrats a les aules de la UAB, la URV i l'ICAC.

TITULACIONS D'ACCÉS

Llicenciats en Història, Història de l'Art, Humanitats o altres títols superiors universitaris equivalents.

PARTICIPACIÓ D'INVESTIGADORS DE L'ICAC EN TRIBUNALS DE TESIS DOCTORALS

- El 14 de juliol la Dra. Isabel Rodà va formar part com a vocal de la lectura de la tesi doctoral *La arqueología del agua en la Galicia romana*, dirigida per la Dra. Raquel Casal García i presentada a la Universitat de Santiago de Compostel·la per Silvia González.
- El dia 8 de novembre el Dr. Cèsar Carreras va formar part com a secretari del tribunal en la lectura de la tesi doctoral *Aproximació semiòtica a l'ús de la Realitat Virtual per la difusió de l'Arqueologia als museus*, dirigida per la Dra. Paloma González i presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona per Laia Pujol Tost.
- El 28 de novembre es va constituir el tribunal únic que havia d'avaluar la suficiència investigadora dels alumnes de Doctorat, a fi i efecte de poder obtenir el Diploma d'Estudis Avançats (DEA).
- El dia 22 de desembre la Dra. Rodà va formar part com a presidenta del tribunal en la lectura de la tesi doctoral *La ciutat hel·lenística de Rodes*, presentada a la Universitat de Girona per Anna Maria Puig.

3.2. Màster en Arqueologia

El juny del 2006, es va cloure el curs del Màster en Arqueologia que ha estat un títol propi impulsat per la UAB, la URV i l'ICAC, i que ha comptat amb 15 alumnes. Durant el curs el Màster ha comptat amb la col·laboració de professorat d'altres universitats espanyoles i europees: Carmen Guiral (Universidad Nacional de Educación a Distancia-UNED), Cèsar Carreras (Universitat Oberta de Catalunya-UOC), Jean-Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne, França), Francesco D'Andria (Università di Lecce, Itàlia), Renate Thomas (Universitat de Colònia, Alemanya) i Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme. Clermont-Ferrand, França).

3.3. Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica

Amb el curs 2006-2007 s'ha iniciat el Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica que forma part del Programa Oficial de Postgrau (POP) en Arqueologia impulsat per la URV i del POP d'Art, Cultura, Història i Societat impulsat per la UAB. L'ICAC ha assumit les tasques de coordinació del Màster.

El contingut d'aquest Màster, que presenta una càrrega total de 120 ECTS que es cursen en dos anys, està organitzat amb base a 4 semestres dedicats a la formació arqueològica instrumental, la formació acadèmica bàsica, la formació acadèmica avançada i la introducció a la professionalització i a la recerca.

Aquest màster està programat per donar una formació doble: humanística i experimental. El primer aspecte implica el coneixement general de la cultura clàssica i la seva interpretació històrica, comprenent la història social i econòmica del món antic, el coneixement de les edicions crítiques de les fonts escrites, l'epigrafia i la numismàtica, així com de la història de l'art clàssic. El vessant experimental es materialitzarà en una àmplia formació en tècniques d'excavació, registre i anàlisi de les dades que se n'obtenen, ja siguin de tipus geològic, de restitució paisatgística, de fauna i antropologia física, o d'anàlisis fisicoquímiques. Tot plegat amb competències transversals com l'aprenentatge del treball en equip, una certa capacitat de dibuix tècnic, topogràfic i d'arquitectura, fotografia, bases de dades informàtiques, coneixements sobre arquitectura, llengües i gestió del patrimoni cultural. Pretén oferir una formació metodològica i professionalitzadora, així com una especialització investigadora en l'àmbit del coneixement de

l'Arqueologia Clàssica en un sentit ampli, tant des d'una perspectiva geogràfica, –la Mediterrània i el seu entorn, on es desenvoluparen les cultures clàssiques–, com cronològica –fins a l'antiguitat tardana– i ètnica –les civilitzacions grega i romana i les dels altres pobles relacionats directament amb aquestes.

El Màster Oficial en Arqueologia Clàssica es perfila com una peça clau dels nous estudis universitaris europeus, idoni per a disciplines aplicades i de professionalització com l'arqueologia, que ni a Catalunya ni a Espanya no gaudeix encara de la titulació pròpia corresponent. En aquest nou escenari, la disciplina arqueològica té l'oportunitat d'obrir-se a nous plantejaments i donar resposta als seus estudiants en el camp de la professionalització, d'una banda, i en el de la iniciació al món de la investigació, de l'altra. Val a dir, d'altra banda, que aquest és l'únic Màster Oficial en aquest àmbit del coneixement a Catalunya.

3.4. La internacionalització del Màster Oficial Interuniversitari en Arqueologia Clàssica

Així mateix, la UAB, la URV i l'ICAC, conscients de l'interès per desenvolupar un procés d'internacionalització i amb l'objectiu de millorar la qualitat de l'ensenyament, es van associar amb la Université de Provence i la Seconda Università degli Studi di Napoli.

El conveni signat el maig del 2005 entre la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Rovira i Virgili, l'ICAC, la Seconda Università degli Studi di Napoli i la Université de Provence (Aix-Marseille I) va constituir un consorci que va programar el Màster Internacional en Arqueologia - Archéomed per al curs acadèmic iniciat el setembre de 2006.

L'any 2006 l'ICAC, com a líder del consorci, va presentar aquest màster internacional en arqueologia Archéomed a la convocatòria del programa europeu Erasmus Mundus. Tot i que, finalment, la proposta no va ser acceptada, val a dir que va obtenir molt bones valoracions per part del tribunal avaluador. Així mateix, l'ICAC ha assumit les tasques de coordinació del Màster internacional.

ALUMNES MATRICULATS AL MÀSTER OFICIAL INTERUNIVERSITARI EN ARQUEOLOGIA CLÀSSICA UAB- URV- ICAC CURS 2006-2007	
Universitat de procedència	Nombre de matriculats
Universitat Autònoma de Barcelona	3
Universitat Rovira i Virgili	19
Universitat de Barcelona	3
Universitat de Lleida	1
Universidad Deusto	1
Universidad de León	1
Universidad de Málaga	1
Universidad de Santiago de Compostela	1
Universidad Nacional de Colombia	1
Universidad Autònoma de México	1
Universidad de Zulia - Venezuela	1
TOTAL	33

3.5. Cursos de formació avançada

SEMINARIS INTERNACIONALS D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA 2a edició

En el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica, durant l'any 2006 l'ICAC ha ofert una vegada més els Seminaris Internacionals en Arqueologia Clàssica, impartits per professors de reconegut prestigi procedents de diverses universitats i centres de recerca catalans, espanyols i europeus.

Cada seminari gira a l'entorn d'un contingut temàtic específic i s'articula a partir d'una lliçó magistral introductòria, a càrrec d'un professor convidat, seguida d'unes sessions de treball que pretenen presentar diverses experiències de recerca en aquesta disciplina i contextualitzar les seves aportacions al coneixement del món antic.

Seminari 1 (22, 23 i 24 de febrer)

«Arqueologia de la ciutat romana. Fòrum i edificis públics: de la funcionalitat a les tipologies»

Professor convidat: Jean-Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne, França)

Professorat: Xavier Aquilué (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries), Joaquín Ruiz de Arbulo (Universitat de Lleida) i Josep Maria Macias (ICAC).

Alumnes matriculats: 32

Presentació del Dr. Jean-Charles Balty (Universitat de Paris-Sorbonne) per part del Dr. Guitart (ICAC).

Intervenció del Dr. J. M. Macias (ICAC).

Seminari 2 (22, 23 i 24 de març)

«La pintura romana en el context provincial»

Professora convidada: Renate Thomas (Universitat de Colònia, Alemanya)

Professorat: Carmen Guiral (UNED) i Montserrat Claveria (UAB).

Alumnes matriculats: 40

Presentació de la Dra. Renate Thomas
per part del Dr. Guitart (ICAC) i la Dra.
Montserrat Claveria (UAB).

Intervenció sobre la pintura romana
a Hispània per part de la Dra.
Montserrat Claveria.

Seminari 3 (26, 27 i 28 d'abril)

«Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental: segles V-IV aC»

Professor convidat: Francesco D'Andria (Università di Lecce)

Professorat: Jordi Principal (ICAC)

Alumnes matriculats: 24

Intervenció del Dr. Jordi Principal en l'última jornada del
seminari dedicat al comerç de ceràmiques gregues.

Seminari 4 (24, 25 i 26 de maig)

«L'arqueologia del paisatge i els períodes històrics. Estudis microregionals»

Professor convidat: Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme. Clermont-Ferrand)

Professorat: Yannick Miras (Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques. Universitat de Barcelona) i Josep Maria Palet (ICAC).

Alumnes matriculats: 26

Presentació del Dr. Frédéric Trément per part del Dr. J. Guitart (ICAC).

Intervenció del Dr. J. M. Palet (ICAC) sobre l'antropització de medis humits mediterranis.

«EL TERRITORI DE *TARRACO*: VIL·LES ROMANES DEL CAMP DE TARRAGONA»

Seminari organitzat per la Societat Catalana d'Estudis Clàssics (IEC), l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, la Universitat Rovira i Virgili i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT), que va tenir lloc a la Sala d'Actes del MNAT.

Aquest seminari pretenia oferir una informació actualitzada de les principals vil·les romanes del Camp de Tarragona combinant l'anàlisi de les fonts literàries i iconogràfiques amb l'estudi del territori i de les principals vil·les ordenades geogràficament a partir dels tres grans trams viaris que conflueixen a *Tarraco* (*Tarraco-Barcino*, *Tarraco-Valentia*, *Tarraco-Ilerda*). 14,15,16 de febrer.

«L'ENGINYERIA CIVIL A L'ÈPOCA ROMANA»

VI edició del seminari que cada any coorganitzen el Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports de Catalunya, l'ICAC i la URV. Aquest seminari es caracteritza per la seva multidisciplinarietat atès que hi participen arqueòlegs, enginyers, arquitectes, gestors de patrimoni, etc. El seminari comptà amb intervencions dels investigadors Ricardo Mar (URV), Marta Prevosti (ICAC), Josep M. Macias (ICAC) i Josep Guitart (ICAC). S'hi van matricular 70 persones i n'hi van assistir un total de 90. 24, 25 i 26 de març.

Intervenció del Dr. Ricardo Mar (URV)

Presentació per part del Dr. Manuel Novoa

«DESCOBERTA D'ASSENTAMENTS D'ÈPOCA PROTOHISTÒRICA I ROMANA A L'ALTA MUNTANYA PIRINENCA»

Jornada en què es van presentar els resultats de la primera fase del projecte sobre arqueologia del paisatge a les zones de muntanya que s'està portant a terme a la vall del Madriu (Andorra) i a la vall de la Vansa – serra del Cadí (Alt Urgell). Hi van presentar dades Santiago Riera (UB), Josep Maria Palet (ICAC), Lluís Camarero (CSIC), Santiago Giralt (CSIC), Olivier Codina (representant del Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació del Govern d'Andorra) i Itxaso Euba (ICAC). 8 de febrer.

«VIL·LA I ECONOMIA RURAL A LA GÀL·LIA NARBONENSIS»

En el marc del programa de col·laboració de l'ICAC amb arqueòlegs de la Universitat d'Aix-en-Provence, sota la direcció de Phillipe Leveau, i amb motiu del desenvolupament del projecte d'estudi sobre l'«*Ager Tarraconensis*», l'ICAC va organitzar aquest seminari amb la participació dels professors següents: Christophe Pellecuer (*conservateur du Patrimoine Service Régional de l'Archéologie Languedoc-Roussillon*), que va parlar de *La villa de Loupian et son territoire*, UMR 5140 du CNRS, i Loïc Buffat, postdoctorant a l'ICAC, del Programme Lavoisier (Ministère des Affaires Etrangères), amb una conferència titulada *Dinàmica de la producció agrícola a l'Ager Nemausensis*. 20 d'abril.

Phillipe Leveau durant la seva intervenció.

«VALORS SIMBÒLICS DE L'ESCUT EN EL MÓN GREC»

Jornada sobre història i arqueologia de Grècia centrada en l'estudi dels valors simbòlics de l'escut a l'antiga Grècia. Aquesta jornada va comptar amb la presència de François Lissarrague, investigador del Centre de Recherches Comparées sur les Sociétés Anciennes Louis Gernet (CNRS) i professor de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales, amb una conferència titulada *Les images sur les boucliers, un code iconographique dans la céramique grecque*, i del Dr. Jesús Carruesco, investigador de l'ICAC, que va parlar de *L'escut com a imatge de la ciutat: de les muralles a l'acròpolis*. Va presentar l'acte la Dra. Joana Zaragoza, vicerectora de Comunitat Universitària de la Universitat Rovira i Virgili. 12 de maig.

Presentació del Dr. François Lissarrague per part de la vicerectora de la URV Dra. Joana Zaragoza.

«LA TERRA SIGIL·LADA TARDOITÀLICA A LES COSTES MEDITERRÀNIES DE LA *HISPANIA TARRACONENSIS*»

Jornada organitzada per l'ICAC i impartida per la professora convidada Esperança Huguet (Universitat de València). Amb aquest seminari es donava a conèixer un estat de la qüestió sobre la terra sigil·lada tardoitàlica (30-150 dC), l'última de les produccions de vaixel·la fina procedent de la península itàlica que va abastir el Mediterrani occidental. Aquestes produccions decadents es van produir majoritàriament a Pisa, des d'on es van exportar, sobretot, cap a les costes itàliques i africanes, però també en menor quantitat i menor durada cap a la península Ibèrica. 2 de novembre.

Imatge de la Sala de Reunions de l'ICAC, durant el seminari d'Esperança Huguet.

«EDAFOLOGIA I ANÀLISIS MICROQUÍMIQUES. ANALÍTQUES APLICADES A L'ARQUEOLOGIA»

Reunió de treball intern sota la direcció de l'arqueòleg Joan Enric, h de l'empresa Arqueocat S.L., sobre edafologia i anàlisis microquímiques. 13 de desembre.

«ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE»

Seminari sobre arqueologia del paisatge que va comptar amb les conferències dels doctors de la Universitat de Provença (Aix-en-Provence) Maxence Ségard, *Roma i els Alps*, i Cécile Alline, *Risc i gestió de l'aigua a les ciutats del Roine*. 25 de gener.

«AURGI. FORMACIÓN Y EVOLUCIÓN DE UNA CIUDAD ROMANA»

Seminari sobre *Aurgi*, la ciutat romana de Jaén, a càrrec del Dr. Vicente Salvatierra, professor de la Universitat de Jaén. 28 de febrer.

«LA REORGANITZACIÓ DEL TERRITORI DE TÀRRACO AL LLARG DEL PERÍODE TARDOREPUBLICÀ»

Conferència impartida pel Dr. Isaias Arrayás (UAB) en el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica. 18 d'abril.

«INTEGRACIÓ I ROMANITZACIÓ DE LES COMUNITATS IBÈRIQUES DE LA CATALUNYA CENTRAL I PRELITORAL»

Conferència impartida per Oriol Olesti (UAB) en el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica. 18 d'abril.

«CANVIS EN L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL IBÈRICA AL CURS INFERIOR DE L'EBRE ARRAN DE LA CONQUESTA ROMANA»

Conferència impartida per Jordi Diloli (URV) en el marc del Doctorat Interuniversitari en Arqueologia Clàssica. 18 d'abril.

3.6. Exposicions, conferències i altres activitats de difusió

EXPOSICIONS EN COL·LABORACIÓ

Exposició dels estucs pintats trobats al *castellum* de Can Tacó-Turó d'en Roina

L'alcalde de Montmeló, Sr. Manuel Ramal, el de Montornès del Vallès, Sr. Daniel Cortés, el director de l'ICAC, Dr. Josep Guitart, i la cap d'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural, Sra. Araceli Martín, van presentar a la premsa el dia 24 de maig les restes de decoració mural romana que es van descobrir a les excavacions arqueològiques efectuades al jaciment de Can Tacó-Turó d'en Roina, la més antiga decoració mural romana localitzada a Catalunya i a la península Ibèrica. La troballa es va fer a l'interior d'un *castellum* o enclavament romà de caràcter militar del segle II aC.

La peça es va exposar a la Sala de Reunions de l'ICAC, acompanyada d'una petita exposició destinada a contextualitzar la peça i una escenografia que reproduïa la decoració mural a escala natural. L'exposició estava constituïda per 4 plafons de loneta amb els continguts següents:

- Plafó 1: Emplaçament i arquitectura del *castellum*
- Plafó 2: Decoració de la cambra (estucs)
- Plafó 3: Conservació i restauració dels estucs
- Plafó 4: Projecte de recuperació i dinamització del jaciment

Per tal que les persones convidades a l'acte –especialment periodistes– poguessin disposar d'aquesta informació, s'edità un lligall doble amb els mateixos continguts dels plafons. La paret dreta de la Sala de Reunions es va embolcallar amb una lona que reproduïa la decoració mural a escala natural. La reconstrucció fou elaborada per la Unitat de Documentació Gràfica de l'ICAC.

Trobat un mural pictòric romà

Descobert i restaurat un dels exemplars més antics de decoració romana de l'Estat

Oriol Margalef
TARRAGONA

Les excavacions arqueològiques que s'han efectuat al jaciment de Can Tacó-Turó d'en Roina, entre els municipis de Montmeló i Montornès (Vallès Oriental), han posat al descobert un dels exemplars més antics de decoració pictòrica romana que s'han localitzat a la península Ibèrica. La peça data del segle II aC i pertanyia a la residència fortifi-

Una peça del mural s'ha restaurat i presentat a Tarragona ■ TIERK VAN DER MEULEN

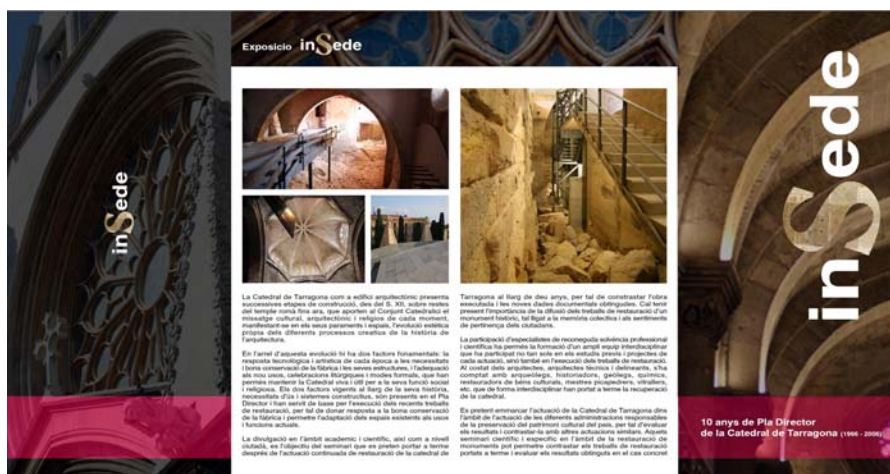
cada d'algun magistrat important durant els inicis de la romanització.

El mural, fet amb estuc blanc, segueix l'estil pictòric d'altres exemples trobats a Pompeia i reproduïx una paret de carreus amb aplicació de plaques de marbre. La recuperació del conjunt, que s'exposarà al Museu de Montmeló, s'ha fet a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, que ha dirigit les excavacions. Actualment s'han iniciat els tràmits perquè la Generalitat declari el jaciment bé cultural d'interès nacional, i ara està en fase d'aprovació un pla director de la zona.

El jaciment de Can Tacó-Turó d'en Roina, d'uns 2.400 metres quadrats, pertany a un antic *castellum* que protegia el pas de la via Augusta, llavors via Heraclea. Des del 2008 s'ha excavat únicament una de les seves estances. ■

Detall del mural pictòric trobat al jaciment de Can Tacó. Article aparegut al diari *Avui*, 25-05-06.

- Assessorament científic, planimetria i textos per part del Dr. J. M. Macias (ICAC) de l'exposició temporal «In Sede. 10 anys de Pla Director de la Catedral de Tarragona (1996-2006)», organitzada pel Museu d'Història de Tarragona, Capítol Catedral, Diputació de Tarragona i Col·legi d'Arquitectes. L'exposició està instal·lada a la volta de Pallol del novembre de 2006 al febrer de 2007.

Tríptic de l'exposició «In Sede: 10 anys de Pla Director de la Catedral de Tarragona (1996-2006)».

- Presentació per part del Dr. Josep Guitart (ICAC) de l'exposició «El jaciment de Can Tacó-Turó d'en Roina», instal·lada al Museu de Montmeló. 29 de setembre.
- Presentació per part del Dr. Josep Guitart (ICAC) de l'exposició «L'empremta dels romans a Montornès», organitzada per a la celebració del cicle romà que es va desenvolupar entre els mesos de desembre i gener a l'Ajuntament de Montornès del Vallès en col·laboració amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. 7 de desembre.

CONFERÈNCIES

- Conferència J. Guitart (ICAC), J. M. Palet (ICAC), E. Rodrigo (ICAC) i M. Mercado (Estrats) **Les excavacions de Can Tacó**, celebrada a l'Ajuntament de Montmeló. 26 de gener.
- Conferència de Jean Charles Balty (Université de Paris-Sorbonne) titulada **La basilique de "forum bas" de Tarragone et l'histoire de l'architecture romaine**, en el marc dels Seminaris Internacionals en Arqueologia Clàssica. 22 de febrer.
- Conferència de J. M. Macias (ICAC) **Com conèixer la Tàrraco romana en la Tarragona del segle XXI**, celebrada a l'Institut Català de la Indústria Química. 28 de febrer.
- Conferència de Renate Thomas (Universitat de Colònia) titulada **La pintura provincial romana, primera sessió**, en el marc dels Seminaris Internacionals en Arqueologia Clàssica. 22 de març.
- Conferència de Francesco d'Andria (Università di Lecce) titulada **Ceramica greca e insediamento in Mesapia**, en el marc dels Seminaris Internacionals en Arqueologia Clàssica. 26 d'abril.
- Conferència de Frédéric Trément (Maison des Sciences de l'Homme) titulada **L'archéologie du paysage et la place des sociétés dans l'histoire de l'environnement**, en el marc dels Seminaris Internacionals en Arqueologia Clàssica. 24 de maig.

PARTICIPACIÓ EN L'ORGANITZACIÓ DE CONFERÈNCIES I ALTRES ACTIVITATS DE DIFUSIÓ

- Comunicació del Dr. Josep Guitart en la presentació del número 20 de la Revista *Cota Zero* que es presentà a l'Institut d'Estudis Catalans. En aquest número hi van participar el Dr. J. Guitart, la Dra. M. Prevosti, el Dr. J. M. Palet i el Dr. J. M. Macias, tots ells de l'ICAC. 23 de març.
- Presentació del llibre *Iesso. La descoberta d'una ciutat romana a Ponent*, a càrrec de J. Guitart, J. Pera i C. Cortés. Guissona. 22 d'abril.
- Presidència de Sessió per part del Dr. Josep Guitart (ICAC) del *Congreso Internacional Culto Imperial: política y poder* (Museo Nacional de Arte Romano), Mèrida, 19 maig 2006.
- Col·laboració en l'organització dels 20 anys de Tarragona Ràdio atès que va ser a l'edifici de l'actual seu de l'ICAC on es va fer la primera emissió. Per commemorar aquest esdeveniment, Tarragona Ràdio va emetre el seu programa matinal des de la Sala d'Actes de l'ICAC. A l'acte hi assistiren, entre d'altres, l'alcalde de Tarragona, Sr. Miquel Nadal, i la consellera de Patrimoni Històric-Artístic, Sra. Maria Mercè Martorell. 23 de maig.

- Participació en la **Setmana de la Ciència 2006**

Un any més, els dies 10, 11 i 12 de novembre l'Institut es va presentar a la fira didàctica de la Setmana de la Ciència en col·laboració amb el Camp d'Aprenentatge de Tarragona, una institució especialitzada en l'elaboració de tallers didàctics per als escolars.

Com en l'edició anterior, es va llogar un estand doble que es va dividir en dos espais diferenciats: un centrat a presentar l'ICAC i l'altre destinat a fer-hi un taller pedagògic titulat «La higiene i la cosmètica romanes», que tingué un gran èxit de públic.

- Participació en les IV Fira Internacional de museus i jaciments arqueològics d'època romana – Tàrraco Viva

A l'estand de l'ICAC s'hi van exposar les publicacions de la Sèrie Documenta de l'ICAC i els plafons informatius.

Del 26 al 28 de maig de 2006, l'ICAC va participar en la IV Fira Internacional de museus i jaciments arqueològics d'època romana, organitzada amb motiu de les jornades de reconstrucció històrica Tàrraco Viva.

Enguany, l'estand es va centrar en la descoberta de la decoració mural trobada al jaciment arqueològic de Can Tacó-Turó d'en Roina. Per aquest motiu, es va decorar amb els mateixos elements expositius emprats en la presentació que es va fer dels estucs restaurats a l'ICAC.

APORTACIONS EN REUNIONS I ALTRES ACTIVITATS CIENTÍFIQUES

- Ponència de la Dra. Marta Prevosti titulada «Étude du paysage archéologique antique de l'*ager Tarraconensis* (a la droite du riu Francolí)», *Circa Villam III*. Bilans régionaux. Loupian (34), França, 28 de gener.
- Ponència del Dr. Josep M. Palet sobre «L'ocupació i gestió dels espais de muntanya a l'Antiguitat: noves perspectives de recerca des de l'arqueologia del paisatge». Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 31 de gener.
- Ponència de la Dra. Marta Prevosti titulada «Estudi del poblament rural de l'*ager Tarraconensis*. Una aplicació a la Cossetània oriental», dins del seminari «El territori de Tarraco: vil·les romanes del camp de Tarragona», organitzat per la Societat Catalana d'Estudis Clàssics, la Universitat Rovira i Virgili, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Celebrat al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 14-16 de febrer.
- Ponència del Dr. Josep M. Palet sobre la metodologia d'excavació en zones de muntanya i participació a la taula rodona «Les problèmes des fouilles dans l'espace montagnard». Séminaire conclusif «Alpis Graia. Archéologie sans frontières au col du Petit-Saint-Bernard». Vall d'Aosta (Itàlia), 2, 3 i 4 març.
- Conferència del Dr. Josep M. Palet titulada «Formes d'ocupació d'alta muntanya a la serra del Cadí – vall de la Vansa (Alt Urgell): estudi diacrònic i revalorització d'un paisatge cultural pirinenc», a Tribuna d'Arqueologia, 2005-2006. Barcelona, 8 de març.
- Ponència del Dr. Josep M. Macias sobre «Novetats hidràuliques a l'antiga Tàrraco», dins el VI Seminari «L'enginyeria civil a l'època romana» organitzat pel Col·legi d'Enginyers de Catalunya i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Tarragona, 24-26 de març de 2006.
- Ponència del Dr. Josep M. Macias sobre «El Fòrum de Tàrraco: excavacions en l'entorn i inserció urbanística», dins el VI Seminari «L'enginyeria civil a l'època romana», organitzat pel Col·legi d'Enginyers de Catalunya i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona, 24-26 de març de 2006.
- Ponència de la Dra. Marta Prevosti titulada «L'espai rural de *Tarraco*: un enfocament des dels estudis de paisatge», dins el VI seminari «L'enginyeria civil a l'època romana» organitzat pel Col·legi d'Enginyers de Catalunya i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona, 24-26 de març.
- Ponència del Dr. Josep Guitart titulada «Un *castellum* romà sobre la via Hercúlia», dins el VI Seminari «L'enginyeria civil a l'època romana», organitzat pel Col·legi d'Enginyers de Catalunya i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona, 24-26 de març.
- Pòster presentat per Hèctor Aleix Orengo Romeu (ICAC) titulat «Location of clandestine burials: a GIS-based landscape approach» en el CAA (Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology) celebrat a Fargo, Dakota del Nord, EUA, 18-23 abril.

- Conferència de la Dra. Isabel Rodà sobre «Iconografia romana» en el marc del seminari d'iconografia del Máster de Arqueología Clásica impartit per la Universidad Complutense de Madrid. 20 d'abril.
- Ponència del Dr. Jordi Principal «Valor i significació de les ceràmiques gregues a occident», dins el Seminari Internacional «Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental, segles V-IV aC», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. ICAC. Tarragona. 26-28 abril.
- Ponència del Dr. Jordi Principal «Rutes, transport i comerciants», dins el Seminari Internacional «Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental, segles V-IV aC», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. ICAC. Tarragona. 26-28 abril.
- Ponència del Dr. Jordi Principal «Dinàmiques de consum de la vaixella grega a la península Ibèrica», dins el Seminari Internacional «Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental, segles V-IV aC», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. ICAC. Tarragona. 26-28 abril.
- Ponència del Dr. Jordi Principal «La ceràmica grega i l'arqueòleg: entre l'amor i l'odi», dins el Seminari Internacional «Comerç de ceràmiques gregues a la Mediterrània centroccidental, segles V-IV aC», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. ICAC. Tarragona. 26-28 abril.
- Ponència de Josep Maria Palet i Yannick Miras sobre «Formes d'ocupació de l'alta muntanya a partir de dades arqueològiques i paleobotàniques: estudis microregionals als Alps francesos i al Pirineu català», dins el Seminari Internacional «L'arqueologia del paisatge i els períodes històrics. Estudis microregionals», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Tarragona, 24-26 de maig.
- Ponència del Dr. Josep Maria Palet sobre «L'antropització de medis humits mediterranis: la recerca als territoris d'Arles (Baixa Provença) i d'Empúries (Empordà)», dins el Seminari Internacional «L'arqueologia del paisatge i els períodes històrics. Estudis microregionals», organitzat per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Tarragona, 24-26 de maig.
- Pòster presentat per Anna Gutiérrez (ICAC) «Limestone quarries and provenance study of some limestone objects from ancient Tarraco (Spain)» en el marc de «La pierre dans tous ses états. VIIIème Colloque International ASMOSIA (Association for the Study of Marbles and Other Stones in Antiquity)», Aix-en-Provence (França), 12-18 juny.
- Pòster presentat per Ana Ejarque Montolio (ICAC) titulat «Evolución paleoambiental de sectores altitudinales de los Pirineos Orientales durante los últimos 2.000 años: cambios climáticos y actividad antrópica. El registro de Estany Blau (2.471 m), Vall del Madriu, Andorra» conjuntament amb S. Riera, S. Giralt, A. Hernández, L. Camarero, M. Altuna, M. Bacardit, J. M. Palet i I. Euba, en el V Congrés Ibèric de Limnologia, Universitat de Barcelona, 2-7 juliol.
- Ponència de la Dra. Maria Carme Belarte «La arqueología de la plata y su investigación en la península Ibérica: el proyecto *Plata prerromana en Catalunya*», dins el «I Congreso Internacional de Minería y Metalurgia en el contexto de la historia de la Humanidad: pasado, presente y futuro». Mequinensa, 8 de juliol.
- Comunicació del Dr. Josep M. Palet dels resultats preliminars del projecte «Ocupació del sòl...» en el XV UISPP Conference «Mountain environments in prehistoric Europe: settlement and mobility strategies from the Palaeolithic to the early Bronze Age». Lisboa. 4-9 setembre.

- Ponència de la Dra. Maria Carme Belarte «Tècniques constructives i arquitectura domèstica indígena al nord-est de la Península Ibèrica», dins el seminari «Les ciutats gregues d'*Emporion* i *Rhode* i la seva relació amb els comunitats indígenes del seu territori», en el marc del programa europeu «Contactes i intercanvis tecnològics entre grecs i indígenes a la frontera dels territoris de les colònies gregues (VIII-II aC)», dirigit per Henry Tréziny. Empúries, 8 i 9 de setembre.
- Ponència del Dr. J. Guitart «L'utilisation de l'eau dans la Catalogne romaine: le cas de *Iesso* (Guissona)» dins el congrés «Force Hydraulique et machines à eau dans l'Antiquité romaine», celebrat a Pont du Gard (França). 22 de setembre.
- Participació del Dr. Jesús Carruesco (ICAC - URV) en el projecte sobre els papirs no literaris d'Oxirinc i la seva aportació al coneixement del jaciment, dirigit per Josep Padró (UB) i titulat «Aspectos de la religión y el culto funerario en Oxirinc (Egipto)», finançat per la Dirección General de Ciencia y Tecnología (durada 2004-2007). En el projecte també hi participen el Dr. Antoni González Senmartí (URV – ICAC) i la Dra. Eva Subías (URV).
- Pòster presentat per Sílvia Alcaide González (ICAC) titulat «Arquitectura cristiana balear en la Antigüedad Tardía» en el congrés sobre Arquitectura Cristiana que va tenir lloc a la Universitat de Barcelona a l'octubre.
- Ponència del Dr. Josep M. Macias «El proyecto Planimetría Arqueológica de *Tarraco*. Un sistema GIS para la gestión y difusión en investigación», en el marc del curs «Cartas de Riesgo», organitzat per la Junta de Castilla y León. Valladolid, 19 d'octubre.
- Ponència de Josep M. Macias, J. J. Menchon, A. Muñoz i I. Teixell «La recerca arqueològica a la Catedral de Tarragona», en el seminari «Restauració de la catedral en el context del pla de Catedrals», organitzat pel Museu d'Història de Tarragona, el Capítol Catedral, la Diputació de Tarragona i el Col·legi d'Arquitectes de Tarragona. Tarragona, novembre.
- Participació de la Dra. Isabel Rodà (ICAC- UAB) i del Dr. Jesús Carruesco (ICAC) a la taula rodona «Què busquem en el llegat grecoromà?», en el marc del II Fòrum Auriga titulat «Diàleg sobre el llegat grecoromà a Catalunya», celebrat a Amposta els dies 4 i 5 de novembre.
- Ponència del grup de recerca del projecte de Xanten «Consumo de salazones béticos desde época de Augusto a los Julio-Claudios: mercados emergentes en *Asturica Augusta* (Astorga), *Barcino* (Barcelona) y *Oppidum Cugernorum* (Xanten)» en el marc del «Congreso Internacional CETARIAE. Salsas y salazones de pescado en Occidente durante la Antigüedad». Cadis, 9 de novembre.
- Ponència de la Dra. Marta Prevosti «El taller ceràmic de Torre Llauder (Mataró, el Maresme)», en col·laboració amb J. F. Clariana, dins «Jornada de Banyoles 2006, El món rural d'època romana. Tallers ceràmics i producció agrícola», organitzat per l'Institut del Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona i el Grup de Recerca Arqueològica del Pla de l'Estany, 11 de novembre.
- Ponència de la Dra. Marta Prevosti titulada «La casa romana a Pompeia i *Herculaneum*», organitzada pel Grup d'Història del Casal de Mataró. Mataró, 21 de novembre.
- Ponència del Dr. Cèsar Carreras «La ruta Atlàntica vista desde Germania Inferior: aportaciones de las Haltern 70 de Xanten», en el marc del «Simpósio A costa portuguesa no panorama da rota Atlântica durante a época romana», Peniche (Portugal), 17 de novembre.

Intervenció del Dr. César Carreras en el Simposi de Peniche (Portugal)

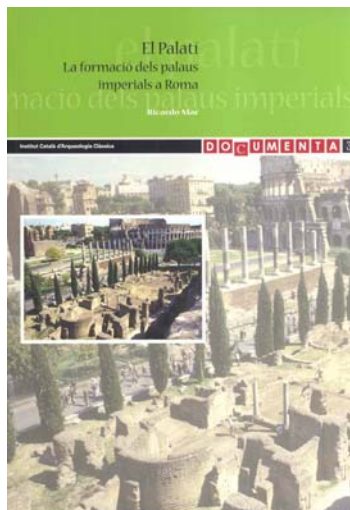
- Ponència d'Ana Ejarque Montolio (ICAC) i Hèctor Aleix Orengo Romeu (ICAC) titulada «Estratigrafia i evolució conceptual d'un paisatge de muntanya al massís del Garraf: la Maçana – Rovirós – Térmens (Begues)», en el marc del V Congrés d'Estudiosos del Garraf, organitzat per la Diputació de Barcelona a Castelldefels, 20 de novembre.
- Ponència de Josep M. Macias, J. J. Menchon, A. Muñoz i I. Teixell «Els treballs arqueològics a la Catedral de Tarragona (2000-004). Noves dades per al coneixement històric de l'acròpolis romano-medieval de Tarragona», dins el Cicle de conferències 2006. Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Tarragona, desembre.
- Ponència de Marta Prevosti «La vil·la romana de les Pèrgoles (Premià de Dalt, el Maresme) I», en col·laboració amb R. Coll, F. Cazorla, M. Prevosti, J. Montlló, dins la «XXIII Sessió d'Estudis Mataronins», organitzada pel Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, Patronat Municipal de Cultura, Mataró, 2 de desembre.

3.7. Publicacions científiques

LLIBRES EDITATS EL 2006

- ***El Palatí. La formació dels palaus imperials a Roma***
Dr. Ricardo Mar

El 23 de febrer va tenir lloc la presentació d'*El Palatí. La formació dels palaus imperials a Roma*, del Dr. Ricardo Mar, professor de la URV, que va comptar amb la presentació de la Dra. Carmen Aranegui, catedràtica d'arqueologia de la Universitat de València, la Dra. Mercè Jordà, degana de la facultat de Lletres de la URV, i el Dr. Josep Guitart, aleshores director de l'ICAC.

El Palatí. La formació dels palaus imperials a Roma neix d'un projecte iniciat el 1988 amb l'excavació arqueològica de la zona situada al voltant del temple de Júpiter *Stator*, als peus del Palatí, un dels turons més emblemàtics de Roma. Aquest treball de camp va durar gairebé 18 anys i, durant tot aquest temps, Ricardo Mar va portar a terme una recerca molt àmplia sobre la topografia arqueològica del Palatí. El resultat d'aquest treball és aquesta obra, que descriu l'evolució del turó, des de l'època de la Roma primitiva fins a la darrerïa de la República, i entra després en el que constitueix el cos fonamental del llibre: el naixement, la formació i l'evolució dels palaus imperials de Roma a partir del moment en què August va decidir situar-hi casa seva.

Portada del tercer número de la Sèrie Documenta, del Dr. Ricardo Mar.

L'obra, de 355 pàgines, és una traducció al català. Inclou, a més, una carpeta amb 12 plànols DIN-A2 i tres annexos en castellà: un del mateix autor, un altre de Natàlia Alonso, de la Universitat de Lleida, i el tercer d'Ana Rodríguez, del CSIC. Incorpora les conclusions traduïdes a l'anglès.

- ***Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tarraco. El temple septentrional i el complex martirial de Sant Fructuós***
Dr. Jordi López Vilar

El 14 desembre va tenir lloc la presentació de l'obra *Les basíliques paleocristianes del suburbi occidental de Tarraco. El temple septentrional i el complex martirial de Sant Fructuós*, del Dr. Jordi López Vilar, investigador de l'Institut. Aquesta obra, formada per dos volums, presenta les últimes investigacions dutes a terme a l'àmpli conjunt funerari i cristià del Francolí, al *suburbium* occidental de Tarraco. El primer volum està format per tres grans parts: la presentació dels resultats dels treballs d'excavació desenvolupats entre els anys 1994 i 1997 al sector septentrional del centre de culte cristià del Francolí; una revisió de les diferents intervencions desenvolupades al sector meridional a principi de segle XX per Mn. Serra Vilaró i dels treballs dels anys 70 de M. D. del Amo, i, finalment, una exposició general de l'evolució d'aquest sector occidental del *suburbium* de la ciutat, que reflecteix un especial dinamisme entre els segles IV i V dC, moment de màxima expansió de les grans àrees funeràries del segle III dC i de la monumentalització d'un gran centre de culte martirial al Francolí. El text està il·lustrat amb una àmplia documentació arquitectònica i arqueològica (plantes, seccions, fotografia i reconstruccions tridimensionals).

Portada del quart número de la Sèrie Documenta, del Dr. Jordi López Vilar.

El segon volum està format per una sèrie d'annexos que completen alguns aspectes específics dels resultats de l'excavació exposats en el primer volum: relació de les unitats estratigràfiques, inventari de materials, tipologia de sepultures, estudi antropològic de les inhumacions, epigrafia, numismàtica i escultura.

L'obra, amb un total de 550 pàgines, inclou textos de Josep Cañellas, Montserrat Claveria, Josep M. Pucho i Àngel Rifà. Les conclusions estan traduïdes a l'anglès.

Acte de presentació de l'obra. D'esquerra a dreta, Sr. Rafael Gabriel Costa (RSAT), Dr. J. M. Ricart (URV), Dr. Josep Guitart i Duran (ICAC), Prof. Achim Arbeiter (Georg-August-Universität Göttingen) i Dr. Jordi López Vilar (ICAC).

- ***Oxyrhynchos I. Fouilles archéologiques à El-Bahnasa (1982-2005)***
Dr. Josep Padró i Parcerisa

A final d'aquest any 2006 va sortir a la llum aquesta obra producte dels treballs portats a terme per la Missió Arqueològica a Oxirinc (Mínia, Egipte). Aquest llibre, editat per la Missió Arqueològica a Oxirinc és una coedició de la Universitat de Barcelona, la Universitat Rovira i Virgili i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica que ha comptat també amb la col·laboració de la Societat Catalana d'Egiptologia.

Portada d'*Oxyrhynchos I. Fouilles archéologiques à El-Bahnasa (1982-2005)*.

Originals que han quedat preparats per a la seva publicació l'any 2007

- Baena, L., Beltrán, L. *Los sarcófagos romanos de la Bética*, volum 1, fascicle 3, projecte «Corpus Signorum Imperii Romani».
- Belarte, M. C., Sanmartí, J. (ed. científics), *De les comunitats locals als estats arcaics: la formació de les societats complexes a la costa del Mediterrani occidental. Homenatge a Miquel Cura. Actes de la III Reunió d'Arqueologia de Calafell* (Calafell, 25 al 27 de novembre de 2004), Arqueo Mediterrània 9/2006, Universitat de Barcelona i Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Barcelona.
- Macias *et al.*: Macias Solé, J. M., Fiz Fernández, I., Piñol Masgoret, Ll., Miró i Alaix, M. T., Guitart i Duran, J. (ed. científics): *Planimetria arqueològica de Tàrraco*, Sèrie Documenta 5, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Ajuntament de Tarragona i Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona.
- Macias, J. M., Menchon, J. J. (ed. científics), *La vil·la romana dels Hospitals (el Morell, Tarragona). Un assentament de la via De Italia in Hispanias, Hic et Nunc 1*, Universitat Rovira i Virgili i Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona.
- Roca Roumens, M., Principal, J. (ed.): *Les imitacions de vaixel·la fina importada a la Hispania Citerior (segles I aC-I dC)*, Sèrie Documenta 6, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Tarragona.

COL·LABORACIÓ EN ALTRES PUBLICACIONS

Llibres publicats per altri

Guitart, J., Pera, J., Cortés, C. *Iesso: Guissona. La descoberta d'una ciutat romana a Ponent*, Patronat d'Arqueologia de Guissona, Guissona, 2006.

Capítols o articles en llibres d'altri

- Macias, J. M., Menchon, J. J., Muñoz, A. «Cinc anys d'excavacions arqueològiques a la Catedral de Tarragona. Treballs del Pla Director (2000-2005)», Tarragona, 2006, pàg. 76-79.
- Prevosti, M., Clariana, J. F., 2006: «Sobre unes singulars peces ceràmiques de Torre Llauder (Mataró)», *XXII Sessió d'Estudis Mataronins*, Mataró, pàg. 57-70.
- Palet, J. M., «Archéologie sans frontières au col du Petit-Saint-Bernard», *Interreg III Aalcotra 2000-2006*, pàg. 381-385.

ARTICLES EN ACTES DE REUNIONS CIENTÍFIQUES DE RECONEGUT PRESTIGI

- Prevosti, M., Clariana, J. F., «La Torre del Cogoll a l'autògraf de Sant Oleguer. Document sobre Torre Llauder (Mataró) a l'edat mitjana», *III Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme. De Constantí a Carlemany. El pas de l'Antiguitat Tardana al món medieval*. Mataró, 2006, pàg. 129-140.
- Palet, J. M., «Stratégies de la recherche archéologique en haute montagne: les projets "Champsaur" (Alpes du sud) et "vallée du Madriu / la Vansa - serra del cadí" (Pyrénées)», a *Alpis Graia. Archéologie sans frontières au col du Petit-Saint-Bernard*, Aosta, *Interreg III Aalcotra 2000-2006*, pàg. 381-385.
- Sanmartí, J., Asensio, D., Belarte, M. C., Martín, A., Santacana, J., «La iberització a la Catalunya costanera i central», dins *Actes de la III Reunió d'Arqueologia de Calafell* (Calafell, 25-27 novembre 2004), *Arqueo Mediterrània*, 9, 2006, pàg. 145-163.

ARTICLES EN REVISTES DE RECONEGUT PRESTIGI

- Carreras, C. «A quantitative approach to the amphorae from Xanten: a more comprehensive view of long-distance Roman trade». *Xantener Berichte* 14, 2006, pàg. 25-40.
- Carruesco, J. «La rame et l'aiguillon. Les morts d'Ulysse», *Métis*, N.S. 4, 2006, pàg. 123-137.
- Genera, M., Jàrraga, R., «Noves dades sobre els mosaics de la vil·la romana de Barrugat (Bítem, Baix Ebre)», *Butlletí Arqueològic*, època V, 27. Tarragona, 2006. pàg. 111-129.
- Guitart, J., Prevosti, M., «Projecte d'estudi del paisatge arqueològic a l'antic ager *Tarraconensis*», *Informatiu Museus. Revista de recerca i divulgació culturals dels museus de Reus*, època III, núm. 33. Reus, pàg. 13-15.
- Jàrraga, R. «*Tarraco Scipionum opus*. ¿Escipión Emiliano, fundador de *Tarraco*?», *Butlletí Arqueològic*, època V, 26. Tarragona, 2006. pàg. 23-65.

- Macias, J. M., Menchon, J. J., Muñoz, A., Teixell, I. «Intervencions arqueològiques a la catedral de Tarragona: treballs del Pla Director (2000-2003)». *Tribuna d'Arqueologia* 2003-2004. Barcelona, 221-246.
- Palet, J. M., Riera, S., Miras, Y., Ejarque, A., Euba, I. «Estudi i revalorització dels paisatges culturals d'alta muntanya: els projectes vall del Madriu (Andorra) i La Vansa - Serra del Cadí (Alt Urgell)», *IBIX 4, Annals* (2004-2005), 2006, pàg. 89-107.
- Prevosti, M., Guitart, J., 2006. «Els estudis del món agrari romà. Un estat de la qüestió a Catalunya», *Cota Zero*, 20, 2006, pàg. 41-52.
- Walsh, K., Mocci, F., Court-Picon, S., Tzortzis, M., Palet, J. M. «Dynamique du peuplement et activités agro-pastorales durant l'âge du Bronze dans les massifs du haut Champsaur et de l'Argentierois (Hautes-Alpes)», *Documents d'Archéologie Méridionale*, 28 (2006), pàg. 25-44.

PUBLICACIONS EN PREMSA

- Alcaide, S. «Arquitectura cristiana balear en la Antigüedad Tardía», a *Bulletin de la Association pour l'Antiquité Tardive*.
- Belarte, M. C. «Colonial contacts and protohistoric indigenous urbanism on the Mediterranean coast of the Iberian Peninsula», a Dietler, M., López-Ruiz, C. (ed.): *Colonialism in Ancient Iberia: Rethinking Phoenician, Greek and Indigenous Encounters*.
- Belarte, M. C., «Elementos constructivos de barro», dins P. Moret, J. Benavente, A., Gorgues: *Iberos del Matarraña. Investigaciones arqueológicas en Valdeltormo, Calaceite, Cretas y la Fresneda (Teruel)*, Taller de Arqueología de Alcañiz-Casa de Velázquez.
- Belarte, M. C., Santacana, J.: «La restitution archéologique comme modèle: le cas espagnol», dins *La restitution en archéologie et la présentation au public*, Editions du Patrimoine. Monum - Centre des Monuments Nationaux.
- Belarte, M. C. «Aproximación arqueológica a las actividades productivas en el ámbito doméstico en el Mediterráneo nordoccidental protohistórico», *Actes de la Table Ronde Approches archéologiques des économies antiques: problèmes méthodologiques et théoriques*, Madrid, Casa de Velázquez, 2005.
- Belarte, M. C.: «Habitat et pratiques domestiques des Ve-IVe s. av. n. è.», *Gallia*.
- Carruesco, J. «Un panteón reinterpretado: las Afroditas de Plutarco en *Amatorius* i *Praecepta Conjugalia*», *Actas del IX Simposio Internacional de la Sociedad Española de Plutarquistas*. Lleó, 28-30 de setembre 2006.
- Carruesco, J. «Palacios, plazas, templos: las residencias de los dioses en los orígenes de la polis», *Actas del Coloquio Internacional Arquitecturas Celestiales*. Barcelona (CCCB), 13-15 de setembre.
- Carruesco, J. «La colère d'Aphrodite et d'Hélène dans la poésie grecque archaïque», *Actes du Colloque International Colère et châtiment*. París (Institut Catholique), 7-8 de desembre.
- Ejarque, A., Euba, I., Miras, Y., Palet, J. M., Riera, S. «Formes d'ocupació d'alta muntanya a la Serra del Cadí (Alt Urgell) i a la vall del Madriu (Andorra)», *Tribuna d'Arqueologia* 2006.

- Jàrraga, R., «La actuación política de Julio César: ¿proyecto o adaptación? ¿Modelo helenístico o tradición romana?», *Polis. Revista de ideas y formas políticas de la Antigüedad Clásica*, 17. Alcalá de Henares.
- Jàrraga, R., «The end of Roman amphorae in coastal *Hispania Tarraconensis* (Catalonia) in the 6th to 7th centuries. Globular amphorae with a concave or umbilicated base», *2nd International Conference on late Roman coarse wares, cooking wares and amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry* (Aix-en-Provence-Marseille-Arles, 13th-16th April 2005) BAR, international series, Oxford.
- Macias, J. M., Ramon, E. «Tarraco-Valentia: les vil·les romanes de Cal·lípolis (Vila-seca) i la Llosa (Cambrils)». Publicació del cicle de ponències *El Territori de Tarraco: vil·les romanes del Camp de Tarragona*, organitzat per la Universitat Rovira i Virgili, l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i la Societat Catalana d'Estudis Clàssics. Tarragona, 2006.
- Macias, J. M., Menchon, J. J., Muñoz, A., Teixell, I., «La Catedral de Tarragona y su entorno. Nuevos datos sobre el recinto de culto del *Concilium Provinciae Hispaniae Citerioris*». Actes del Congreso Internacional Culto Imperial: política y poder (Museo Nacional de Arte Romano), Mérida, 18-20 maig 2006.
- Miras, Y., Ejarque, A., Riera, S., Palet, J. M., Orengo, H., Euba, I. «Dynamique holocène de la végétation et occupation des Pyrénées andorranes depuis le Néolithique ancien d'après l'analyse pollinique de la tourbière de Bosc dels Estanyons (2180 m, Vall del Madriu, Andorre)», *Paléontologie humaine et préhistoire CRAS-8*.
- Palet, J. M. «El jaciment romà del Morell i el seu entorn territorial», a Macias, J. M., Menchon, J. (ed.), *L'assentament romà dels Hospitals (El Morell, Camp de Tarragona)*, ICAC.
- Palet, J. M. «Expansión de la ganadería y dinámica territorial durante la Antigüedad tardía en Cataluña: aportaciones desde la arqueología del paisaje», *Actas del IV Congreso de Arqueología Peninsular*.
- Rafel, N., Armada, L., Belarte, C., et al. «La arqueología de la plata y su investigación en la península Ibérica: el proyecto *Plata prerromana en Catalunya*», a *I Congreso Internacional de Minería y Metalurgia en el contexto de la historia de la Humanidad: pasado, presente y futuro*. Mequinensa, juliol de 2006.
- Riera, M., Sales, M., Munar, M., Alcaide, S., Cau, M. Á., «El proyecto de revisión y adecuación del yacimiento de Son Peretó (Manacor, Mallorca, Islas Baleares)», a *Bulletin de la Association pour l'Antiquité Tardive*.
- Riera, S., Palet, J. M. «Una aproximación multidisciplinar a la historia del paisaje mediterráneo: la evolución de los sistemas de terrazas con muros de piedra seca en la Sierra de Marina (Badalona)», a *Actes del Seminari sobre Història Rural. Universitat de les Balears*, Palma de Mallorca.
- Rodà, I., Àlvarez, A. «El mármol de Almadén de la Plata y los marmora importados de Segóbriga», a *Marmora Baeticae et Lusitaniae. Coloquio Internacional*, Sevilla i Mérida, 30 de novembre – 1 de desembre de 2006
- Rodà, I., Àlvarez, A., Gutiérrez, A., Lapuente, P., Pitarch, À. «El marmor de Tarraco o piedra de Santa Tecla», a *La pierre dans tous ses états. VIIIème Colloque International ASMOSIA (Association for the Study of Marbles and Other Stones in Antiquity)*, Aix-en-Provence (França), 12-18 juny de 2006.

- Walsh, K., Mocci, F., Palet, J. M. «Nine thousand years on human/landscape dynamics in a high altitude zone in the southern French Alps (Parc Nacional des Ecrins (Hautes-Alpes (05)))», *Preistoria Alpina*, Museo Tridentino di Scienze Naturali.

OBJECTIUS ESTRATÈGICS I INDICADORS DE SEGUIMENT

QUADRE DELS OBJECTIUS ESTRATÈGICS DEL 2006

D'ACORD AMB EL CONTRACTE-PROGRAMA DURSI-ICAC PER AL PERÍODE 2005-2006

Objectiu Estratègic	Línies d'actuació	Grau d'assoliment	Informació detallada en la Memòria d'Activitats del 2006
Estructura organitzativa	Implementació estructura organitzativa	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 6 a 23)
	Incorporació personal	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 23-24)
Desenvolupament recerca	Incorporació investigadors	Alt	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 25-27)
	Enggada línies i programes de recerca	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 30 a 91)
	Implementació projectes recerca	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 30 a 113). Inclou tesis doctorals i altres treballs de recerca predoctorals.
	Convocatòries contractació investigadors	-	Aquest any no hi ha hagut convocatòria.
	Convocatòries becaris	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 23-24)
	Contractació personal suport recerca	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 23-24)
	Participació en projectes europeus i d'altres administ.	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 30 a 91)
	Foment missions arqueològiques zona mediterrània	Acomplert	Vegeu 2. Línies, programes i projectes de recerca (pàg. 45 a 50 i pàg. 70-71).

Desenvolupament d'activitats de formació i de difusió	Realització curs interuniversitari	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 116-121)
	Realització programa doctorat interuniversitari	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 116-119)
	Organització de conferències, seminaris, i altres	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 122-135)
	Edició de publicacions científiques i de divulgació	Acomplert	Vegeu 3. Activitats de formació avançada i difusió (pàg. 136 -142)

Habilitació de la seu de l'ICAC	Finalització obres	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 28)
	Equipament de la seu	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 28)
	Equipament científic	Acomplert	Vegeu 1. Estructura organitzativa i equipament (pàg. 28)

QUADRE DELS INDICADORS DEL 2006

D'ACORD AMB EL CONTRACTE-PROGRAMA DURSI-ICAC PER AL PERÍODE 2005-2006

<i>Indicadors</i>	<i>Previsió 2006</i>	<i>Aconseguit</i>	<i>Observacions</i>
Contractació de personal:			
Investigadors	11	12	
Becaris	13	13	
Suport a la investigació	9	11	
Administració	4	4	
Nombre de projectes de recerca:	22	38	Aquests projectes s'han ubicat a Catalunya (30), Espanya (1), França (1), Itàlia (1), Alemanya (1), Egipte (3) i Tunísia (1).
Ingressos fons competitius:	120.000	152.365,88 €	Del total aconseguit, 83.724,81 € s'han gestionat directament i 68.641,07 € s'han obtingut i gestionat per investigadors i becaris de l'Institut (vegeu pàg. 2 i 5 del Balanç Econòmic 2006)
Tesis doctorals llegides:	5	0	Actualment hi ha 20 tesis en preparació, 11 de les quals per part de personal investigador en formació de l'ICAC.
Activitats de formació:			
Doctorat i/o cursos de postgrau	1	2	Nombre d'alumnes: 68. 19 del primer bienni del Doctorat; 16 del 2n bienni del Doctorat, i 33 del 1r curs del Màster.
Cursos de formació avançada	2	6	Nombre d'alumnes: 220.
Reunions científiques:			
Organitzant-les i coorganitzant-les	2	3	
Participant-hi	4	26	Aquestes participacions han tingut lloc a Catalunya (14), Espanya (5), França (3), Portugal (2), Itàlia (1) i Estats Units (1).

Publicacions:			
En llibres preparats per a l'edició per l'ICAC	6	6	
En llibres d'altri	5	6	Editats, 3, i en premsa, 3.
Articles en actes de reunions científiques de reconegut prestigi	6	12	Editats, 3, i en premsa, 9.
Articles en revistes de reconegut prestigi	7	12	Editats, 8, i en premsa, 4.

Activitats de difusió i divulgació científica:			
Conferències	5	9	
Presència en els mitjans de comunicació	50	67	
Col·laboració en exposicions	2	3	

MITJANS DE COMUNICACIÓ

ENTREVISTES A LA TELEVISIÓ

- El 16 de juny, el *Telenotícies Comarques* de TV3 va emetre un reportatge sobre la signatura del conveni de col·laboració signat entre l'ICAC i l'Hospital Joan XXIII de Tarragona.
- El 28 de juliol el Dr. Josep Maria Palet va ser entrevistat per Televisió Andorra per parlar sobre el projecte «Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval» que es porta des de l'ICAC.
- El dia 3 d'octubre TV3 va emetre un reportatge sobre «Arqueologia + Química» que van enregistrar a les excavacions de Guissona, on van visitar també el museu i l'Institut de Ciències Fotòniques. Van ser entrevistats Josep Guitart (ICAC) i David Artigas (ICFO).
- El 5 d'octubre el Dr. Josep Guitart va parlar al programa *Campus 33* sobre el Màster Interuniversitari en Arqueologia Clàssica (UAB, URV, ICAC).

ENTREVISTES RADIOFÒNIQUES

De	TARRAGONA RÀDIO
A	Josep Guitart
Assumpte	Seminaris Internacionals d'Arqueologia Clàssica
Dia	22 de febrer de 2006

De	CATALUNYA RÀDIO
A	Josep Guitart
Assumpte	Presentació de les restes de decoració mural romana de Can Tacó-Turó d'en Roina
Dia	23 de maig de 2006

De	SER
A	Josep Maria Macias
Assumpte	Signatura del conveni de col·laboració entre l'ICAC i l'Hospital Joan XXIII de Tarragona
Dia	14 de juny de 2006

De	RÀDIO ANDORRA
A	Josep Maria Palet
Assumpte	Projecte: Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval
Dia	11 d'octubre de 2006

De	RÀDIO ANDORRA
A	Josep Maria Palet
Assumpte	Projecte: Ocupació del sòl i formes del paisatge de muntanya als Pirineus orientals de l'Antiguitat a l'època medieval
Dia	19 d'octubre